

Selvitys Manner-Suomen maaseudun kehittämishjelmaan 2007–2013 sisältyneen eläinten hyvinvoinnin tuen vaikutuksista

Selvitys Manner-Suomen maaseudun
kehittämishjelmaan 2007–2013
sisältyneen eläinten hyvinvoinnin
tuen vaikutuksista

Julkaisun nimi:

Selvitys Manner-Suomen maaseudun kehittämisselmaan 2007–2013 sisältyneen eläinten hyvinvoinnin tuen vaikutuksista

Julkaisija:

Maa- ja metsätalousministeriö

Kannen kuvat:

MMM:n kuva-arkisto, Marjo Kokkonen

978-952-453-918-0 (verkkojulkaisu)

1797-397X (verkkojulkaisu)

Graafinen suunnittelu: Z Design Oy

Taitto: Valtioneuvosto hallintoyksikkö

Kuvailulehti

Julkaisija	Maa- ja metsätalousministeriö	Julkaisu-aika
		Lokakuu 2015
Tekijä(t)	Kauko Koikkalainen, Antti Miettinen ja Essi Wallenius	
Julkaisun nimi	Selvitys Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2007–2013 sisältyneen eläinten hyvinvoinnin tuen vaikutuksista	
Tiivistelmä	<p>Luonnonvarakeskus (Luke) teki kevään 2015 aikana maa- ja metsätalousministeriön rahoituksella selvityksen Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2007–2013 sisältyneen, vuosina 2008–2013 käytössä olleen eläinten hyvinvoinnin tuen vaikutuksista nauta- ja sikatiloilla. Tutkimusaineisto kerättiin pääasiassa kahden Webropol-kyselyn avulla. Ensimmäinen kysely osoitettiin nauta- ja sikatiloille ja toinen kysely tarkastajille, maaseutuelinkeinoviranomaisille, neuvoijille ja eläinlääkäreille. Eläinten hyvinvoinnin tuen tosiasiallisia vaikutuksia lypsykarjatiljoilla selvitettiin tuotantotarkkailussa olevien maitotilojen tuotos- ja terveystietoja analysoiden. Tiedot saatiin ProAgria Keskusten Liiton Maitotilavaliokunnalta.</p> <p>Yleisin syy eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumiseen on nauta- ja sikatiloille lähetetyn kyselyn vastausten perusteella halu parantaa tuotantoeläinten hyvinvointia ja sitä kautta tilan taloudellista tulosta. Nauta- ja sikatilojen antamien arvioiden perusteella eläinten hyvinvoinnin tuen tavoitteet ovat täyttyneet hyvin. Yli 80 % kyselyyn vastanneista tilallisista koki, että eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuminen on parantanut tilan eläinten hyvinvointia. Lisäksi lähes 80 % vastaajista ilmoitti, että heidän omat tietonsa eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä ovat lisääntyneet. Kyselyyn vastanneiden viljelijöiden mielestä merkittävin yksittäinen eläinten hyvinvoinnin tuen käytännön vaikutus on ollut eläintilojen kuivituksen parantaminen. Noin 70 % nautatilallisista ja noin 50 % sikatilallisista koki, että eläinten hyvinvointitoimilla on ollut vaikutusta eläinten terveyteen. Noin 60 % kaikista kyselyyn vastanneista viljelijöistä puolestaan näki, että eläinten hyvinvointitoimilla on ollut vaikutusta eläinten käyttäytymiseen. Valtaosa viljelijöistä luonnehti eläinten hyvinvoinnin tuen perus- ja lisäehtojen noudattamista jokseenkin helpoksi tai helpoksi suhteessa ennako-odotuksiin. Sikatilalliset kokivat nautatilallisia useammin perusehtojen noudattamisen ja toteuttamisen vaikeaksi. Myös lisäehtoja pidettiin perusehtoja vaikeampina toteuttaa. Tukivalvonnan ja maksetun tuen takaisinperinnän pelko sekä eläinten hyvinvoinnin tuen myötä lisääntynyt paperityö ovat aiheuttaneet viljelijöille ylimääräistä stressiä.</p> <p>Tarkastajille, maaseutuelinkeinoviranomaisille, neuvoijille ja eläinlääkäreille suunnatun kyselyn avulla haettiin tukeen sitoutumattomien ulkopuolisten asiantuntijoiden näkemyksiä eläinten hyvinvoinnin tuen vaikutuksista ja sen mahdollisista ongelmakohtista. Asiantuntijakyselyn keskeinen tulos oli, että eläinten hyvinvointi ja eläinten terveys olivat parantuneet sitoumuskaudella. Tuen tavoitteet olivat asiantuntijoiden mielestä pääsääntöisesti toteutuneet. Asiantuntijoiden mielestä parhaiten toteutunut tavoite oli eläinten hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden parempi ymmärrys, mikä sekä vastaa melko pitkälle viljelijäkyselyn tuloksia. Viljelijöiden tapaan asiantuntijatkin arvioivat taloudellisten syiden olevan tärkein syy tukeen sitoutumiseen. Myös asiantuntijakyselystä nousi selkeästi esille viljelijöihin kohdistuvan byrokratian suuri määrä. Se oli suurin yksittäinen syy tukeen sitoutumatta jättämiseen, kielteiseen suhtautumiseen valvonnassa ja haaste tuen vaatimusten ymmärtämiselle. Asiantuntijat olivat lähes yksimielisiä viljelijöiden lisäkoulutuksen ja neuvonnan tarpeellisuudesta.</p>	
Asiasanat	maaseudun kehittäminen, nautojen hyvinvointi, sikojen hyvinvointi	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Maa- ja metsätalousministeriön julkaisu 8/2015	
Julkaisun teema	Tuotantoeläinten hyvinvointi (naudat ja siat)	
	ISSN 1797-397X (verkkojulkaisu)	ISBN 978-952-453-918-0 (verkkojulkaisu)
	Sivuja 43	Kieli suomi
	Luottamuksellisuus julkinen	Hinta -
Julkaisun myynti/ jakaja	Maa- ja metsätalousministeriö www.mmm.fi	
Julkaisun kustantaja	Maa- ja metsätalousministeriö	
Painopaikka ja -aika	-	
Muut tiedot	-	

Description

Publisher	Ministry of Agriculture and Forestry	Date	October 2015
Author(s)	Kauko Koikkalainen, Antti Miettinen and Essi Wallenius		
Title of publication	Analysis on the impacts of the animal welfare measure included in the Rural Development Programme 2007–2013 for Mainland Finland		
Abstract	<p>In the spring of 2015, Natural Resources Institute Finland conducted an analysis financed by the Finnish Ministry of Agriculture and Forestry on the impacts of the animal welfare measure included in the Rural Development Programme 2007–2013 for Mainland Finland on bovine and pig farms in 2008–2013. The data used were mainly collected by means of two Webropol surveys. The first survey was addressed to bovine and pig farmers and the second to inspectors, rural business authorities, advisors, and veterinarians. The actual impacts of the animal welfare measure on dairy cattle farms were analysed from the output and health data of production-monitored dairy farms. The data were acquired from the Dairyfarmers' Board of the Association of ProAgria Centres.</p> <p>According to the survey addressed to bovine and pig farmers, the most common reason for engaging in the animal welfare measure was the will to gain improved economic status via animal welfare enhancements. In general, farmers estimated that the objectives of the animal welfare measure were fulfilled well. Over 80% of the farmers who replied felt that their knowledge on animal welfare had improved due to the animal welfare engagement. According to the survey respondents, the most significant de facto impact of the animal welfare measure was improved use of bedding material. 70% of bovine farmers and 50% of pig farmers saw that the animal welfare measure had contributed to animal health. Furthermore, 60% of the survey respondents stated that the animal welfare measure had had an impact on animal behaviour. The majority of farmers described the basic and additional conditions of the animal welfare payments as somewhat easy or easy to comply with in regard to their expectations. The pig farmers were more likely to find the basic conditions difficult to fulfil than the bovine farmers. Furthermore, the additional conditions were estimated difficult more often than the basic conditions. According to the survey respondents, the factors which cause extra stress are payment control and fear of having to pay back given payments.</p> <p>The survey addressed to inspectors, rural business authorities, advisors, and veterinarians was designed to gain objective expert evaluation on the impacts of the animal welfare measure and its possible difficulties. The main finding of this survey was that both animal health and welfare had improved to some extent on farms engaged in the measure. The survey respondents saw that the objectives of the animal welfare measure had been adequately fulfilled. Similarly to the results of the farmers' survey, the experts found that improved knowledge regarding issues affecting animal welfare was the most successful objective during the engagement period. The respondents also argued that financial reasons were the most common motive for the farmers to engage in the animal welfare measure. Furthermore, the experts also highlighted excess bureaucracy faced by the farmers. In their expert view, the amount of bureaucracy was the main reason why farmers chose not to engage in the animal welfare measure, had a negative attitude towards payment control and why engagement conditions were seen challenging to understand. The expert respondents single-mindedly agreed on the farmers benefiting from additional education and advice on the objectives and practicalities of the animal welfare measure.</p>		
Keywords	rural development, bovine welfare, pig welfare,		
Publication series and number	Publications of the Ministry of Agriculture and Forestry 8/2015		
Theme of publication	Animal welfare (bovine and pigs)		
	ISSN 1797-397X (online)	ISBN 978-952-453-918-0 (online)	
	No. of pages 43	Language Finnish	
	Confidentiality rating public	Price -	
For sale at/distributor	Ministry of Agriculture and Forestry www.mmm.fi		
Financier of publication	Ministry of Agriculture and Forestry		
Printing place and year	-		
Other information	-		

Sisällys

1. Johdanto	7
2. Nautojen ja sikojen hyvinvoinnin tuet 2008–2013	8
2.1. Eläinten hyvinvoinnin tuen perusehdot	8
2.2. Eläinten hyvinvoinnin tuen lisäehdot	9
3. Nauta- ja sikatiloille lähetetyn kyselyn tulokset	9
Kyselyyn vastanneiden tilojen valitsevat ehdot	11
Yleisimmät syyt sitoutua eläinten hyvinvoinnin tukeen	12
3.1. Mitä käytännön vaikutuksia eläinten hyvinvointituella on ollut tilalla? Miten hyvin eläinten hyvinvointituen tavoitteita on saavutettu? Eläinten hyvinvoinnin tuen käytännön vaikutukset nauta- ja sikatiloilla Miten eläinten hyvinvoinnin tuen tavoitteet ovat toteutuneet nauta- ja sikatiloilla?	12 12 12 13
3.2. Lisäehtojen vaikutuksia nautatiloilla	14
Vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen	14
Kytkeytyneenä pidettävien nautojen liikkumis-mahdollisuuksien parantaminen / kytkettyjen nautojen pito-olosuhteiden parantaminen	14
Vähintään kuuden kuukauden ikäisten nautojen pito-olosuhteiden parantaminen	15
Nautojen laidunnus kasvukaudella ja jaloittelu talviaikana / nautojen jaloittelu ja laidunnus	15
Nautojen sairas-, hoito- ja poikimakarsinat	15
3.3. Lisäehtojen vaikutuksia sikatiloilla	15
Joutilaiden emakoiden ja ensikoiden laidunnus tai jaloittelu	15
Emakoiden ja ensikoiden tiineytys	15
Tiineytettyjen emakoiden ja ensikoiden tila- ja makuupaikkavaatimukset	15
Emakoiden vapaa porsiminen / parannetut porsimisolosuhteet	16
Sikojen sairaskarsinat / sikojen sairas- ja hoitokarsinat	16
Sikojen karsinaolosuhteiden parantuminen	16
3.4. Onko hyvinvoinnin parantuminen lisännyt eläinten tuottavuutta, esim. tuotostasoa tai vähentänyt sairastumisia?	16
Eläinten hyvinvointitoimenpiteiden vaikutukset tuotostasoihin ja tuotoksen laatuun	16
Eläinten hyvinvointitoimenpiteiden vaikutukset eläinten terveyteen ja käyttäytymiseen	17
Eläinten hyvinvointitoimenpiteiden vaikutukset eläinten sairastavuuteen ja käyttäytymiseen	17
3.5. Onko toimenpiteiden noudattaminen ollut yksinkertaista ja helppoa viljelijälle?	18
3.6. Ovatko toimenpidettä koskevat ohjeet olleet viljelijän kannalta selkeitä ja helposti ymmärrettäviä?	18
3.7. Mitkä ovat olleet mahdolliset ongelmat toimien toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa?	19
3.8. Millaista eläinten hyvinvointiin liittyvää koulu-tusta/neuvontaa viljelijä on saanut eläinten hyvinvointitoimien toteuttamisen aikana?	20
Millaista eläinten hyvinvointiin liittyvää koulutusta ja neuvontaa viljelijät ovat saaneet?	20
Tyytyväisyys koulutuksen tasoon ja laatuun	20
Osallistuminen eläinten hyvinvointiin liittyviin koulutustilaisuuksiin	21

3.9.	Millaista koulutusta/neuvontaa viljelijä tarvitsisi, jotta eläinten hyvinvointia voitaisiin edelleen parantaa?	21
	Eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneet	21
	Eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumattomat	23
3.10.	Valtakunnallisiin terveydenhuolto-ohjelmiin kuulumisen ja eläinten hyvinvoinnin tuki	23
3.11.	Kokemuksia eläinten hyvinvoinnin tuen valvonnasta	24
3.12.	Miksi eläinten hyvinvoinnin tukeen ei sitouduta?	24
	Eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneet	24
	Eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumattomat	24
	Ennakkoarvioita sitoutumisesta eläinten hyvinvointikorvaukseen ohjelmakaudella 2014–2020	25
4.	Tarkastajille, maaseutuelinkeinoviranomaisille, neuvojille ja eläinlääkäreille lähetetyn kyselyn tulokset	26
4.1.	Valvonnan haastavuus	26
4.2.	Valvontaa vaikeuttavat tekijät	26
4.3.	Valvontaan suhtautuminen	27
4.4.	Valvontaohjeiden laatu	27
4.5.	Nautatilojen perus- ja lisäehdot, joiden toteutuksessa on ollut vaikeuksia	28
4.6.	Sikatilojen perus- ja lisäehdot, joiden toteutuksessa on ollut vaikeuksia	28
4.7.	Tarkastajien näkemys tukivalvonnan riittävydestä	29
4.8.	Yleisimmät syyt eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumiselle	30
4.9.	Yleisimmät syyt, miksi tilallinen ei sitoutunut eläinten hyvinvoinnin tukeen	30
4.10.	Asiantuntijoiden arvio eläinten hyvinvoinnin tuen toimenpiteiden vaikutuksista	31
4.11.	Eläinten hyvinvoinnin tuen tavoitteiden täyttyminen	32
4.12.	Tuen vaatimusten ja tarkoituksen ymmärtäminen sekä koulutustarpeen arviointi	32
4.13.	Lisäkoulutuksen ja neuvonnan aihealueet	34
4.14.	Eläinlääkäreille suunnatut kysymykset	34
5.	Lypsykarjan hyvinvoinnin tosiasiallinen parantuminen eläinten hyvinvoinnin tuen vaikutuksesta	35
5.1.	Seurantakohteiden keskiarvot eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneilla ja tukeen sitoutumattomilla tiloilla	35
5.2.	Seurantakohteiden kehittyminen vuosina 2009–2012	37
6.	Tutkimuksessa saatuja vastauksia selvityshankkeen tavoitteeksi asetettuihin kysymyksiin eläinten hyvinvoinnin tuen vaikuttavuudesta	39
7.	Loppupäätelmiä vuosina 2008–2013 käytössä olleen eläinten hyvinvoinnin tuen vaikuttavuudesta nauta- ja sikatiloilla	41
	Kirjallisuus	43

1. Johdanto

Maa- ja metsätalousministeriö pyysi syyskuussa 2014 avointa hankintamenettelyä käyttäen tarjouksia kustannusarvioineen selvityksestä, joka kartoittaa Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaan 2007–2013 sisältyneen, vuosina 2008–2013 käytössä olleen eläinten hyvinvoinnin tuen vaikutuksia. Selvityksen tekijäksi valittiin Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT, joka on 1.1.2015 alkaen ollut osa Luonnonvarakeskusta.

Selvityshankkeen vastuullinen johtaja oli tutkija Kauko Koikkalainen Luonnonvarakeskuksesta. Hankkeen tutkijoina toimivat Antti Miettinen ja Essi Wallenius. Viljelijöille sekä tarkastajille, maaseutuelinkeinoveranomaistilalle, neuvojille ja eläinlääkäreille lähetettyjen Webropol-kyselyjen¹ teknisestä toteutuksesta vastasi tutkimussihteeri Krista Kettunen. Alihankkijoina ja ulkopuolisina asiantuntijoina käytettiin Tiina Kauppista ja Satu Raussia Eläinten hyvinvointikeskuksesta. Kauppinen ja Raussi keskittyivät yhdessä Essi Walleniuksen kanssa arvioimaan, kuinka nautojen ja sikojen hyvinvointi on tosiasiallisesti parantunut eläinten hyvinvointitoimenpiteiden seurauksena.

Hankkeen ohjausryhmän puheenjohtaja oli neuvotteleva virkamies Tiina Malm maa- ja metsätalousministeriöstä. Puheenjohtajan lisäksi ohjausryhmään kuuluivat Leena Anttila ja Antero Nikander maa- ja metsätalousministeriöstä, Timo Keskinen ja Sari Niemi Maaseutuvirastosta sekä Leena Suojala Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitosta.

Selvityshankkeen tavoitteena oli kevään 2015 aikana vastata seuraaviin kysymyksiin.

1. Mitä käytännön vaikutuksia eläinten hyvinvointituella on ollut tilalla? Miten hyvin eläinten hyvinvointituen tavoitteita on saavutettu?
2. Miten tuotantoeläinten hyvinvointi on tosiasiallisesti parantunut toimenpiteiden vaikutuksesta?
3. Onko hyvinvoinnin parantuminen lisännyt eläinten tuotavuutta, esim. tuotostasoa tai vähentänyt sairastumisia?
4. Onko toimenpiteiden noudattaminen yksinkertaista ja helppoa viljelijälle? Ovatko ehdot helposti valvottavissa tarkastajien kannalta?
5. Miten vuoden 2012 eläinten hyvinvointituki -toimenpiteiden ehtojen ja tukitasojen uudistus on vaikuttanut toimenpiteiden tavoitteiden saavuttamiseen ja eläinten hyvinvointiin? Entä ehtojen noudatettavuuden ja valvonnan kannalta?
6. Ovatko toimenpiteiden koskevat ohjeet olleet viljelijän kannalta selkeitä ja helposti ymmärrettäviä?
7. Mitkä ovat olleet mahdolliset ongelmat toimien toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa?

¹ Webropol-sovellus on työkalu, jonka avulla voidaan kysellä ja kerätä tietoa vastaajilta Internetiä hyödyntäen. Kyselyyn vastataan annetun www-osoitteen takaa aukeavalla lomakkeella.

8. Millaista eläinten hyvinvointiin liittyvää koulutusta/neuvontaa viljelijä on saanut eläinten hyvinvointitoimien toteuttamisen aikana?
9. Millaista koulutusta/neuvontaa viljelijä tarvitsisi, jotta eläinten hyvinvointia voitaisiin edelleen parantaa?

Yllä mainittujen kysymysten lisäksi hankkeessa selvitettiin myös eläinten hyvinvoinnin tuen vaikutuksia eläinten terveyteen ja käyttäytymiseen sekä syitä, joiden takia nauta- ja sikatilat ovat sitoutuneet tai jättäneet sitoutumatta eläinten hyvinvoinnin tukeen.

Tutkimusaineistot kerättiin pääosin kahdella Webropol-kyselyllä. Ensimmäinen kysely kohdistettiin nauta- ja sikatiloille. Toisen kyselyn kohderyhmänä olivat tarkastajat, maaseutuelinkeinoveranomaiset, neuvojat ja eläinlääkärit. Lisäksi ProAgria Keskusten Liiton Maitotilavaliokunnalta saatiin tuotantotarkkailussa olevien eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneiden maitotilojen tuotos- ja terveystiedot vuosilta 2009–2012.

Loppuraportin rakenne on seuraavanlainen: Johdannon jälkeen luvussa 2 esitellään nauta- ja sikatiloilla valittavissa olleen eläinten hyvinvointitoimenpiteiden pääsisältö. Luvussa 3 raportoidaan nauta- ja sikatiloille lähetetyn kyselyn tulokset. Luvussa 4 puolestaan raportoidaan tarkastajille, maaseutuelinkeinoveranomaisille, neuvojille ja eläinlääkäreille osoitetun kyselyn tulokset. Luvussa 5 pohditaan, miten nautojen ja sikojen hyvinvointi on tosiasiallisesti parantunut eläinten hyvinvoinnin tuen ansiosta, ja vertaillaan maitotilojen tuotos- ja terveystietoja. Luvussa 6 raportoidaan tiiviissä luettelomuodossa vastauksia selvityshankkeen tavoitteeksi asetettuihin kysymyksiin. Loppupäätelmiä eläinten hyvinvoinnin tuen vaikuttavuudesta esitetään luvussa 7.

Loppuraportin kirjoittajat kiittävät selvityshankkeen ohjausryhmää sekä Janne Artellia, Timo Karhulaa ja Olli Niskasta nauta- ja sikatiloille lähetettyä kyselyä koskeneista kommentteista ja parannusehdotuksista, Eero Liskiä hypoteesien tilastollista testausta koskeneista keskusteluista sekä tutkimussihteeri Krista Kettusta Webropol-kyselyjen toteuttamisesta. Kiitokset myös kehityspäällikkö Sanna Nokalle ja ProAgria Keskusten Liiton Maitotilavaliokunnalle tuotosseuranta-aineiston hyödyntämismahdollisuudesta.

2. Nautojen ja sikojen hyvinvoinnin tuet 2008–2013

Eläinten hyvinvoinnin tuet ovat olleet osa Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaa vuodesta 2008 lähtien. Eläinten hyvinvointitoimenpiteessä viljelijä sitoutui viideksi vuodeksi toimenpiteen edellyttämien velvoitteiden noudattamiseen valitsemansa eläinlajin tai valitsemiensa eläinlajien osalta ja sai siitä korvausta. Toimenpiteeseen sitoutuminen oli vapaaehtoista. Vuosina 2008–2013 sitoumuksen pystyi tekemään nautoista ja/tai sioista. Viljelijällä piti olla hallinnassaan koko sitoumuksen ajan vähintään 10 eläinyksikköä kyseistä eläinlajia maatilallaan. Tilakohtainen enimmäistuki oli rajoitettu enintään 5 000 euroon vuodessa vuosina 2008 ja 2009, jonka jälkeen rajoite poistettiin.

Taulukko 2.1. Eläinten hyvinvoinnin tukeen vuosina 2008–2013 sitoutuneiden nauta- ja sikatilojen lukumäärät

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Nautatilat	3 996	4 104	4 154	4 334	5 364	5 362
Sikatilat	490	636	652	649	846	834
Yhteensä	4 486	4 740	4 806	4 983	6 210	6 196

Lähteet: MMM, 2009–2014. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2007–2013 vuosikertomukset vuosilta 2008–2013

Taulukossa 2.1 on esitetty eläinten hyvinvoinnin tukeen vuosina 2008–2013 sitoutuneiden nauta- ja sikatilojen lukumäärät. Samaan aikaan, kun eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneiden nauta- ja sikatilojen lukumäärä on lisääntynyt, on nauta- ja sikatilojen lukumäärä kokonaisuudessaan vähentynyt maatalouden rakennekehityksen seurauksena. Kun vuonna 2008 noin joka neljäs nautatila (25 %) ja noin joka viides sikatila (20 %) oli sitoutunut eläinten hyvinvoinnin tukeen, vuonna 2013 jo noin 40 prosentilla nautatiloista ja noin 75 prosentilla sikatiloista oli eläinten hyvinvointia edistävä sitoumus.

Eläinten hyvinvoinnin tuki uudistui vuodeksi 2012. Tällöin perus- ja lisäehtojen vaatimuksia ja tukitasoja tarkistettiin. Samassa yhteydessä myös aiemmin lisäehtona ollut palontorjunta- ja pelastussuunnitelman laatiminen sisällytettiin perusehtoihin. Tukijärjestelmän uudistus vuonna 2012 lisäsi eläinten hyvinvoinnin tuen suosiota. Vuonna 2013 ei voinut enää tehdä uusia sitoumuksia.

Vuosina 2008–2011 ja vuosina 2012–2013 käytössä olleet perus- ja lisäehdot ja niiden tukitasot on lueteltu taulukoissa 2.2 ja 2.3. Eläinten hyvinvoinnin tuen perus- ja lisäehtoja koskevat yksityiskohdat on kerrottu Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmassa (MMM, 2010a ja 2014a) ja vuosittain julkaistuissa Eläinten hyvinvoinnin tuen sitoumusehdoissa (Mavi, 2008–2012).

2.1. Eläinten hyvinvoinnin tuen perusehdot

Eläinten hyvinvoinnin tuen perusehtojen noudattaminen nautojen ja/tai sikojen osalta on ollut kaikille tukeen sitoutuneille pakollista. Perusehtojen päätavoite oli tilan tuotantoeläinten terveyden edistäminen ja sitä kautta eläinten hyvinvoinnin parantaminen. Perusehtoihin sisältyi eläinten terveydenhuoltoon liittyvien vaatimusten noudattaminen (ml. terveydenhuoltosopimuksen solmiminen, eläinlääkärin terveydenhuoltokäynnit ja terveydenhuoltosuunnitelman laatiminen), tilatason tautisuojaus, eläinten ruokintaan ja hoitoon liittyvät ehdot sekä toimintahäiriöihin varautuminen. Valtaosa perusehtoihin kuuluvista vaatimuksista oli eriytetty tuotantosuunnittain nauta- ja sikatiloille.

Taulukko 2.2. Eläinten hyvinvoinnin tuen perus- ja lisäehdot ja niiden tukitasot vuosina 2008–2011

	€/ey
Perusehdot	
• nautatilat	17,50
• sikatilat	5,00
Nauta- ja/tai sikatilalle valittava lisäehto: palontorjunta- ja pelastussuunnitelma	
• nautatilat	3,58
• sikatilat	1,53
Lisäehdot nautatiloilla	
Vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen (vaihtoehdot a ja b)	
a) vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen (pinta-alavaatimuksilla)	12,17
b) vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen	9,92
Kytkeytyneenä pidettävien nautojen liikkumismahdollisuuksien parantaminen	8,73
Vähintään 6 kuukauden ikäisten nautojen pito-olosuhteiden parantaminen	21,06
Nautojen laidunnus kasvukaudella ja jaloittelu talviaikana	21,29
Nautojen sairas-, hoito- ja poikimakarsinat	12,35
Lisäehdot sikatiloilla	
Joutilaiden emakoiden ja ensikoiden laidunnus tai jaloittelu	11,03
Emakoiden ja ensikoiden tiineytys	6,69
Tiineytettyjen emakoiden ja ensikoiden tila- ja makuupaikkavaatimukset	3,07
Emakoiden vapaa porsiminen	13,29
Sikojen sairaskarsinat	8,84
Sikojen karsinaolosuhteiden parantaminen	9,40

Perusehtojen noudattamisesta nautatiloille maksettava tuki oli 17,50 euroa eläinyksikköä kohti vuosina 2008–2011 ja 50,00 euroa eläinyksikköä kohti vuosina 2012–2013. Perusehtojen noudattamisesta sikatiloille maksettava tuki oli 5,00 euroa eläinyksikköä kohti vuosina 2008–2011 ja 16,00 euroa eläinyksikköä kohti vuosina 2012–2013.

Taulukko 2.3. Eläinten hyvinvoinnin tuen perus- ja lisäehdot ja niiden tukitasot vuosina 2012–2013

	€/ey
Perusehdot	
• nautatilat	50,00
• sikatilat	16,00
Lisäehdot nautatiloilla	
Vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen (vaihtoehdot a ja b)	
a) vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen (pinta-alavaatimuksilla)	47,00
b) vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen	39,00
Kytkeytyneiden nautojen pito-olosuhteiden parantaminen	51,00
Vähintään 6 kuukauden ikäisten nautojen pito-olosuhteiden parantaminen	34,00
Nautojen jaloittelu ja laidunnus (vaihtoehdot a, b ja c)	
a) laidunnus kasvukaudella ja jaloittelu kasvukauden ulkopuolella	57,00
b) laidunnus kasvukaudella	29,00
c) pitkäaikaisempi laidunnus kasvukaudella	35,00
Nautojen sairaus-, hoito- ja poikimakarsinat	17,00
Lisäehdot sikatiloilla	
Joutilaiden emakoiden ja ensikoiden laidunnus tai jaloittelu	15,00
Emakoiden ja ensikoiden tiineytys	5,00
Tiineytettyjen emakoiden ja ensikoiden tila- ja makuupaikkavaatimukset	4,00
Parannetut porsimisolosuhteet	23,00
Vieroitettujen porsaiden ja lihasikojen karsinoiden kuivittaminen	12,00
Sikojen virikkeiden lisääminen (vaihtoehdot a, b, c, d ja e)	10,00
Sikojen yhteys ulkoilmaan	17,00
Sikojen sairaus- ja hoitokarsinat	11,00

2.2. Eläinten hyvinvoinnin tuen lisäehdot

Eläinten hyvinvoinnin tuen lisäehdot oli jaettu nauta- ja sikatiloja koskeviin lisäehtoihin. Viljelijä on ohjelmakaudella 2007–2013 voinut valita enintään kaksi eläinlajikohtaista lisäehtoa. Lisäehtojen tavoitteina oli edistää eläinten hyvinvointia perusehtoja yksityiskohtaisemmin.

Nautatiloilla suosituin lisäehto on ollut vähintään kuuden kuukauden ikäisten nautojen pito-olosuhteiden parantaminen ja sikatiloilla sairaus- ja hoitokarsinat. Vähiten valittuja lisäehtoja ovat nautatiloilla olleet laidunnus- ja jaloittelutoimenpiteet ja sikatiloilla joutilaiden emakoiden ja ensikoiden laidunnus tai jaloittelu sekä yhteys ulkoilmaan.

3. Nauta- ja sikatiloille lähetetyn kyselyn tulokset

Tutkijat lähettivät maaliskuussa 2015 sähköpostia yhteensä 13 164 tilalle ja pyysivät vastaamaan eläinten hyvinvoinnin tuen vaikutuksia kartoittavaan Webropol-kyselyyn. Kysely lähetettiin kaikille ohjelmakaudella 2007–2013 eläinten hyvinvoinnin tukea saaneille tiloille ja myös useille sellaisille nauta- ja sikatiloille, jotka eivät olleet sitoutuneet eläinten hyvinvoinnin tukeen. Tilojen yhteystiedot saatiin Maaseutuvirastosta. Viljelijöiltä kysytyt kysymykset on koottu erilliseen liitetiedostoon, joka on ladattavissa maa- ja metsätalousministeriön internet-sivuilta (liite 1).

Kyselyyn saatiin määräaikaan mennessä 2 050 vastausta, joten vastausprosentiksi tuli 16 %. Moni kyselyn saanut myös ilmoitti sähköpostitse tai puhelimitse, että tila oli lopettanut eläinten pidon, eikä näin ollen halunnut vastata kyselyyn. Vaikka viljelijöille oli lähetetty alkuvuoden 2015 aikana useita muitakin kyselyjä, kyselyyn vastattiin kiitettävän aktiivisesti eikä kyselyä ja kysymyksiä koskevaa kielteistä palautetta tullut juuri lainkaan. Ainoa selkeä puute kyselyssä oli, että kysymyksiä ei ollut saatavissa ruotsin kielellä. Näin ollen muutama ruotsinkielinen viljelijä jätti vastaamatta kyselyyn.

Vastanneista 53 % (1 084 maatilaa) oli vuosina 2008–2013 sitoutunut eläinten hyvinvoinnin tukeen. Vastaavasti 47 % vastanneista (966 maatilaa) ei ollut sitoutunut eläinten hyvinvoinnin tukeen.

Eniten vastauksia, 78 %, tuli nautatiloilta (taulukko 3.1). Eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneiden vastaajien joukossa nautatilojen osuus oli 84 % ja eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumattomien vastaajien joukossa 72 %. Sikatilojen osuus oli kaikissa vastaajaryhmissä 13 %. Päätuotantosuuntanaan kasvinviljelyä ja/tai muuta kotieläintuotantoa harjoittavat tilat on luokiteltu luokkaan muu tuotanto. Muun tuotannon osuus vaihteli vastaajaryhmissä 3 prosentista 15 prosenttiin.

Valtaosassa kysymyksistä potentiaalinen vastaajajoukko koostuu 910 tukeen sitoutuneesta nautatilasta (84 %), 141 tukeen sitoutuneesta sikatilasta (13 %) ja 33 tukeen sitoutuneesta tilasta, joiden päätuotantosuunta on kasvinviljely tai muu kotieläintalous (3 %).

Taulukko 3.1. Maatilojen päätuotantosunnat sekä nauta- ja sikatilojen osuus kyselyyn vastanneista

	Kaikki vastaajat		Tuessa mukana olevat		Tuen ulkopuolella olevat	
Nautatilat	78 %		84 %		72 %	
Maidontuotanto		55 %		60 %		50 %
Naudanlihan tuotanto		23 %		24 %		22 %
Sikatilat	13 %		13 %		13 %	
Sianlihan tuotanto		5 %		6 %		5 %
Yhdistelmä tuotanto		4 %		3 %		4 %
Porsastuotanto		4 %		4 %		4 %
Muu tuotanto	9 %	9 %	3 %	3 %	15 %	15 %
Sarakesumma	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Taulukko 3.2. Tilakokoluokkien suhteelliset osuudet

	Kaikki vastaajat			Tuessa mukana olevat			Tuen ulkopuolella olevat		
	Pieni	Keskikokoinen	Suuri	Pieni	Keskikokoinen	Suuri	Pieni	Keskikokoinen	Suuri
Maitotila	45 %	36 %	19 %	26 %	45 %	29 %	71 %	24 %	5 %
Lihanautatila	35 %	34 %	31 %	19 %	35 %	46 %	54 %	32 %	14 %
Emakkosikala	61 %	31 %	8 %	54 %	32 %	14 %	69 %	31 %	0 %
Lihasicala	56 %	30 %	14 %	47 %	30 %	23 %	68 %	30 %	2 %
Yhdistelmäsikala	59 %	38 %	3 %	43 %	51 %	6 %	74 %	26 %	0 %

Taulukko 3.3a Otokseen tulleen tilajoukon valitsemat nautatilojen toimenpiteet (alkuperäiset perus- ja lisäehdot)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Alkuperäiset perusehdot						
• nautatilat	475	498	535	548	250	230
Nauta- ja/tai sikatilalle valittava lisäehto: palontorjunta- ja pelastussuunnitelma						
• nautatilat	206	218	240	262	206	209
Alkuperäiset lisäehdot nautatiloilla						
Vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen						
a) vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen (pinta-alavaatimuksilla)	140	149	160	170	122	126
b) vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen	125	132	138	148	105	105
Kytettynä pidettävien nautojen liikkumismahdollisuuksien parantaminen	98	104	109	113	76	70
Vähintään 6 kuukauden ikäisten nautojen pito-olosuhteiden parantaminen	197	205	219	228	141	138
Nautojen laidunnus kasvukaudella ja jaloittelu talviaikana	100	102	109	108	73	69
Nautojen sairais-, hoito- ja poikimakarsinat	110	123	131	136	102	102

Kyselyyn vastanneet tilat on ryhmitelty tilakokoluokittain kolmeen luokkaan taulukossa 3.2. Valtaosa sikaloista on pieniä, kun taas nautatiloilla kaikki tilakokoluokat ovat melko tasaisesti edustettuina.

Lypsykarjatila luokiteltiin pieneksi jos tilalla on alle 25 lypsylehmää, keskikokoiseksi jos tilalla on 25–50 lypsylehmää ja suureksi jos tilalla on enemmän kuin 50 lypsylehmää. Lihanautatila luokiteltiin pieneksi jos tilalla on alle 50 lihanautaa, keskikokoiseksi jos tilalla on 50–100 lihanautaa ja suureksi jos tilalla on enemmän

kuin 100 lihanautaa. Vastaavat luokittelut emakkosikaloissa ovat: pieni emakkosikala alle 100 emakkoa, keskikokoinen emakkosikala 100–300 emakkoa ja suuri emakkosikala yli 300 emakkoa. Lihasicala luokiteltiin pieneksi jos tilalla on alle 900 lihasikaa, keskikokoiseksi jos tilalla on 900–1 500 lihasikaa ja suureksi jos tilalla on yli 1 500 lihasikaa. Pieneksi yhdistelmäsikalaksi luokiteltiin sikala, jossa oli alle 100 emakkoa ja alle 900 lihasikaa ja suureksi yhdistelmäsikalaksi luokiteltiin sikala, jossa oli yli 300 emakkoa ja yli 1 500 lihasikaa. Muun kokoiset yhdistelmäsikalat luokiteltiin keskikokoisiksi.

Kyselyyn vastanneiden tilojen valitsemat ehdot

Taulukoissa 3.3a–d on raportoitu, mitä toimenpiteitä kyselyyn vastanneet eläinten hyvinvoinnin tuessa mukana olevat nauta- ja sikatilat ovat valinneet vuosittain. Kaikille toimenpiteeseen sitoutuneille tiloille pakollisten perusehtojen lisäksi alkuperäisistä lisäehdoista suosituimpia ovat nautatiloilla olleet palontorjunta- ja pelastussuunnitelma sekä vähintään kuuden kuukauden ikäisten nautojen pito-olosuhteiden parantaminen (taulukko 3.3a) ja sikatiloilla palontorjunta- ja pelastussuunnitelma, sikojen sairaskarsinat sekä sikojen karsinaolosuhteiden parantaminen (taulukko 3.3c).

Vuodeksi 2012 uudistetuista lisätoimenpiteistä suosituimpia ovat nautatiloilla olleet vähintään kuuden kuukauden ikäisten nautojen pito-olosuhteiden parantaminen, vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen pinta-alavaatimuksilla sekä nautojen sairaus-, hoito- ja poikimakarsinat (taulukko 3.3b). Sikatiloilla uusista lisätoimenpiteistä suosituimpia ovat olleet sikojen sairaus- ja hoitokarsinat sekä rakenteisiin kiinnitettävät virike-esineet ja oljet (taulukko 3.3d).

Taulukko 3.3b Otokseen tulleen tilajoukon valitsemat nautatilojen toimenpiteet (vuodeksi 2012 uudistetut perus- ja lisäehdot)

	2012	2013
Uudet perusehdot		
• nautatilat	611	660
Uudet lisäehdot nautatiloilla		
Vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen		
a) vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen (pinta-alavaatimuksilla)	242	260
b) vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen	190	207
Kytettyjen nautojen pito-olosuhteiden parantaminen	162	170
Vähintään 6 kuukauden ikäisten nautojen pito-olosuhteiden parantaminen	291	306
Nautojen jaloittelu ja laidunnus		
a) laidunnus kasvukaudella ja jaloittelu kasvukauden ulkopuolella	114	125
b) laidunnus kasvukaudella	99	111
c) pitkäaikaisempi laidunnus kasvukaudella	176	185
Nautojen sairaus-, hoito- ja poikimakarsinat	217	230

Taulukko 3.3c Otokseen tulleen tilajoukon valitsemat sikatilojen toimenpiteet (alkuperäiset perus- ja lisäehdot)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Alkuperäiset perusehdot						
• sikatilat	80	82	88	87	48	42
Nauta- ja/tai sikatilalle valittava lisäehto: palontorjunta- ja pelastussuunnitelma						
• sikatilat	41	44	47	47	34	35
Alkuperäiset lisäehdot sikatiloilla						
Joutilaiden emakoiden ja ensikoiden laidunnus tai jaloittelu	3	4	3	3	2	2
Emakoiden ja ensikoiden tiineytys	13	13	13	12	8	8
Tiineytettyjen emakoiden ja ensikoiden tila- ja makuupaikkavaatimukset	16	19	19	19	14	14
Emakoiden vapaa porsiminen	5	5	5	5	2	2
Sikojen sairaskarsinat	57	59	63	64	49	48
Sikojen karsinaolosuhteiden parantaminen	41	43	45	44	32	31

Taulukko 3.3d Otokseen tulleen tilajoukon valitsemat sikatilojen toimenpiteet (vuodeksi 2012 uudistetut perus- ja lisäehdot)

	2012	2013
Uudet perusehdot		
• sikatilat	99	107
Uudet lisäehdot sikatiloilla		
Joutilaiden emakoiden ja ensikoiden laidunnus tai jaloittelu	3	5
Emakoiden ja ensikoiden tiineytys	16	18
Tiineytettyjen emakoiden ja ensikoiden tila- ja makuupaikkavaatimukset	25	25
Parannetut porsimisolosuhteet	4	4
Vieroitettujen porsaiden ja lihasikojen karsinoiden kuivittaminen	31	31
Sikojen virikkeiden lisääminen		
a) Rakenteisiin kiinnitettävät virike-esineet	61	66
b) Irralliset virike-esineet	37	43
c) Kaupalliset virike-esineet	23	26
d) Oljet	55	58
e) Kestokuivitus	13	15
Sikojen yhteys ulkoilmaan	9	8
Sikojen sairaus- ja hoitokarsinat	69	74

Yleisimmät syyt sitoutua eläinten hyvinvoinnin tukeen

Taulukossa 3.4 on esitetty yleisimmät syyt siihen, miksi nauta- ja sikatilat sitoutuivat eläinten hyvinvoinnin tukeen ohjelma-kaudella 2008–2013. Vastaajien mielestä tärkein syy tukeen sitoutumiseen oli halu parantaa tilan eläinten hyvinvointia ja sitä kautta tilan taloudellista tulosta. Sen ilmoitti syyksi 69 % kysymykseen vastanneista. Toiseksi tärkeimmäksi syyksi nousi tuen toimenpiteiden helppo toteutettavuus tilalla (63 %) ja kolmanneksi tärkeimmäksi halu parantaa tilan taloudellista tulosta tuen avulla (53 %). Avoimissa vastauksissa (muu syy) korostuivat ennen tukijärjestelmän käyttöönottoa tilalla tehdyt investoinnit sekä aiempi eläinten hyvinvointia edistävä työ, jolloin tukijärjestelmään liittyminen koettiin korvaukseksi aiemmasta panostuksesta tuotantoeläinten hyvinvointiin. Lisäksi muutama vastaaja mainitsi tukijärjestelmään liittymisen parantavan tuottajien imagoa kuluttajien silmissä.

Yleisimpien sitoutumissyiden suhteellisissa osuuksissa oli χ^2 -testin² perusteella muutamia tilastollisesti merkitseviä (p -arvo $< 0,05$) eroja nauta- ja sikatilojen välillä. Nautatiloilla eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumisen syynä oli sikatiloja useammin halu parantaa eläinten hyvinvointia omalla tilallaan. Tasan puolet nautatiloista ilmoitti tämän syyksi. Vastaava osuus sikatiloilla oli 35 %. Nautatilojen laajennusinvestoinneissa on todennäköisesti otettu sikatiloja useammin huomioon eläinten hyvinvoinnin vaatimukset, koska tehty laajennusinvestointi on nautatiloilla sikatiloja suhteellisesti useammin syynä tukeen liittymiseen. Nautatilat ovat myös sitoutuneet eläinten hyvinvoinnin tukeen suhteellisesti useammin neuvojan suosittelemana kuin sikatilat. Syytä siihen, miksi nauta- ja sikatilat eivät olleet sitoutuneet eläinten hyvinvoinnin tukeen, käsitellään luvussa 3.12.

² χ^2 -testin käyttöedellytykset (Ranta ym., 2012) ovat voimassa, sillä otoskoko on niin suuri, että korkeintaan 20 % odotetuista frekvensseistä on pienempiä kuin 5 ja kaikki odotetut frekvenssit ovat suurempia kuin 1.

3.1. Mitä käytännön vaikutuksia eläinten hyvinvointituella on ollut tilalla? Miten hyvin eläinten hyvinvointituen tavoitteita on saavutettu?

Eläinten hyvinvoinnin tuen käytännön vaikutukset nauta- ja sikatiloilla

Eläinten hyvinvoinnin tuessa mukana olleilta viljelijöiltä kysyttiin, millaisia käytännön vaikutuksia eläinten hyvinvointituella on ollut vastaajan maatilalla. Puolet kaikista kysymykseen vastanneista ilmoitti, että tilalla on parannettu eläinten kuivutusta. Lähes puolet vastanneista oli myös sitä mieltä, että perusehtoihin kuuluva eläinlääkärin vuotuinen käynti on edistänyt eläinten terveyden tarkkailua ja huomioonottamista tilalla. Luettelo eläinten hyvinvoinnin tuen käytännön vaikutuksista on koottu taulukkoon 3.5.

Eläintilojen kuivutusta on viljelijöiden omien ilmoitusten perusteella parannettu erityisesti eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneilla sikatiloilla, sillä 58 % sikatiloista ilmoitti kuivutusta parannetun. Vastaava osuus nautatiloilla on 49 %. Riippumattomien otosten χ^2 -testin perusteella ero suhteellisissa osuuksissa oli tilastollisesti merkitsevä riskitasolla $\alpha = 0,05$. Nautatilalliset puolestaan kokivat sikatilallisia useammin, että eläinlääkärin vuotuinen käynti on edistänyt eläinten terveyden tarkkailua ja huomioonottamista tilalla.

Eläinten hyvinvoinnin tuen käytännön vaikutusten suhteellisissa osuuksissa oli χ^2 -testin perusteella muutamia muitakin tilastollisesti merkitseviä (p -arvo $< 0,05$) eroja nauta- ja sikatilojen välillä. Erot kuitenkin selittyvät pääasiassa sillä, että pienellä osalla niistä tiloista, joiden päätuotantosuunta on sikatalous, on myös nautoja. Vastausten perusteella eläinten hyvinvoinnin tuen merkittävin yksittäinen käytännön vaikutus on nautatiloilla ollut kivunlievityksen käyttöönotto vasikoiden nupoutuksessa. Hieman yli puolet (52 %) nautatiloista on ottanut kivunlievityksen käyttöön vasikoiden nupoutuksessa eläinten hyvinvoinnin tuen myötä. Vastaava suhteellinen osuus niillä tiloilla joiden päätuotantosuunta on sikatalous, on yksi prosentti.

Taulukko 3.4. Yleisimmät syyt miksi tila sitoutui eläinten hyvinvoinnin tukeen vuosina 2008–2013 sekä nauta- ja sikatilojen sitoutumissyiden suhteellisissa osuuksissa olevia eroavaisuuksia testaavan χ^2 -testin testisuureen arvoa vastaava p -arvo

	Kaikki tilat	Nautatilat	Sikatilat	p -arvo
Halusin parantaa tilani eläinten hyvinvointia ja sitä kautta tilani tulosta.	69 %	70 %	65 %	0,209
Tuen toimenpiteet olivat helposti toteutettavia tilallani.	63 %	64 %	58 %	0,176
Halusin parantaa tilani taloudellista tulosta tuen avulla.	53 %	53 %	53 %	0,865
Halusin parantaa eläinten hyvinvointia tilallani.	47 %	50 %	35 %	0,002
Laajennusinvestoinnissa oli otettu huomioon eläinten hyvinvoinnin vaatimukset, joten tehty investointi mahdollisti tukeen sitoutumisen.	26 %	28 %	12 %	0,000
Neuvoja suositteli toimenpiteeseen sitoutumista.	14 %	15 %	4 %	0,000
Muu syy	4 %	3 %	7 %	-

Taulukko 3.5. Eläinten hyvinvoinnin tuen käytännön vaikutukset tiloilla sekä nauta- ja sikatilojen vastauksissa olevia eroavaisuuksia testaavan χ^2 -testin testisuureen arvoa vastaava *p*-arvo

	Kaikki tilat	Nautatilat	Sikatilat	<i>p</i> -arvo
Tilalla on parannettu eläinten kuivutusta.	50 %	49 %	58 %	0,041
Eläinlääkäriin vuotuinen käynti on edistänyt eläinten terveyden tarkkailua ja huomioionottamista tilalla.	46 %	48 %	34 %	0,002
Tilalla on otettu käyttöön kivunlievitys vasikoiden nupoutuksessa.	44 %	52 %	1 %	0,000
Ajattelutavan muutos. Asioita on alettu ajatella eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta.	31 %	32 %	30 %	0,707
Tilalla on tarkennettu eläinten ruokintaa.	29 %	29 %	25 %	0,347
Eläimiä ei enää pidetä yksittäiskarsinoissa poikkeustapauksia lukuun ottamatta.	27 %	30 %	12 %	0,000
Tilalla on parannettu tilatason tautisuojausta tarttuvien eläintautien ennaltaehkäisemiseksi.	25 %	26 %	24 %	0,630
Eläinten hyvinvointituki on kannustanut tekemään eläinten hyvinvointia parantavia investointeja muulla rahoituksella.	23 %	23 %	20 %	0,557
Tilalla on lisätty laidunnusta.	21 %	24 %	1 %	0,000
Muita käytännön vaikutuksia (myönteisiä tai kielteisiä), mitä?	14 %	13 %	23 %	-
Kytkemisen sijaan eläimiä pidetään pääasiassa irrallaan.	12 %	13 %	4 %	0,004
Tilalla on lisätty jaloittelukertoja.	12 %	13 %	0 %	0,000

Avoimissa vastauksissa (muita käytännön vaikutuksia, mitä?) mainittiin eläinten hyvinvoinnin tuella olleen muun muassa seuraavia myönteisiä (+) ja kielteisiä (-) vaikutuksia:

- + "Eläinten terveys on parantunut"
- + "On hankittu varavoimakone ja eläinten veden saantia parannettu ja varmistettu"
- + "Tilalla on mietitty pelastustilanteita"
- + "Tuki mahdollistaa hyvinvointiin vaikuttavat investoinnit vuosittain."
- "Lisännyt päivittäistä työmäärää"
- "työmäärä lisääntynyt n. 25 %"
- "Kustannuksia tuli kohtuuttomasti tukeen nähden."
- "ei vaikutusta, paperisota vain lisääntyi, kustannukset korkeammat kuin korvas"
- "Määräyksien noudattaminen oikein on osittain aika haasteellista, sillä ohjeet eivät ole tarpeeksi selkeitä ja yksinkertaisia. Lisännyt myös työtä, jolla ei ole varsinaisesti eläinten hyvinvoinnin kanssa mitään tekemistä."
- "Eläinten ryhmittely tosi vaikeaa johtuen pinta-alavaatiuksista"
- "valvonnan lisääntyminen aiheuttaa minulle stressiä"
- "Poliittisesti värityneet ja mielipiteisiin tai pienillä aineistoilla tehtyihin tutkimuksiin perustumattomat ehdot välillä ärsyttävät, välillä huvittavat. Esimerkiksi ketjuissa olevat muoviputken pätkät tai pallot eivät todellakaan kiinnostaneet ensimmäisten päivien jälkeen. Jostakin syystä hyvinvointivirkamiesten ja tutkijoiden ja sianhoitajien välillä on luottamuspuola, joka estää talonpoikaisjärkisten ratkaisujen kehittämistä. Esim jos virikkeenä on materiaali, joka sisältää rehua, se voittaa kiinnostavuudessa kaikki uudessakin sopimuksessa voimaantulevat virikkeet. Sikaa kuten ihmistäkin kiinnostaa seksin jälkeen eniten ruoka ja sen päälle lepo hyvässä seurassa:"

Miten eläinten hyvinvoinnin tuen tavoitteet ovat toteutuneet nauta- ja sikatiloilla?

Eläinten hyvinvoinnin tuessa mukana olleet viljelijät arvioivat kyselyssä kunkin yksittäisen eläinten hyvinvoinnin tuelle asetetun tavoitteen toteutumista omalla tilallaan. Vastaukset on esitetty taulukossa 3.6 ja niiden perusteella voidaan todeta, että moni tavoite on toteutunut viljelijöiden antamien omien arvioiden perusteella useammalla kuin kolmella neljäsosalla toimenpiteeseen sitoutuneista tiloista.

Nauta- ja sikatilojen välisiä eroja tavoitteiden toteutumista mittaavissa suhteellisissa osuuksissa testattiin riippumattomien otosten χ^2 -testin avulla. Eläinten hyvinvoinnin tuen tavoitteiden toteutumisessa oli useita tilastollisesti merkitseviä (*p*-arvo < 0,05) eroja tuotantosuuntien välillä. Tavoitteet eläinten yleisen hyvinvoinnin ja eläinten terveyden parantumisesta ovat vastaajien omien arvioiden perusteella toteutuneet useammin nautakuin sikatiloilla. Nautatiloilla koettiin myös sikatiloja useammin, että tiedot eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä ovat lisääntyneet eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumisen myötä. Myös tavoite eläinten aiempaa lajinmukaisemmasta hoidosta on toteutunut useammin nautatiloilla kuin sikatiloilla.

Erot toimenpiteiden vaikuttavuuksissa ja tavoitteiden toteutumisissa nauta- ja sikatilojen välillä ovat mielenkiintoisia, mutta tulokset eivät ole suoraan yleistettävissä eroiksi eläinten hyvinvoinnin tasoissa. Vaikka toimenpiteiden tavoitteet ovat vastausten perusteella toteutuneet useammin nautatiloilla kuin sikatiloilla, eläinten hyvinvoinnin taso ei kuitenkaan välttämättä ole nautatiloilla sikatiloja parempi. Keskimääräinen eläinten hyvinvoinnin lähtötaso on voinut olla sikatiloilla nautatiloja parempi, jolloin pienempikin muutos saattaa riittää pitämään sen edelleen nautatiloja parempana.

Taulukko 3.6. Viljelijöiden arviot siitä, onko kukin yksittäinen eläinten hyvinvoinnin tuen tavoite toteutunut omalla tilalla, sekä nauta- ja sikatilojen vastauksissa olevia eroavaisuuksia testaavan χ^2 -testin testisuureen arvoa vastaava p -arvo

	Kaikki tilat		Nautatilat		Sikatilat		p -arvo
	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	
Eläinten yleinen hyvinvointi on parantunut.	82 %	18 %	84 %	16 %	69 %	31 %	0,000
Tietoni eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä ovat lisääntyneet.	78 %	22 %	79 %	21 %	68 %	32 %	0,006
Eläimet voivat toteuttaa paremmin lajintukaisia käyttäytymistarpeitaan.	73 %	27 %	73 %	27 %	72 %	28 %	0,780
Eläinten terveys on parantunut.	72 %	28 %	75 %	25 %	58 %	42 %	0,000
Muuta, mitä?	62 %	38 %	61 %	39 %	68 %	32 %	-
Eläimet saavat aiempaa lajintukaisempaa hoitoa.	62 %	38 %	65 %	35 %	45 %	55 %	0,000

Avoimissa vastauksissa (muuta, mitä?) useat vastaajat toteivat tavoitteiden toteutuneen jo ennen tuen käyttöönottoa. Osa vastaajista piti tilan tuotanto-olosuhteiden muuttumista suurempana eläinten hyvinvointia parantavana tekijänä kuin varsinaista eläinten hyvinvoinnin tukea. Vastauksissa oli myös viittauksia ja yhteyksiä luomutuotantoon, ja vastaajat totesivat, että eläinten hyvinvointitoimenpiteeseen oli helppo sitoutua, jos tilan kotieläimet olivat jo luomussa. Lisäksi muutamissa romanttisissa kommentteissa muisteltiin menneiden aikojen pientilojen pelto- ja metsälaitumilla lajintukaisesti käyskenteleviä karjoja.

3.2. Lisäehtojen vaikutuksia nautatiloilla

Vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen

Vasikoiden pito-olosuhteiden parantamislisäehtoja (vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen pinta-alavaatimuksilla ja vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen ilman pinta-alavaatimuksia) koskeviin kysymyksiin vastasi 507 viljelijää. Jompaankumpaan lisäehtoon sitoutuneista tuottajista 59 % koki vasikoiden rauhallisuuden lisääntyneen. Hieman yli puolet tuottajista (55 %) totesi vasikoiden leikkisyyden tai sosiaalisuuden lisääntyneen ja hieman alle puolet (48 %) vastaajista koki, että vasikoiden uteliaisuus ihmistä kohtaan oli lisääntynyt. 42 % vastaajista katsoi vasikoiden sopuisuuden lisääntyneen lisäehdon käyttöönoton myötä. Vain 2 % vastaajista koki vasikoiden arkuuden ihmistä kohtaan lisääntyneen. Tappeluiden ja puskuvaurioiden lisääntymisestä raportoi 1 % vastaajista.

Lähes puolet vastanneista (49 %) totesi vasikoiden puhtauden lisääntyneen ja 40 % vastanneista raportoi vasikoiden lepo- ja nukkumisaikojen lisääntyneen. Kolmasosa lisäehdon valinneista vastanneista myös koki, että vasikoiden kasvu on nopeutunut. Vasikkaripuli oli vähentynyt 28 prosentilla kysymykseen vastanneista tiloista.

Avoimissa vastauksissa tuotiin esille se, että muutamilla tiloilla vasikoiden pito-olosuhteet olivat olleet tuen ehtojen mukaiset jo ennen tukeen sitoutumista, eikä muutosta vasikoiden käytöksessä siksi oltu havaittu. Lisäksi mainittiin, että vasikat eivät enää arastele nupoutuksen jälkeen. Vasikoiden kerrottiin myös olevan terveempiä, sosiaalisempia ja helpompia käsitellä. Avoimissa vastauksissa tuotiin esille myös epänormaalin imemiskäyttämisen lisääntyminen, mutta toisaalta 15 % vastaajista koki epänormaalin imemiskäyttämisen vähentyneen tilallaan.

Vasikkakuolleisuudesta kysyttäessä 26 % Vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen lisäehtoon sitoutuneista vastaajista katsoi vasikkakuolleisuuden vähentyneen sitoumuskauden aikana. Vasikkakuolleisuus oli pysynyt samana 71 prosentilla tiloista ja lisääntynyt kolmella prosentilla tiloista.

Kytkeytyneenä pidettävien nautojen liikkumismahdollisuuksien parantaminen / kytkeytyneiden nautojen pito-olosuhteiden parantaminen

Kytkeytyneiden nautojen liikkumismahdollisuuksien parantamislisäehdon kysymyksiin vastasi 216 tuottajaa. Lisäehdon valinneista vastaajista 41 % koki lehmien jalkaterveyden parantuneen ja 38 % lehmien rauhallisuuden lisääntyneen. Lähes kolmasosa vastaajista (31 %) ilmoitti tuotoksen ja maidon laadun parantuneen ja 23 % vastaajista katsoi lehmien poistoiän nousseen.

Avoimissa vastauksissa esille nostettiin muun muassa utaretulehdusten ja vedinpolkemien vähentyminen sekä kiimojen parempi näkyvyys. Nautojen liikkuminen ja ylös nouseminen parassa on aiempaa parempaa. Toisaalta eräs vastaaja mainitsi, että naudat ovat käyttäneet lisääntyneet liikkumismahdollisuudet häiriköintiin.

Vähintään kuuden kuukauden ikäisten nautojen pito-olosuhteiden parantaminen

Vähintään kuuden kuukauden ikäisten nautojen pito-olosuhteiden parantamislisäehdon tarkentaviin kysymyksiin vastasi 303 tuottajaa. Lisäehdon valinneista vastaajista 64 % koki nautojen olevan puhtaampia. 45 % tuottajista kertoi nautojen polvi- ja kinnervaurioiden vähentyneen. Hieman alle kolmannes vastaajista (32 %) koki yli puolivuotiaiden nautojen päiväkasvun parantuneen. Suurin osa avoimeen kysymykseen vastanneista ei ollut havainnut muutoksia eläinten käyttäytymisessä lisäehtoon sitoutumisen seurauksena.

Tilallisilta kysyttiin myös, ovatko he sitomuskauden aikana joutuneet ryhmittelemään eläimiä uudelleen. 43 % vastaajista oli joutunut uudelleen ryhmittelemään eläimiä koko- tai ikäerojen takia ja 29 % nautojen eriarvoisuudesta johtuvan häiriökäyttäytymisen vuoksi.

Nautojen laidunnus kasvukaudella ja jaloittelu talviaikana / nautojen jaloittelu ja laidunnus

Nautojen laidunnusta ja jaloittelua koskeviin lisäehtoihin sitoutuneita vastaajia oli yhteensä 368. Heistä 39 % koki nautojen laumakäyttäytymisen olevan rauhallisempaa kuin ennen sitomuskautta. 38 % vastanneista koki nautojen sorkkaterveyden parantuneen sitomuskaudella. 30 % vastaajista katsoi nautojen olevan rauhallisempia sisätiloissa laidunnuslisäehtoon sitoutumisen myötä, kun taas joka kymmenes vastaaja arvioi nautojen olevan sisätiloissa aktiivisempia kuin ennen. 23 % vastaajista katsoi lehmien toipuvan poikimisista aiempaa nopeammin ja 21 % arvioi häiriökäyttäytymisen vähentyneen.

Avoimissa vastauksissa toistui maininta siitä, että laiduntaminen ja jaloittelu ovat olleet tilalla käytäntönä jo ennen tukeen sitoutumista, mistä johtuen muutoksia oli vaikea havaita. Myös jalkaterveyden parantumisesta mainittiin ja muutamissa kommentteissa kerrottiin sorkkahoitajan antamasta positiivisesta palautteesta. Nautojen yleiskunnon kerrottiin parantuneen, vaikkakin sateella ulkoilutuksen kerrottiin pilaavan pellot ja heikentävän utareterveyttä. Sisätiloissa varsinkin nuorkarjan käytöksen koettiin selvästi rauhoittuneen, kun eläimet pääsevät talviaikaankin "päästämään höyryt pihalle".

Nautojen sairas-, hoito- ja poikimakarsinat

Nautojen sairas-, hoito- ja poikimakarsinat lisäehtoon sitoutuneita vastaajia oli 277. Suurin osa vastaajista (35 %) ei ollut havainnut mitään kysymyksissä esille tuotuja tekijöitä lisäehtoon sitoutumisen seurauksena. Siitä huolimatta lähes joka kolmas vastannut oli kokenut eläinten sairauksista (32 %) sekä poikimisista toipumisen (30 %) nopeutuneen. Merkittävänä parannuksena voidaan pitää myös sitä, että noin joka viides (21 %) vastaajista mainitsi vasikkakuolleisuuden vähentyneen ja lehmien kestävyysparantuneen. 13 % vastaajista koki

vasikkaripuleiden, vasikoiden napatulehdusten ja tautien leviämisen vähentyneen. Vain noin 8 % vastaajista kertoi tilan uudistuskustannusten laskeneen.

Avoimissa vastauksissa mainittiin useasti poikimisten helpottuminen ja niiden aiempaa tehokkaampi tarkkailu. Tarkkailun kerrottiin vähentäneen poikimiskomplikaatioita sekä nopeuttaneen ongelmien reagoitua. Lisäehdon toteutuksen koettiin lisäksi nopeuttavan ontuvien eläinten paranemista, kun muut eläimet eivät "pääse kiusaamaan". Myös hoitotoimenpiteet koettiin helpommiksi toteuttaa laumasta erillään olevalle eläimelle.

3.3. Lisäehtojen vaikutuksia sikatiloilla

Joutilaiden emakoiden ja ensikoiden laidunnus tai jaloittelu

Joutilaiden emakoiden ja ensikoiden laidunnus tai jaloittelu-lisäehtoa koskeviin kysymyksiin vastasi seitsemän vastaajaa. Vastaajista 29 % koki emakoiden kestävyysparantuneen lisäehtoon sitoutumisen myötä. Yksittäiset vastaajat olivat lisäksi kokeneet emakoiden jalkaterveyden parantuneen ja porsimisesta toipumisen nopeutuneen. Avoimissa vastauksissa mainittiin emakoiden palavan herkästi auringonpaisteesta: "emakot ovat kovia ottamaan rusketusta ja palavat aluksi helposti".

Emakoiden ja ensikoiden tiineytys

Emakoiden ja ensikoiden tiineytys lisäehtoa koskeviin kysymyksiin vastasi 22 tuottajaa. 36 % vastanneista koki ongelmakäyttäytymisen, kuten rakenteiden pureskelun, vähentyneen sitomuskauden aikana. Vastaajista 23 % arvioi emakoiden ja ensikoiden jalkaterveyden parantuneen ja 18 % koki, että emakoiden ja ensikoiden tiineytyvyys on parantunut. Avoimissa vastauksissa huomautettiin, että "kun emakoita laitetaan ryhmään, tappelut kuuluvat luontaiseen käytökseen". Samalla vastaaja korosti, että "eristämismahdollisuus pitäisi olla".

Tiineytettyjen emakoiden ja ensikoiden tila- ja makuupaikkavaatimukset

Tiineytettyjen sikojen tila- ja makuupaikkavaatimukset-lisäehtoa koskeviin kysymyksiin vastasi 29 tuottajaa. Lähes joka kolmas vastaaja koki pahnuekokojen kasvaneen ja emakoiden ja ensikoiden käytöshäiriöiden vähentyneen lisäehdon käyttöönoton myötä. Noin joka neljäs vastannut katsoi emakoiden jalkaterveyden parantuneen. Siinä missä yhden vastaajan tilalla emakoiden ja ensikoiden aggressiivisuus oli lisääntynyt, oli se kuuden vastaajan tilalla puolestaan vähentynyt. Avoimissa vastauksissa tuotiin esiin sikojen kokolajittelun tarpeellisuutta. Sen avulla voidaan vähentää pieniin emakoihin ja ensikoihin kohdistuvaa aggressiivisuutta.

Emakoiden vapaa porsiminen / parannetut porsimisolosuhteet

Emakoiden vapaa porsiminen -lisäehtoa koskeviin kysymyksiin vastasi seitsemän henkilöä. Vastaajista 43 % koki emakoiden lapapaiseiden esiintyvyyden vähentyneen, porsimisesta toipumisen nopeutuneen sekä emakoiden ja ensikoiden jalkaterveyden parantuneen. Yksikään vastaaja ei kokenut pahnuekokojen pienentyneen lisäehtoon sitoutumisen myötä, mutta eräs vastaaja katsoi vieroitettujen porsaiden lukumäärän vähentyneen. Vastaavasti kaksi vastaajaa oli huomannut vieroitettujen porsaiden lukumäärien lisääntyneen. Avoimessa vastauksessa vapaan porsimisen ongelmallisuutta kuvailtiin seuraavasti: "Osa emakoista porsii hyvin vapaana, mutta jos niin ei käy, on tuho usein totaalinen.--Todella hyvä vapaaporsitussysteemi odottaa keksijäänsä."

Sikojen sairaskarsinat / sikojen sairas- ja hoitokarsinat

Sikojen sairaskarsinat lisäehtoa koskeviin kysymyksiin vastasi 101 tuottajaa. Noin puolet vastaajista ei ollut havainnut muutoksia sitoumuskauden aikana. 36 % vastaajista koki kuitenkin sikojen sairauksista ja/tai vaurioista toipumisajan lyhentyneen. Muutamilla tiloilla sairaskarsinat ovat olleet käytössä jo ennen tilan sitoutumista eläinten hyvinvoinnin tukeen. Avoimissa vastauksissa oli myös useampi maininta hännänpurennan vähentymisestä.

Sikojen karsinaolosuhteiden parantuminen

Sikojen karsinaolosuhteiden parantamislisäehdon valinneita vastaajia oli 46. Yli puolet vastaajista, 57 %, koki sikojen hännänpurennan vähentyneen. Lähes 40 % vastaajista katsoi sikojen olevan puhtaampia ehtoon sitoutumisen seurauksena ja 35 % koki tappeluiden määrän vähentyneen. Sitoumuskauden aikana 39 % vastaajista oli joutunut ryhmittelemään sikoja uudelleen eläinten eriarvoisuuden vuoksi.

3.4. Onko hyvinvoinnin parantuminen lisännyt eläinten tuottavuutta, esim. tuotostasoa tai vähentänyt sairastumisia?

Eläinten hyvinvointitoimenpiteiden vaikutukset tuotostasoihin ja tuotoksen laatuun

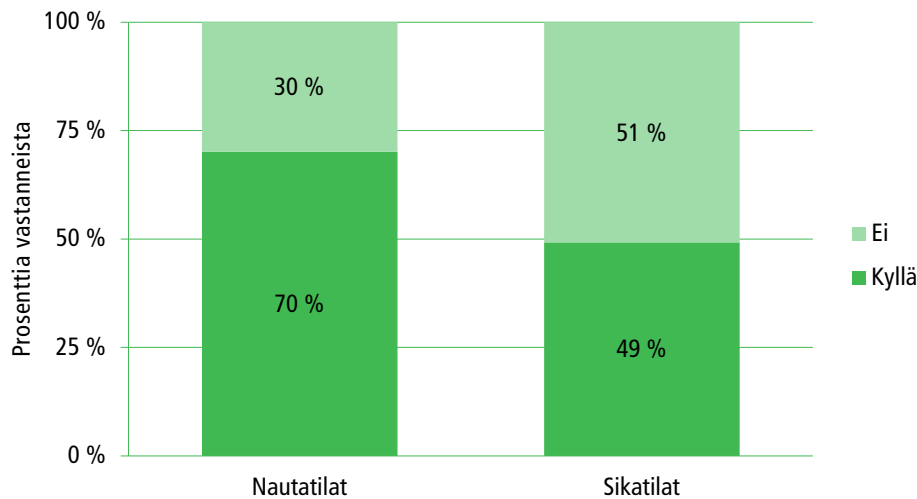
Nauta- ja sikatiloille lähetetyn kyselyn vastausten perusteella eläinten hyvinvointitoimenpiteillä ei ole useimmissa tapauksissa ollut vaikutusta eläinten tuotoksen määrään tai laatuun (taulukko 3.7). Tästä huolimatta lähes puolet nautatilallisista (49 %) ja noin neljäsosa (26 %) sikatilallisista koki, että eläinten hyvinvointitoimenpiteet – ja olettavasti tällöin myös eläinten hyvinvoinnin parantuminen – on lisännyt tuotoksen määrää ainakin jonkin verran. Ero suhteellisissa osuuksissa oli tilastollisesti merkitsevä.

Kolmasosalla kaikista kyselyyn vastanneista tuotoksen laatu oli vastaajien oman ilmoituksen perusteella parantunut eläinten hyvinvointia lisäävien toimenpiteiden myötä vähintään jonkin verran (taulukko 3.7). Vain muutamilla, pääasiassa maitotiloilla, oli tapahtunut tuotoksen heikentymistä eläinten hyvinvointitoimenpiteiden seurauksena.

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että eläinten hyvinvointia lisäävien toimenpiteiden toteuttaminen ei ole viljelijöiden omien arvioiden perusteella huonontanut tuotosta yksittäistapauksia lukuun ottamatta. Päinvastoin: monet tilat ovat todennäköisesti saaneet myös taloudellista hyötyä samalla, kun eläinten hyvinvointi on parantunut. Loppuraportin luvussa 5 eläinten hyvinvoinnin tuen vaikutuksia lypsykarjatilojen tuotokseen tarkastellaan ProAgrian tuotosseurantatietojen avulla, jolloin toteutuneita muutoksia voidaan vertailla viljelijöiden kokemukseen tuotoksen parantumisesta.

Taulukko 3.7. Viljelijöiden arviot siitä millaisia vaikutuksia eläinten hyvinvointitoimenpiteillä on ollut tuotostasoihin ja laatuun

	Parantunut	Jonkin verran parantunut	Pysynyt ennallaan	Jonkin verran heikentynyt	Heikentynyt
Eläinten tuotoksen määrä	11 %	35 %	52 %	2 %	0 %
Eläinten tuotoksen laatu (esim. maidon soluluku)	8 %	25 %	65 %	2 %	0 %
	Lisääntyneet/ lisääntynyt	Jonkin verran lisääntyneet/ lisääntynyt	Pysyneet ennallaan/ pysynyt ennallaan	Jonkin verran vähentyneet/ vähentynyt	Vähentyneet/ vähentynyt
Lihantarkastuksessa tehdyt poistot ja hylkäykset	0 %	2 %	78 %	14 %	6 %
Tilalla lopetetut	1 %	5 %	69 %	17 %	8 %
Itsestään tilalla kuolleiden määrä	0 %	2 %	68 %	19 %	11 %
Eläinten vastustuskyky	4 %	30 %	62 %	3 %	1 %

Kuva 3.1. Viljelijöiden antamat arviot siitä, onko eläinten hyvinvointitoimenpiteillä ollut vaikutusta tuotantoeläinten terveyteen

Taulukosta 3.7 ilmenee myös, että lihantarkastuksessa tehdyt poistot ja hylkäykset ovat vähentyneet ainakin jonkin verran joka viidennellä tilalla eläinten hyvinvointitoimenpiteiden myötä. Noin joka neljäs vastannut ilmoitti, että tilalla lopetettujen eläinten lukumäärä on vähentynyt vähintään jonkin verran. Eläinten hyvinvoinnin tuella ei kuitenkaan ole ollut nautatiloilla yhtä suurta vaikutusta tilalla lopetettujen eläinten lukumääriin kuin sikatiloilla, joissa vaikutus on ollut kaksisuuntainen. Yhtäältä tilalla lopetettujen eläinten lukumäärä on sikatiloilla vähentynyt nautatiloja useammin, mutta toisaalta joillakin sikatiloilla tilalla lopetettujen eläinten lukumäärä on lisääntynyt suhteellisesti enemmän kuin nautatiloilla. Tilalla itsestään kuolleiden eläinten lukumäärä on puolestaan vähentynyt 30 prosentilla tiloista eläinten hyvinvoinnin tuen toimenpiteiden myötä. Erityisesti nautatiloilla koetaan, että eläinten vastustuskyky on lisääntynyt tuen toimenpiteiden käyttöönoton myötä.

Eläinten hyvinvointitoimenpiteiden vaikutukset eläinten terveyteen ja käyttäytymiseen

Viljelijöille suunnatussa kyselyssä vastaajilta kysyttiin myös, onko eläinten hyvinvointitoimenpiteillä ollut vaikutusta eläinten terveyteen ja eläinten käyttäytymiseen. Noin 70 % nautatilallisista ja lähes 50 % sikatilallisista koki, että eläinten hyvinvointitoimenpiteillä on ollut vaikutusta eläinten terveyteen (kuva 3.1). Vaikutuksissa eläinten käyttäytymiseen ei puolestaan havaittu tilastollisesti merkitseviä eroja nauta- ja sikatilojen välillä. Noin 60 % kaikista kyselyyn vastanneista viljelijöistä koki, että eläinten hyvinvointitoimenpiteillä on ollut vaikutusta eläinten käyttäytymiseen.

Avoimissa vastauksissa tuotiin esille, että muutokset rakenteissa ja eläinten käytettävissä olevan tilan määrässä edistäisivät eläinten terveyttä, mutta ne ovat erittäin kalliita investointeja ja usein mahdottomia tehdä vanhoihin rakennuksiin. Siksi tuotantorakennukset pitäisi jatkossa suunnitella siten, että eläinten hyvinvointi otetaan paremmin huomioon. Myös tuen pieni määrä suhteessa tarvittaviin muutoksiin koettiin rajoittavaksi tekijäksi.

Eläinten hyvinvointitoimenpiteiden vaikutukset eläinten sairastuvuuteen ja käyttäytymiseen

Eläinten sairastuvuus on suurimmalla osalla tiloista pysynyt ennallaan tai vähentynyt eläinten hyvinvoinnin tukeen kuuluvien toimenpiteiden käyttöönoton myötä (taulukot 3.8a ja b). Nautatiloilla eläinten hyvinvointituella on ollut eniten vaikutusta nautojen polvi- ja kinnervaurioiden vähenemiseen. Yli puolet kysymykseen vastanneista sikatiloista ilmoitti sikojen hännänpurennan vähentyneen eläinten hyvinvoinnin tuen käyttöönoton myötä.

Taulukko 3.8a Viljelijöiden antamat arviot eläinten hyvinvointitoimenpiteiden vaikutuksista nautojen sairastuvuuteen

Nautatilat	Lisääntynyt	Pysynyt ennallaan	Vähentynyt
Polvivaurioiden (patit/hankaumat/ karvattomuus/ruvet/ vakavat vauriot) määrä	0 %	52 %	48 %
Kinnervaurioiden (patit/hankaumat/ karvattomuus/ruvet/ vakavat vauriot) määrä	1 %	51 %	48 %
Vasikkaripulin esiintyvyys	3 %	54 %	43 %
Ontuminen	2 %	58 %	40 %
Hengitystietulehdusten määrä	4 %	58 %	38 %
Poikimaongelmien (revähtymät/makaamaan jääneet/jälkeisten epätäydellinen poistuminen jne.) määrä	1 %	62 %	37 %
Napatulehdusten määrä	2 %	61 %	37 %
Sorkkasairauksien määrä	4 %	59 %	37 %
Tilan vasikkakuolleisuus	3 %	63 %	34 %
Tilalla kuolleiden/ lopetettujen määrä	3 %	69 %	28 %
Utaretulehdusten määrä	2 %	69 %	22 %

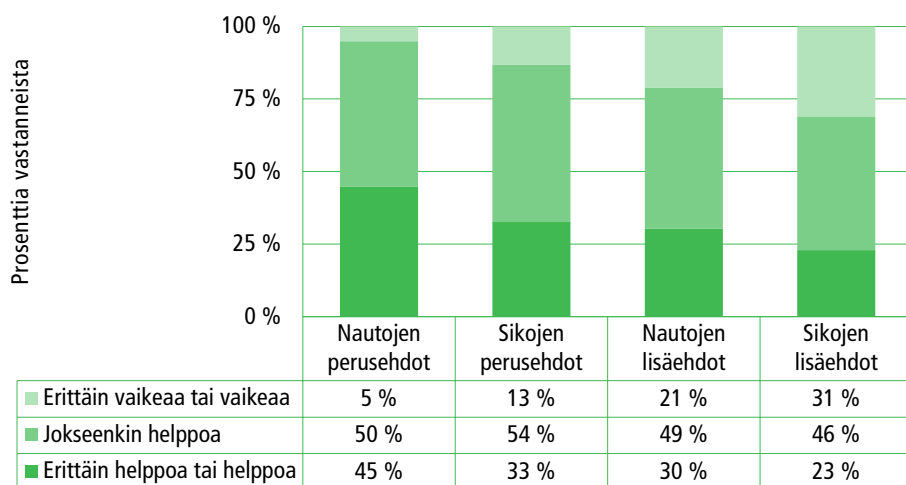
Taulukko 3.8b Viljelijöiden antamat arviot eläinten hyvinvointitoimenpiteiden vaikutuksista sikojen sairastuvuuteen ja käytöshäiriöihin

Sikatilat	Lisääntynyt	Pysynyt ennallaan	Vähentynyt
Hännänpurenta	2 %	40 %	58 %
Lapavauriot	2 %	64 %	34 %
Ontuminen	0 %	72 %	28 %
Nivelvauriot	1 %	71 %	28 %
Vieroituksen jälkeen itsestään kuolleiden määrä	0 %	74 %	26 %
Tilan porsaskuolleisuus	4 %	72 %	24 %
Tilalla kuolleiden/lopetettujen porsaiden määrä	7 %	69 %	24 %
Emakkokuolleisuus	1 %	81 %	18 %
Hengitystietulehdusten määrä	11 %	79 %	10 %

3.5. Onko toimenpiteiden noudattaminen ollut yksinkertaista ja helppoa viljelijälle?

Eläinten hyvinvoinnin tuen ehtojen noudattaminen on ollut nauta- ja sikatiloilla jokseenkin helppoa suhteessa ennako-odotuksiin (kuva 3.2). Sikatilalliset kokevat perusehtojen noudattamisen ja toteuttamisen useammin vaikeammaksi kuin nautatilalliset. Suhteessa ennako-odotuksiin noin 13 % sikojen perusehdot valinneista piti niiden noudattamista joko vaikeana tai erittäin vaikeana. Nautojen perusehtojen noudattamista piti vaikeana tai erittäin vaikeana vain 5 % ehdot valinneista. Ero suhteellisissa osuuksissa on tilastollisesti merkitsevä.

Vastausten perusteella voidaan myös todeta, että eläinten hyvinvoinnin tuen lisäehtojen noudattamista pidetään vaikeampana kuin perusehtojen noudattamista. Ero on tilastollisesti merkitsevä ja tulos oli odotettu, sillä lisäehdot ovat vaativampia ja yksityiskohtaisempia kuin perusehdot. Verrattuna nautatilojen

Kuva 3.2. Viljelijöiden antamat arviot eläinten hyvinvoinnin tuen ehtojen noudattamisen helppoudesta tai vaikeudesta suhteessa ennako-odotuksiin

antamiin arvioihin lisäehtojen noudattamisen helppoudesta tai vaikeudesta suhteellisesti suurempi osuus sikatiloista (31 %) kokee lisäehtojen noudattamisen vaikeaksi tai erittäin vaikeaksi. Nautatilojen lisäehtojen noudattamista piti vaikeana tai erittäin vaikeana 21 % kysymykseen vastanneista viljelijöistä.

3.6. Ovatko toimenpidettä koskevat ohjeet olleet viljelijän kannalta selkeitä ja helposti ymmärrettäviä?

Eläinten hyvinvoinnin tukea ja muita eläinten hyvinvointia koskevia ohjeita pidettiin pääsääntöisesti ymmärrettävinä tai jokseenkin selkeinä (taulukko 3.9). Selkeimpinä ja ymmärrettävimpinä pidettiin eläinlääkärien antamia ohjeita, joita vain 8 % vastanneista piti sekavina tai jokseenkin sekavina. Sen sijaan yli 40 % eläinten hyvinvoinnin tukea saaneista piti sitoumusehtoja sekavina tai jokseenkin sekavina ja lähes 30 % kyselyyn vastanneista piti Maaseutuviraston nettisivuja ja hakuohjeita sekavina tai jokseenkin sekavina.

Nautatilalliset pitävät eläinten hyvinvoinnin tukea ja eläinten hyvinvointia koskevia ohjeita useimmiten selkeämpinä kuin sikatilalliset. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä seuraavien ohjeiden suhteen: eläinlääkärien antamat ohjeet, meijerien ja teurastamojen antamat ohjeet, neuvojen antamat ohjeet, ELY-keskuksen ja kunnan maaseutuviranomaisten antamat ohjeet, hakuohjeet, Maaseutuviraston nettisivut ja sitoumusehdot.

Taulukko 3.9. Eläinten hyvinvoinnin tukea ja muiden eläinten hyvinvointia koskevien ohjeiden selkeys ja ymmärrettävyys viljelijöiden antamien arvioiden perusteella

	Selkeitä	Jokseenkin selkeitä	Ymmärrettäviä	Jokseenkin sekavia	Sekavia
Eläinlääkärien antamat ohjeet	23 %	34 %	35 %	6 %	2 %
Meijerien ja teurastamojen antamat ohjeet	9 %	28 %	51 %	9 %	3 %
Neuvojien antamat ohjeet	13 %	32 %	41 %	10 %	4 %
Rehuteollisuuden antamat ohjeet	4 %	18 %	60 %	14 %	4 %
ELY-keskuksen ja kunnan maaseutuviranomaisten antamat ohjeet	6 %	23 %	49 %	17 %	5 %
Eläintautien torjuntayhdistys ETT:n (nyk. Eläinten terveys ETT ry) antamat ohjeet	5 %	18 %	49 %	23 %	5 %
Hakuohjeet	4 %	22 %	45 %	22 %	7 %
Maaseutuviraston nettisivut	3 %	18 %	50 %	23 %	6 %
Sitoumusehdot	4 %	15 %	37 %	34 %	10 %

3.7. Mitkä ovat olleet mahdolliset ongelmat toimien toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa?

Viljelijöiltä kysyttiin avoimilla kysymyksillä eläinten hyvinvointitoimenpiteiden toteuttamisessa ja toimenpiteiden tavoitteiden saavuttamisessa mahdollisesti ilmenneistä ongelmista. Suurimmalla osalla (noin 60 % vastanneista tilallista) ei ollut ongelmia eläinten hyvinvoinnin tuen tavoitteiden saavuttamisessa. Tilapäisiä eläinmäärien ylittymisiä, kuivikkeiden saata- vuusongelmia ja ulkoiluttamisvaikeuksia raportoitiin. Tietoisuus eläinten hyvinvoinnista on lisääntynyt eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumisen myötä. Toisaalta tilakokojen kasvamisen ja maatalouden yleisen huonon kannattavuuden takia viljelijöillä ei ole ollut riittävästi aikaa paneutua niihin asioihin, joihin pitäisi paneutua eläinten hyvinvointitiedon lisääntyttä.

Säädökset koettiin liian ”orjuuttaviksi”, koska niistä ei ole mahdollista poiketa edes hetkellisesti esimerkiksi tilapäisen häiriön tai sääolojen takia. Yleensä kaikki pakolliset asiat koettiin epämiellyttäväksi eikä niiden katsottu johtavan toivottuun lopputulokseen. Esimerkiksi koulutusta pidettiin hyvänä tavoitteiden saavuttamisen kannalta, mutta sen pakollisuus herätti vastustusta. Ongelmia esiin tuoneista vastaajista aika monet olivat tyytymättömiä koko maatalouden ohjausjärjestelmään, eikä tyytymättömyyden ilmaus johtunut pelkästään eläinten hyvinvoinnin tuen säädöksistä. Tämä oli tuotu joissakin kommenteissa selvästi esille.

”Virkamiehet ja pykälien laatijat ovat vieraantuneet täysin käytännön eläinten hoidosta. Heillä ei ole ilmeisesti minkään laista käytännön kokemusta eläinten hoidosta. Kaikki ohjeet ovat sellaista kapulakieltä, ettei niitä oikein voi ymmärtää. Hyvinvointi on nykyisin ylhäältä alas tulevaa. Lääketeollisuusjohtoista. Kukaan ei kuuntele eläinlääkäreitä. Eläinten hyvinvointi lähtee oikeasta ruokinnasta ja lajinnukaisen käyttäytymisen mahdollistavasta tuotantotiloista, olosuhteista ja niiden käytännön sovellutuksesta.”

Laidunnus ja kuivikkeiden saatavuus sateisina kesinä on vaikeuttanut toimenpiteiden toteuttamista. Kuivikkeiden määrän arviointi tuotti monille tiloille ongelmia. Yksiselitteistä määritelmää riittävästä kuivittamisesta kaivataan sekä nauta- että sikatiloilla. Joillekin tiloille eläinlääkäriä ei saatu riittävän usein. Kuivitukselle alun perin suunnittelemat järjestelmät eivät ole toimineet, minkä takia eläinten hyvinvointi on jopa vähentynyt.

Säädösten tarkkuudesta ja tarkoista pinta-alavaatimuksista ja päivämäärärajoista oltiin kahta mieltä. Osa viljelijöistä oli sitä mieltä, että monista asioista säädetään aivan liian tarkasti kokonaisuutta katsomatta, ja osa olisi toivonut monista asioista tarkempaa ja yksityiskohtaisempaa ohjeistusta. Lisäksi päänavai- vaa aiheuttaa epävarmuus siitä, onko tilalla tehty asiat riittävällä ja tarkastajaa tyydyttävällä tavalla. Myös tiedon puute yksityis- kohdissa on haitannut tavoitteiden saavuttamista. Vastaajille ei ole merkitykseltä se, saako ryhmäpoikimakarsinan tehdä esim. kahdelle vai 20 eläimelle. Vastaajilla on ollut myös muita kysymyksiä, joihin ei ole saatu vastausta koko tukikauden aikana.

”Liian monta virastoa toimii saman asian ympärillä. Esim. eläinyksikkölaskennassa kolmelta taholta kysytty sama kysymys antoi kolme eri vastausta!!”

”Kukaan ei tiennyt yhtään mitään, joka neuvojalta sai erilaiset ohjeet, jouduin lopulta soittamaan ylitarkastajalle.”

Kymmenen neliömetrin suuruisen sairaskarsinan rakentami- nen markkinoilla olevista kolmen metrin elementeistä on ollut haastavaa.

Osalla tiloista toimenpiteiden toteuttaminen oli osoittautunut kannattamattomaksi liian suuren työmäärän tai kotieläinrakennuksen rakenteisiin ja laitteisiin tarvittujen muutosten takia. Siksi on luovuttu sinänsä hyvien asioiden toteuttamisesta ja joissakin tapauksissa koko tuesta. Vastaajat halusivat myös eron liiasta säättämisestä ja ohjeistuksesta, eivätkä siksi olleet liittyneet järjestelmään.

Säädösten muutos, muutoksista tiedottaminen ja ohjeistus ovat aiheuttaneet melko paljon epätietoisuutta. Tiloilla ei ole tiedetty, mikä ohjeistus on milloinkin voimassa ja mitä ohjetta pitäisi noudattaa. Vastaajien mielestä olisi parempi, että muutoksia, vaikka isompiakin, tehtäisiin harvemmin. Kun tehdään pitkävaikutteisia investointeja, pitäisi olla varmuus siitä, että investointi on hyväksyttävä koko teknisen käyttöikänsä loppuun saakka.

Pinta-alavaatimusten täyttäminen oli osoittautunut joillakin tiloilla ongelmalliseksi eläinmäärän vaihtelusta johtuen. Tukehtojen tulkinnoista ja ehdoista saatu ristiriitainen tieto koettiin myös ongelmalliseksi. Osalla tiloista ehtojen toteuttamisessa ei koettu olevan ongelmia alkuselvitysten jälkeen ja siksi, että vain sellaisiin ehtoihin oli sitouduttu, joita pystyttiin varmasti noudattamaan.

Jos tilalle valitut toimenpiteet oli harkittu huolella, ei niiden toteuttamisessa ole esiintynyt ongelmia.

3.8. Millaista eläinten hyvinvointiin liittyvää koulutusta/neuvontaa viljelijä on saanut eläinten hyvinvointitoimien toteuttamisen aikana?

Millaista eläinten hyvinvointiin liittyvää koulutusta ja neuvontaa viljelijät ovat saaneet?

Viljelijöiden saamaa koulutusta ja neuvontaa selvitettiin nautaja- ja sikatiloille suunnatun kyselyn avulla ja viljelijöiltä kysyttiin seuraava kysymys: "Millaista eläinten hyvinvointiin liittyvää koulutusta (ei tukeen liittyvää tukikoulutusta) tai neuvontaa

olet saanut eläinten hyvinvointitoimien toteuttamisen aikana (vuosina 2008–2013)?" Vastauksissa eläinlääkäreiden antama neuvonta nousi suosituimmaksi (taulukko 3.10). Sitä oli saanut 61 % eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneista vastaajista. Seuraavaksi yleisintä oli tilaneuvonta (31 %). Nautatilalliset olivat saaneet tilaneuvontaa selvästi useammin kuin sikatilalliset. Erot prosenttiosuuksissa (nautatilat 34 % ja sikatilat 16 %) eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi. Kolmanneksi yleisimpiä olivat ProAgrian tarjoamat koulutukset ja seminaarit (29 %). 21 % kysymykseen vastanneista nautatilallista ja 12 % kyselyyn vastanneista sikatilallista ilmoitti, ettei ole saanut eläinten hyvinvointiin liittyvää koulutusta tai neuvontaa tukikauden aikana. Teollisuuden tarjoamiin sopimustuottajille suunnattuihin seminaareihin oli osallistunut 43 % sikatiloista ja 9 % nautatiloista. Myös Maaseutuviraston ja ELY-keskusten tarjoama koulutus on tavoittanut sikatilalliset nautatilallisia paremmin.

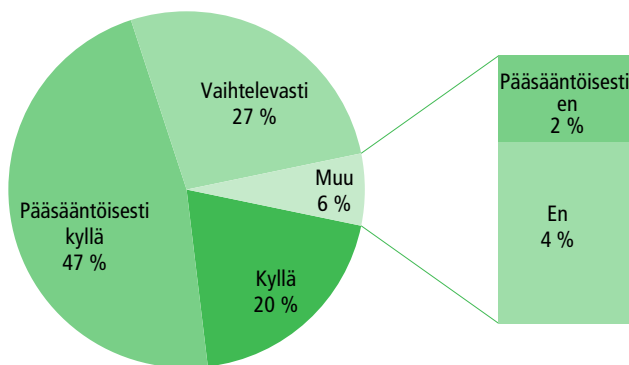
Avoimissa vastauksissa nousi esiin sikayrittäjien ja meijereiden järjestämä koulutus, itseopiskelu sekä tiedonhaku kansainvälisistä lähteistä. Osa piti koulutustarjontaa liian teoreettisena ja osa ei ollut saanut koulutuksista mitään uutta tietoa. Myös koulutuksen kustannusvaikuttavuutta kritisoitiin ("Joku koulutus joka maksoi v***sti, eikä ollu mitään hyötyä.").

Tyytyväisyys koulutuksen tasoon ja laatuun

Vastaajat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä koulutuksen tasoon ja laatuun (kuva 3.3). Tyytymättömiä oli vain 6 prosenttia. Nautaja- ja sikatilojen välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja tyytyväisyyden ja tyytymättömyyden suhteen.

Taulukko 3.10. Eläinten hyvinvointiin liittyvää koulutusta tai neuvontaa saaneiden osuus sekä nautaja- ja sikatilallisten vastauksissa olevia eroavaisuuksia testaavan χ^2 -testin testisuureen arvoa vastaava *p*-arvo

	Osuus kaikista vastanneista	Osuus nautatiloista	Osuus sikatiloista	<i>p</i> -arvo
Eläinlääkärin tarjoamaa neuvontaa	61 %	62 %	61 %	0,983
Tilaneuvontaa	31 %	34 %	16 %	0,000
ProAgrian koulutus/seminaari	29 %	31 %	24 %	0,088
En ole saanut koulutusta/neuvontaa	21 %	21 %	12 %	0,011
Kunnan maatalouselinkeinoviranomaisen tarjoamaa koulutusta	16 %	16 %	17 %	0,732
Sopimustuottajille suunnattu teollisuuden tarjoama seminaari	14 %	9 %	43 %	0,000
MTK:n tarjoamaa koulutusta	13 %	13 %	13 %	0,969
Maaseutuviraston koulutus/seminaari	9 %	7 %	17 %	0,000
ELY-keskuksen tarjoamaa koulutusta	8 %	7 %	14 %	0,015
Muuta, mitä?	4 %	3 %	9 %	-
Maa- ja metsätalousministeriön koulutus/seminaari	1 %	1 %	3 %	0,098

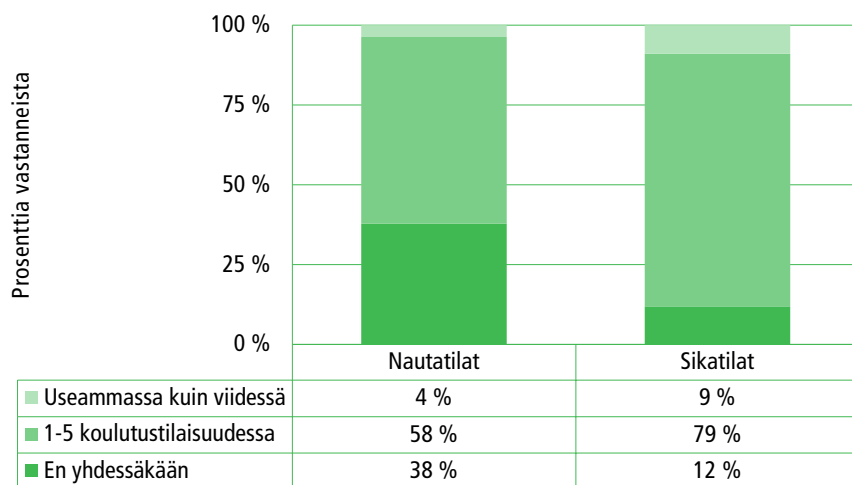

Kuva 3.3. Viljelijöiden antamien vastausten jakauma kysymykseen "Oletko ollut tyytyväinen koulutuksen tasoon/laatuun?"

Osallistuminen eläinten hyvinvointiin liittyviin koulutustilaisuuksiin

Eläinten hyvinvoinnin tukea saaneista viljelijöistä 61 % oli sitoumuskauden aikana osallistunut 1–5 koulutustilaisuuteen. Useammassa kuin viidessä koulutustilaisuudessa oli käynyt vain neljä prosenttia viljelijöistä. 35 % vastaajista ei ollut osallistunut lainkaan koulutustilaisuuksiin. Sikatilalliset ovat osallistuneet nautatilallisia aktiivisemmin koulutustilaisuuksiin (kuva 3.4). χ^2 -testin perusteella ero osallistumisaktiivisuutta mittaavissa suhteellisissa osuuksissa oli tilastollisesti merkitsevä.

Yli puolet vastanneista (57 %) ei koe tarvitsevansa lisää koulutusta tai neuvontaa. Toisaalta lisää koulutusta tai neuvontaa eläinten hyvinvoinnin edelleen parantamiseksi haluaa 43 % viljelijöistä. Nauta- ja sikatilallisten antamien vastausten välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja koulutus- ja neuvontatarpeiden suhteen.

Kuva 3.4. Viljelijöiden antamien vastausten jakauma kysymykseen "Arvioi kuinka monessa eläinten hyvinvointiin liittyvässä koulutustilaisuudessa olet sitoumuskauden aikana ollut?"

3.9. Millaista koulutusta/neuvontaa viljelijä tarvitsisi, jotta eläinten hyvinvointia voitaisiin edelleen parantaa?

Koulutus- ja neuvontatarpeita kysyttiin kahdelta vastaajaryhmältä. Ensimmäiseen vastaajaryhmään kuuluivat ne vastaajat, jotka olivat sitoutuneet eläinten hyvinvoinnin tukeen. Toiseen ryhmään puolestaan kuuluivat ne vastaajat, jotka eivät olleet sitoutuneet eläinten hyvinvoinnin tukeen.

Loppuraportin luvussa 4 raportoidaan myös eläinten hyvinvoinnin asiantuntijoiden (tarkastajat, maaseutuelinkeinoveranomaiset, neuvojat ja eläinlääkärit) näkemyksiä viljelijöiden koulutus- ja neuvontatarpeista.

Eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneet

Taulukossa 3.11 on raportoitu, millaisista aiheista eläinten hyvinvoinnin tukeen vuosina 2008–2013 sitoutuneet vastaajat kokevat tarvitsevansa koulutusta ja neuvontaa, jotta he voisivat edelleen parantaa eläinten hyvinvointia tiloillaan. Eniten koulutusta toivottiin eläinten sairauksien ennaltaehkäisystä (34 % vastanneista). Neuvontaa tarvittaisiin useimmiten eläinten hyvinvoinnin tuen edellyttämistä käytännöistä (40 % vastanneista). Nautatilalliset kaipasivat sikatilallisia useammin koulutusta eläinten ruokinnasta ja neuvontaa vasikoiden nupouttamisesta. Sikatilalliset puolestaan kaipasivat nautatilallisia useammin neuvontaa eläinten virikkeistä ja sekä koulutusta että neuvontaa karjuporsaiden kastroinnin vaihtoehdoista.

Koulutusta ja neuvontaa erilaisista aiheista lienee kuitenkin melko hyvin tarjolla. Muutama vastaaja mainitsikin, että eläinten hyvinvoinnin parantamisessa ei useinkaan ole kyse koulutuksen, neuvonnan tai tiedon puutteesta. Heidän mielestään puutetta on enemmin tarvittavasta työpanoksesta ja pääomasta.

Taulukko 3.11. Millaisista aiheista eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneet viljelijät kokevat tarvitsevansa koulutusta ja neuvontaa

	Koulutuksesta kiinnostuneiden osuus	Neuvonnasta kiinnostuneiden osuus
Eläinten hyvinvointituen vaatimusten edellyttämistä käytännöistä	30 %	40 %
Eläinten sairauksien ennaltaehkäisystä	34 %	31 %
Eläinten sairauksista	27 %	24 %
Eläinten ruokinnasta	18 %	28 %
Poikkeustilanteisiin varautumisesta	17 %	21 %
Eläinten pidosta ja pito-olosuhteista	14 %	22 %
Eläinten hoidosta ja hoitotavoista	13 %	19 %
Eläinten käyttäytymisestä	13 %	13 %
Eläinten virikkeistä	9 %	17 %
Eläinten käsittelystä	9 %	12 %
Vasikoiden nupouttamisesta	5 %	8 %
Karjuporsaiden kastroinnin vaihtoehtoista esim. immunokastratiosta	2 %	5 %
Muusta, mistä?	3 %	4 %

Taulukko 3.12. Millaista koulutusta ja neuvontaa eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneet viljelijät kokevat tarvitsevansa sekä nauta- ja sikatilallisten vastauksissa olevia eroavaisuuksia testaavan χ^2 -testin testisuureen arvoa vastaava *p*-arvo

	Kaikki tilat	Nautatilat	Sikatilat	<i>p</i> -arvo
Omalla tilalla tapahtuvaa henkilökohtaista neuvontaa	35 %	36 %	35 %	0,881
Seminaari-/luentomuotoista koulutusta	32 %	32 %	38 %	0,115
Netin kautta tapahtuvaa koulutusta	28 %	28 %	27 %	0,668
Ryhmävierailuja hyvien käytäntöjen tiloille Suomessa/ulkomailla	25 %	27 %	18 %	0,024
Pienryhmässä tapahtuvaa koulutusta	22 %	24 %	17 %	0,056
En koe tarvitsevani koulutusta	22 %	20 %	24 %	0,315
Suurryhmässä tapahtuvaa koulutusta	5 %	5 %	5 %	0,796
Työpajamallista koulutusta	2 %	2 %	0 %	-
Muunlaista koulutusta, mitä?	2 %	2 %	3 %	-

Taulukko 3.13. Viljelijöiden antamat arviot siitä, onko eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuminen edistänyt eläinten terveyttä enemmän kuin pelkkä ETU-terveydenhuoltoon sitoutuminen

	Kaikki tilat	Nautatilat	Sikatilat
Kyllä. Tuen ehtojen noudattaminen on lisännyt eläinten terveyttä tilallamme.	14 %	15 %	12 %
Kyllä. Tuen ehtojen noudattaminen ja terveydenhuolto-ohjelma ovat yhdessä edistäneet eläinten terveyttä tilallamme.	43 %	46 %	32 %
Ei	43 %	39 %	56 %

Taulukko 3.14. Viljelijöiden arviot siitä, miten eläinten hyvinvoinnin tukeen ja ETU-terveydenhuoltoon sitoutuminen on vaikuttanut tilan eläinten terveyteen

	Kaikki tilat	Nautatilat	Sikatilat
Lisännyt tilan eläinten terveyttä merkittävästi.	5 %	6 %	4 %
Lisännyt tilan eläinten terveyttä jonkin verran.	47 %	48 %	35 %
Eläinten terveys on säilynyt ennallaan tukeen sitoutumisen jälkeen.	47 %	45 %	60 %
Eläinten terveys on heikentynyt tukeen sitoutumisen jälkeen.	1 %	1 %	1 %

Taulukko 3.15. Eläinten terveydentilan kohentumisen ilmeneminen tiloilla viljelijöiden antamien arvioiden perusteella

	Parani / lisääntyi Paranivat / lisääntyivät	Pysyi ennallaan / pysyivät ennallaan	Väheni / vähäivät
Tuotantotulokset	36 %	62 %	2 %
Antibioottien käyttö	2 %	65 %	33 %
Kipulääkkeiden käyttö	25 %	58 %	17 %
Eläinten poistot	4 %	79 %	17 %
Emakkojen/lehmien "käyttöikä"	26 %	72 %	2 %
Keskipoikimakerta	27 %	72 %	1 %
Vasikka-/porsaskuolleisuus	5 %	73 %	22 %
Eläinten ravitsemustila	22 %	78 %	0 %

Taulukosta 3.12 puolestaan ilmenee, millaista koulutusta ja neuvontaa eläinten hyvinvoinnin tukeen vuosina 2008–2013 sitoutuneet vastaajat kokevat tarvitsevana voidakseen edelleen parantaa eläinten hyvinvointia tiloillaan. Eniten tarvitaan omalla tilalla tapahtuvaa henkilökohtaista neuvontaa. Sitä toivoi saavansa reilu kolmasosa kysymykseen vastanneista. Lähes kolmasosa vastanneista haluaisi seminaari- ja luentomuotoista koulutusta. Netin kautta tapahtuvaa koulutusta haluaisi saada 28 % tiloista. Nautatilalliset haluaisivat tehdä sikatilallisia hieman innokkaammin ryhmävierailuja hyvien käytäntöjen tiloille. Avoimissa vastauksissa kaivattiin erityisesti sellaista neuvontaa, jossa opastetaan kuinka säädöksiä tulee soveltaa omalle tilalle niin, että toimenpiteet tulee tehtyä myös tarkastajaa tyydyttävällä tavalla ("kuinka ehtoja tulkitaan tilatasolla tarkastajan silmin").

Eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumattomat

Koulutus- ja neuvontatarpeita tiedusteltiin myös sellaisilta vastaajilta, jotka eivät olleet sitoutuneet eläinten hyvinvoinnin tukeen. Myös eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumattomat vastaajat kaipaisivat eniten koulutusta eläinten sairauksista ja niiden ennaltaehkäisystä. Neuvontaa puolestaan toivottiin eniten eläinten hyvinvoinnin tuen vaatimusten edellyttämistä käytännöistä. Omalla tilalla tapahtuva henkilökohtainen neuvonta sai myös tukeen sitoutumattomien keskuudessa eniten kannatusta. Koska vastauksia koulutus- ja neuvontatarpeita koskeviin kysymyksiin tuli tukeen sitoutumattomilta vain vähän (19 ja 27 kpl), niitä ei raportoida taulukkomuodossa.

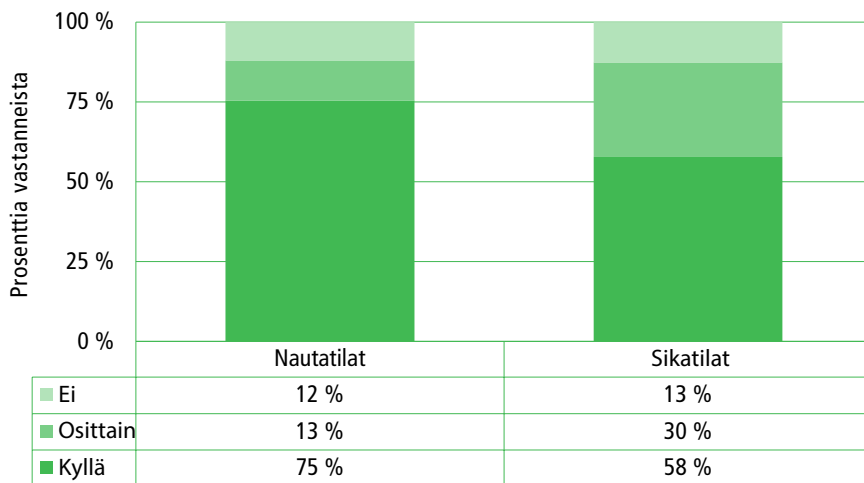
3.10. Valtakunnallisiin terveydenhuolto-ohjelmiin kuulumisen ja eläinten hyvinvoinnin tuki

Hieman yli puolet (54 %) kaikista eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneista vastaajista kuului ETU-terveydenhuolto-ohjelmaan jo ennen eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumista. Eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneet sikatilat ovat selvästi nautatiloja useammin kuuluneet valtakunnalliseen terveydenhuolto-ohjelmaan. Peräti 92 % sikatiloista kuului ETU-terveydenhuolto-ohjelmaan jo ennen eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumista. Nautatiloilla vastaava osuus oli 49 %. Ero suhteellisissa osuuksissa on tilastollisesti merkitsevä.

Nautatilalliset kokivat sikatilallisia useammin, että eläinten hyvinvoinnin tuen ehtojen noudattaminen ja terveydenhuolto-ohjelma ovat yhdessä lisänneet eläinten terveyttä enemmän kuin pelkkä ETU-terveydenhuoltoon sitoutuminen (taulukko 3.13). Ero oli tilastollisesti merkitsevä.

Valtaosa kyselyyn vastanneista tiloista koki eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumisen lisänneen eläinten terveyttä enemmän kuin pelkkä ETU-terveydenhuoltoon sitoutuminen (taulukko 3.14). Eläinten hyvinvoinnin tukeen ja samalla ETU-/Maaseutuviraston terveydenhuoltovaatimukseen sitoutuminen on vastaajien omien arvioiden mukaan lisännyt eläinten terveyttä useammin nautatiloilla kuin sikatiloilla.

Taulukosta 3.15 voidaan havaita, että suurin osa vastaajista koki terveyteen vaikuttavien tekijöiden pysyneen ennallaan eläinten hyvinvoinnin tukeen ja terveydenhuolto-ohjelmiin sitoutumisen myötä. Kuitenkin 36 % vastaajista koki tuotantotulosten parantuneen sitoumuskauden aikana ETU-ohjelmien ja eläinten hyvinvoinnin tuen myötä. Viljelijöiden omien ilmoitusten mukaan tuotantotulokset ovat parantuneet nautatiloilla useammin kuin sikatiloilla (39 % vs. 25 %). Lehmien käyttöikä on myös lisääntynyt nautatiloilla suhteellisesti useammin kuin mitä emakoiden käyttöikä sikatiloilla (28 % vs. 7 %). Erot ovat tilastollisesti merkitseviä.

Kuva 3.5. Viljelijöiden antamien vastausten jakauma kysymykseen ”Jos olet ollut valvonnassa, oliko valvonnan lopputulos mielestäsi oikeudenmukainen?”

3.11. Kokemuksia eläinten hyvinvoinnin tuen valvonnasta

Eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneilta vastaajilta kysyttiin kokemuksia tuen valvonnasta. Vastaajista 26 % oli ollut eläinten hyvinvoinnin tuen valvonnassa vuosina 2008–2011 ja 74 % ei ollut valvottujen tilojen joukossa. Vuosina 2012–2013 valvonnassa oli ollut 28 % vastaajista ja 72 % tiloista ei ollut valvottujen joukossa.

Vastaajista 72 % piti valvontaa oikeudenmukaisena, 16 % osittain oikeudenmukaisena ja 12 % oli eri mieltä valvonnan oikeudenmukaisuudesta. Sikatilalliset eivät kokeneet valvontaa yhtä usein oikeudenmukaisena kuin mitä nautatilalliset (kuva 3.5). Avoimissa vastauksissa valvontapalautte oli pääosin positiivista. Kriittistä palautetta tuli liian myöhäisestä ilmoittamisesta ja yllätystarkastuksista, valvontojen oikeudenmukaisuudesta ja liian tarkkoihin yksityiskohtiin menemisestä kokonaisuutta huomioon ottamatta.

3.12. Miksi eläinten hyvinvoinnin tukeen ei sitouduta?

Syitä siihen, miksi nauta- ja sikatilat eivät sitoudu eläinten hyvinvoinnin tukeen, selvitettiin tarkastelemalla kahta ryhmää: sellaisia tiloja jotka ovat sitoutuneet eläinten hyvinvoinnin tukeen, ja sellaisia tiloja, jotka eivät ole sitoutuneet eläinten hyvinvoinnin tukeen. Molemmilta ryhmiltä kysyttiin, miksi he jättivät sitoutumatta eläinten hyvinvoinnin tukeen vuosina 2008–2011 ja/tai vuosina 2012–2013.

Eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneet

Taulukossa 3.16 on raportoitu tärkeimmät syyt siihen, miksi eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneet eivät ole sitoutuneet tukeen vuosina 2008–2011 tai 2012–2013.

Yleisin syy eläinten hyvinvointitukeen vuosina 2008–2011 sitoutumatta jättämiseen oli se, että toimenpiteestä maksettava tuki suhteessa toimenpiteestä aiheutuneisiin kustannuksiin oli liian pieni (45 %). Toiseksi yleisin syy oli, että ei haluttu lisää byrokratiaa (37 %). Kolmanneksi yleisin syy oli liian vähäinen tietämys toimenpiteestä (32 %) ja lisävalvonnan pelko (25 %). Toimenpiteen ehtoja piti epäselvinä 24 % vastanneista. Avoimissa vastauksissa sitoutumattomuuden syynä oli usein se, ettei vastaaja ollut vielä tuolloin viljelijänä tai sukupolvenvaihdos oli kesken. Avoimissa vastauksissa oli myös muutama sellainen tapaus, joissa vanhat rakennukset eivät täyttäneet eläinten hyvinvoinnin tuen mukaisia eläinten tilavaatimuksia ja uuden rakennuksen suunnittelu tai rakentaminen oli menossa. Tukeen oli tarkoitus sitoutua rakennuksen valmistuttua.

Vuosina 2012–2013 tärkein tukeen sitoutumattomuuden syy oli eläinten pidosta luopuminen (61 %). Muita syitä olivat tuen pienuus suhteessa siitä aiheutuviin kustannuksiin (27 %), lisäbyrokratian (26 %) ja lisävalvonnan (24 %) välttäminen. Toimenpiteen ehtoja piti epäselvinä enää 13 % vastaajista. Avoimissa vastauksissa valvonta ja sanktiot nousivat esille luopumisen syinä. Vuosina 2012–2013 eläinten hyvinvoinnin tuen sisältö oli jo tuttu, koska vain 5 % vastanneista ilmoitti, että ei tiennyt riittävästi tuesta, jotta olisi voinut sitoutua siihen.

Eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumattomat

Taulukossa 3.17 on raportoitu tärkeimmät syyt, miksi eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumattomat vastaajat eivät ole sitoutuneet tukeen vuosina 2008–2011 tai 2012–2013.

Lisääntyvän byrokratian välttäminen oli vuosina 2008–2011 tärkein syy (55 %) olla sitoutumatta eläinten hyvinvointitukeen

Taulukko 3.16. Yleisimmät syyt siihen, miksi tila ei sitoutunut eläinten hyvinvoinnin tukeen vuosina 2008–2011 tai 2012–2013, niiden viljelijöiden joukossa, jotka ovat sitoutuneet eläinten hyvinvoinnin tukeen

	2008–2011	2012–2013
Luovuin kotieläinten pidosta.		61 %
Toimenpiteistä maksettava tuki oli liian pieni ottaen huomioon toimenpiteen vaatimat kustannukset.	45 %	27 %
En halunnut lisää byrokratiaa.	37 %	26 %
En tiennyt riittävästi eläinten hyvinvoinnin tuesta, jotta olisin voinut sitoutua tukiehtoihin.	32 %	5 %
En halunnut lisävalvontaa tilalleni.	25 %	24 %
Toimenpiteen ehdot olivat epäselviä.	24 %	13 %
Muu syy	19 %	8 %
Toimenpiteen ehtojen noudattaminen olisi vaatinut isoja investointeja.	14 %	15 %
Toimenpiteeseen sitoutuminen olisi lisännyt työnmenekkiä kohtuuttomasti.	12 %	13 %
Eläinten väljemmät pinta-alavaatimukset olisivat vaatineet eläinmäärän vähentämistä.	6 %	10 %
Tilakohtainen enimmäistuki (5 000 euroa vuodessa) tuli rajoittavaksi tekijäksi.	3 %	-
Minulla ei ollut hallinnassani riittävä määrä eläinyksiköitä (vähintään 10 eläinyksikköä) koko sitoumuskauden ajan.	2 %	2 %
Halusin parantaa tilani eläinten hyvinvointia ja sitä kautta tilani tuotosta.		2 %

Taulukko 3.17. Yleisimmät syyt siihen, miksi tila ei sitoutunut eläinten hyvinvoinnin tukeen vuosina 2008–2011 tai 2012–2013, niiden viljelijöiden joukossa, jotka eivät ole sitoutuneet eläinten hyvinvoinnin tukeen minään vuonna

	2008–2011	2012–2013
En halunnut lisää byrokratiaa.	55 %	48 %
En halunnut lisävalvontaa tilalleni.	39 %	34 %
Toimenpiteistä maksettava tuki oli liian pieni ottaen huomioon toimenpiteen vaatimat kustannukset.	39 %	33 %
Toimenpiteen ehtojen noudattaminen olisi vaatinut isoja investointeja.	29 %	26 %
Toimenpiteeseen sitoutuminen olisi lisännyt työnmenekkiä kohtuuttomasti.	21 %	18 %
Toimenpiteen ehdot olivat epäselviä.	17 %	13 %
En tiennyt riittävästi eläinten hyvinvoinnin tuesta, jotta olisin voinut sitoutua tukiehtoihin.	14 %	11 %
Luovuin kotieläinten pidosta.	12 %	18 %
Muu syy	12 %	10 %
Eläinten väljemmät pinta-alavaatimukset olisivat vaatineet eläinmäärän vähentämistä.	12 %	10 %
Minulla ei ollut hallinnassani riittävä määrä eläinyksiköitä (vähintään 10 eläinyksikköä) koko sitoumuskauden ajan.	3 %	2 %
Minulla oli aiempia huonoja kokemuksia eläinten hyvinvointia lisäävistä toimenpiteistä. Millaisia?	1 %	2 %
Tilakohtainen enimmäistuki (5 000 euroa vuodessa) tuli rajoittavaksi tekijäksi.	1 %	-

sellaisille viljelijöille, jotka eivät olleet tuesta mukana minään vuonna. Seuraavina syinä olivat lisävalvonnan välttäminen (39 %) ja liian pieni tuki suhteessa vaadittaviin toimenpiteisiin (39 %). Muita syitä olivat toimenpiteeseen pääsemiseksi vaadittavat lisäinvestoinnit (29 %) ja lisätyö (21 %). Avoimissa vastauksissa tuli esiin tilan eläinten pidon lopettaminen ja tilan eläintenpitotilojen soveltumattomuus tuen ehtoihin.

Lähes puolet vastaajista (48 %) ilmoitti lisäbyrokratian välttämisen syyksi olla sitoutumatta eläinten hyvinvointitukeen vuosina 2012–2013. Toisena syynä oli lisävalvonnan välttäminen (34 %) ja se, että tuki ei ollut riittävä siitä aiheutuneisiin kustannuksiin suhteutettuna (33 %).

Ennakkoarvioita sitoutumisesta eläinten hyvinvointikorvaukseen ohjelmakaudella 2014–2020

Vain noin 7 % viljelijöistä ilmoitti sitoutuvansa uuden kauden eläinten hyvinvointikorvauksiin. 63 % vastaajista ei aikonut sitoutua ja 30 % ei vielä tiennyt sitoutuuko eläinten hyvinvointikorvauksiin. Avoimissa vastauksissa eläinten pidon lopettaminen nousi merkittävämmäksi syyksi luopumiseen eläinten hyvinvoinnin tuesta. Myös tuen byrokraattisuus ja millimetrin tarkat säännöt ärsyttivät viljelijöitä. Tukeen jatkossakin sitoutuvat olivat tyytyväisiä siihen, että he saavat korvauksen eläinten hyvinvoinnin eteen tehdystä työstä ja investoinneista.

4. Tarkastajille, maaseutuelinkeinoviranomaisille, neuvojille ja eläinlääkäreille lähetetyn kyselyn tulokset

Viljelijäkyselyn lisäksi tutkijat lähettivät huhtikuussa 2015 asiantuntijoille suunnatun Webropol-kyselyn, joka käsitteli eläinten hyvinvoinnin tuen valvontaa, tuen vaikutuksia, terveydenhuolto-ohjelmien vaikuttavuutta sekä koulutus- ja neuvontatarpeita. Kysely lähetettiin eläinvalvonnoista vastaaville elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimihenkilöille, kuntien maaseutujohtajille, aluehallintovirastojen ja kuntien eläinlääkäreille, tuotantoeläinlääkärien sähköpostituslistalle sekä ProAgrian neuvojille. Kyseisiä henkilöitä pyydettiin myös välittämään kyselyä kaikille asiaankuuluville tahoille.

Asiantuntijoille suunnattuun kyselyyn tuli määräaikaan mennessä 68 vastausta. Vastanneista oli tarkastajia 15, maaseutuelinkeinoviranomaisia 29, neuvoja 16 ja eläinlääkäreitä 4. Lisäksi neljä vastaajaa sijoitti itsensä kategoriaan ”Muu”. Kyselystä tuli yksi palaute koskien ruotsinkielisen version puuttumista. Asiantuntijoilta kysytyt kysymykset on koottu erilliseen liitetiedostoon, joka on ladattavissa maa- ja metsätalousministeriön internet-sivuilla (liite 2).

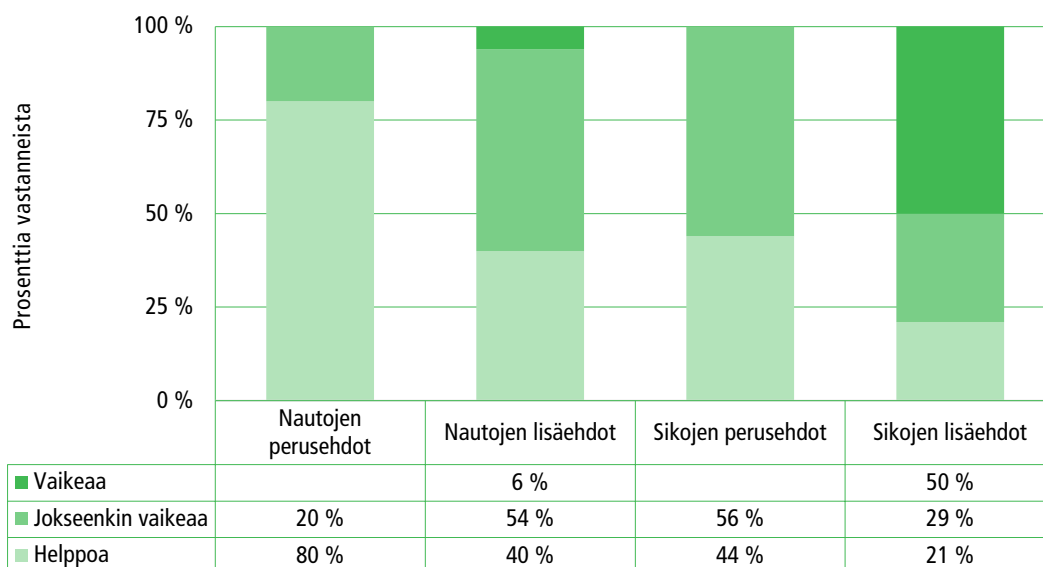
4.1. Valvonnan haastavuus

Tarkastajien tuli arvioida eläinten hyvinvoinnin tuen valvonnan vaikeustasoa vaihtoehdoilla erittäin helppoa, helppoa, jokseenkin vaikeaa, vaikeaa tai erittäin vaikeaa. Vastajien antamat arviot

perus- ja lisäehtojen valvonnan vaikeudesta on esitetty kuvassa 4.1. Yhdenkään vastanneen tarkastajan mielestä eläinten hyvinvoinnin tuen valvonta ei ollut erittäin helppoa tai erittäin vaikeaa. Kuvasta 4.1 voidaan nähdä, että tarkastajat pitivät nautojen perusehtojen valvontaa yleensä helppona ja kokivat molempien eläinlajien lisäehtojen valvonnan useimmiten jokseenkin vaikeaksi tai vaikeaksi. Lisäehtojen valvonnan haastavuutta lisäsivät todennäköisesti lisäehtojen yksityiskohtaisemmat vaatimukset perusehtoihin verrattuna. Asiantuntijakyselyn avoimissa vastauksissa tuotiin useasti esille kuivituksen ja virikkeiden määrän arvioinnin hankaluutta. Suurin osa kuivitus- ja virikevaatimuksesta on lisäehdoissa.

4.2. Valvontaa vaikeuttavat tekijät

Valtaosa kyselyyn vastanneista tarkastajista koki, että eläinten hyvinvoinnin tuen valvontaa vaikeuttavat erityisesti viljelijänäkemyksien eroaminen viranomaistulkinnasta ja tuen ehtojen tulkinnanvaraisuus (kuva 4.2). 80 % vastanneista piti kyseisiä tekijöitä valvontaa vaikeuttavina. Ehtojen yksityiskohtaisuus ja ehtojen monimutkaisuus mainittiin 27 prosentissa vastauksista. Joka viides tarkastaja koki eläinten hyvinvoinnin tukeen liittyvät kirjanpitolarkisteet valvontaa vaikeuttavana tekijänä. Tarkastajien työtaakkaa lisäävät useat eläinten hyvinvoinnin tuessa olevat kirjanpitoa vaativat toimenpiteet, kuten laidunnuskirjanpito

Kuva 4.1. Tarkastajien antamat arviot eläinten hyvinvoinnin tuen perus- ja lisäehtojen valvottavuuden vaikeudesta

sekä ruokintasuunnitelmat. Avoimissa vastauksissa ehdotettiin, että valvonnan apuna käytettäisiin mallikuvia toimenpiteiden oikeasta toteutuksesta:

”Mallikuvat oikeista tulkinnoista puuttuvat - oman maalaisjärjen mukaan ajateltuna tilanne voi olla kunnossa, mutta virallinen mielipide ei sitä välttämättä olekaan...”.

4.3. Valvontaan suhtautuminen

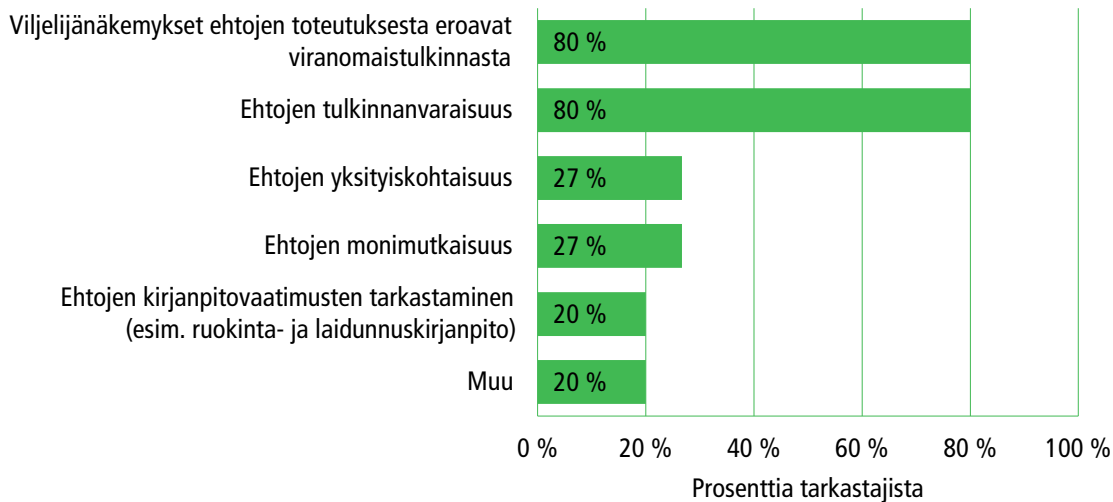
Tarkastajien mukaan eläinten hyvinvoinnin tuen valvontaan suhtaudutaan nauta- ja sikatiloilla enimmäkseen hyvin (73 % vastanneista). Viidesosa vastanneista totesi valvontoihin suhtautumisen olevan vaihtelevaa ja yhden tarkastajan (7 % vastanneista) mukaan viljelijät suhtautuvat valvontoihin hyvin.

Avoimissa vastauksissa todettiin viljelijöiden ymmärtävän tukiehtojen valvonnan tarpeellisuuden. Kielteistä suhtautumista aiheuttaa esimerkiksi pinta-alojen valvonta sekä virheistä huomauttaminen silloin, kun tilallinen uskoo kaiken olevan tilalla hyvin.

”...ei luoteta viljelijään, kytätään, muissa EU-maissa ei toimita näin ja ehdot/tulkinnat ovat vapaampia ja valvontoja vähemmän...”

”Viljelijät ottavat hyvin henkilökohtaisesti palautteen eläinten huonosta hoidosta.”

Avoimissa vastauksissa huomautettiin myös siitä, että eläinlääkärin terveydenhuoltokäynti ja tarkastajan tekemä tukien valvonta sekoitetaan joskus toisiinsa. Vastaan on tullut tilanteita, joissa eläinlääkäri on todennut kaiken olevan kunnossa eläinten hyvinvoinnin suhteen, jolloin tilalla on oletettu, että myös eläinten hyvinvoinnin tuen vaatimukset täyttyvät.

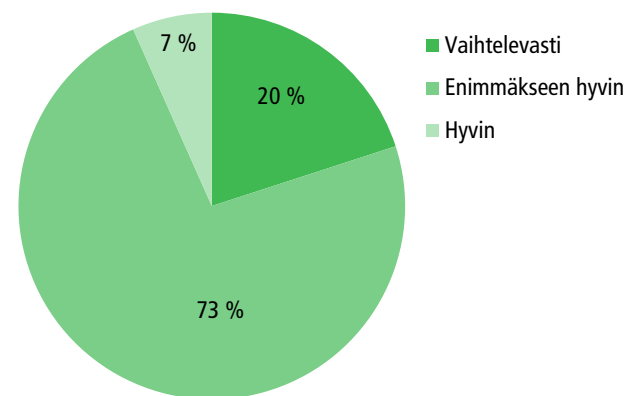

Kuva 4.2. Tuen valvontaa tarkastajien mielestä eniten hankaloittavat tekijät (vastaajat saivat valita useamman kuin yhden vaihtoehdon)

4.4. Valvontaohjeiden laatu

Maaseutuviraston antamien valvontaohjeiden laatua arvioi 15 tarkastajaa. Tarkastajien mukaan Maaseutuviraston valvontaohjeet ovat olleet pääasiassa ymmärrettäviä (47 % vastaajista). Vastaajista kolmasosa koki ohjeet jokseenkin selkeinä ja joka viides vastannut piti valvontaohjeita sekavina.

Valvontaohjeiden ongelmakohtia kartoittavaan kysymykseen vastasi vain kolme tarkastajaa. Kaikki kysymykseen vastanneet tarkastajat pitivät ohjeiden tulkinnanvaraisuutta ongelmallisena. Yhden vastaajan mielestä valvontaohjeissa ja tuen sitoumusehdoissa oli ristiriitaisuutta.

Kuva 4.3. Tarkastajien antamien vastausten jakauma kysymykseen ”Miten valvontaan on pääsääntöisesti suhtauduttu tiloilla?”

4.5. Nautatilojen perus- ja lisäehdot, joiden toteutuksessa on ollut vaikeuksia

Tarkastajia pyydettiin erittelemään ne toimenpiteet, joiden noudattamisessa ja/tai toteuttamisessa on erityisesti ollut vaikeuksia nautatiloilla. Taulukossa 4.1 on esitetty prosenttiosuudet tarkastajista, joiden mielestä ehtojen toteutuksessa on ollut vaikeuksia heidän alueellaan.

Tarkastajat arvioivat nautatilojen vuonna 2012 uudistetut perusehdot ongelmallisemmiksi kuin alkuperäiset perusehdot. Eräs selitys tälle voi olla se, että vuonna 2012 voimaan tulleet perusehdot vaativat erikseen, että rehujen koostumuksesta on oltava käytettävissä taulukkoarvot tai rehuanalyysit.

Palontorjunta- ja pelastussuunnitelman toteutuksen haastavuutta lisäsi vuosina 2008–2011 todennäköisesti muun muassa se, että palovarointimien hankinta ja sijoittaminen olivat pakollisia, mikäli tila valitsi tämän lisätoimenpiteen.

Lisäehtojen noudattamisessa ja toteuttamisessa viljelijöillä on ollut eniten vaikeuksia vuonna 2012 uudistetun Vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen pinta-alavaatimuksilla lisäehdon toteutuksessa. 69 % tarkastajista koki kyseisen lisäehdon noudattamisen ja toteuttamisen tuottaneen hankaluuksia nautatiloilla. Myös vuosina 2012–2013 käytössä ollut Kytkeytyneiden nautojen pito-olosuhteiden parantaminen lisäehto koettiin haasteellisemmaksi kuin alkuperäinen vastaava ehto. Vuoden 2012 uudistuksen yhteydessä Kytkeytyneiden nautojen pito-

olosuhteiden parantaminen lisäehtoon tuli kytkerajoitusten lisäksi vaatimukseksi nautojen makuualueen riittävä kuivitus. Pehmeän ja riittävästi kuivitetun makuualueen määritelmä on tulkinnanvarainen, mikä on todennäköisesti vaikeuttanut lisäehdon toteutusta.

Avoimissa vastauksissa todettiin, että sitomusehtoihin ei aina ole perehdytty tiloilla riittävän hyvin. Lisäksi useassa kommentissa mainittiin kuivituksen olevan usein riittämätöntä ja että:

”Vaikea todeta onko eläimen makuualue/parsi riittävän pehmeä ja hyvin kuivitettu.”

4.6. Sikatilojen perus- ja lisäehdot, joiden toteutuksessa on ollut vaikeuksia

Tarkastajia pyydettiin erittelemään myös ne toimenpiteet, joiden noudattamisessa ja/tai toteuttamisessa on erityisesti ollut vaikeuksia heidän valvonta-alueensa sikatiloilla. Sikatiloja on Suomessa huomattavasti vähemmän kuin nautatiloja, mistä johtuen myös sikatiloja valvovia tarkastajia on nautatiloja valvovia tarkastajia vähemmän. Tästä syystä sikatiloja koskevien kysymysten vastaajamäärät jäivät alhaisiksi ja taulukossa 4.2 raportoidut prosenttiosuudet ovat melko korkeita.

Palontorjunta- ja pelastussuunnitelman osalta voidaan sikatilojen kohdalla havaita sama seikka kuin nautatilojen osalta: hälyttimien pakollisuus on todennäköisesti sikatiloillakin hankaloittanut

Taulukko 4.1. Prosenttiosuus tarkastajista, joiden alueella tilallisilla on ollut vaikeuksia nautatilojen perus- ja lisäehtojen noudattamisessa ja/tai toteuttamisessa

	2008–2011	2012–2013
Alkuperäiset perusehdot nautatiloille (tuki 17,50 €/ey)	67 %	55 %
Vuonna 2012 muutetut perusehdot nautatiloilla (tuki 50,00 €/ey)	-	100 %
ALKUPERÄISET LISÄEHDOT NAUTATILOILLA		
Palontorjunta- ja pelastussuunnitelma nautatiloille (3,58 €/ey)	36 %	7 %
Vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen pinta-alavaatimuksilla (tuki 12,17 €/ey)	36 %	43 %
Vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen (tuki 9,92 €/ey)	21 %	36 %
Kytkeytyneiden nautojen liikkumismahdollisuuksien parantaminen (tuki 8,73 €/ey)	7 %	29 %
Vähintään 6 kuukauden ikäisten nautojen pito-olosuhteiden parantaminen (tuki 21,06 €/ey)	50 %	57 %
Nautojen laidunnus kasvukaudella ja jaloittelu talviaikana (tuki 21,29 €/ey)	0 %	7 %
Nautojen sairas-, hoito- ja poikimakarsinat (tuki 12,35 €/ey)	7 %	7 %
VUONNA 2012 MUUTETUT LISÄEHDOT NAUTATILOILLA		
Vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen pinta-alavaatimuksilla (tuki 47,00 €/ey)	-	69 %
Vasikoiden pito-olosuhteiden parantaminen (tuki 39,00 €/ey)	-	31 %
Kytkeytyneiden nautojen pito-olosuhteiden parantaminen (tuki 51,00 €/ey)	-	31 %
Vähintään 6 kuukauden ikäisten nautojen pito-olosuhteiden parantaminen (tuki 34,00 €/ey)	-	38 %
Nautojen laidunnus kasvukaudella ja jaloittelu kasvukauden ulkopuolella (tuki 57,00 €/ey)	-	8 %
Nautojen laidunnus kasvukaudella (29,00 €/ey)	-	0 %
Nautojen pitkäaikaisempi laidunnus kasvukaudella (tuki 35,00 €/ey)	-	0 %
Nautojen sairas-, hoito- ja poikimakarsinat (tuki 17,00 €/ey)	-	15 %

lisäehdon toteutusta. Toisaalta sikatilojen uudistettujen perusehtojen noudattamista saattoi hankaloittaa aiemmin valinnaisen palontorjunta- ja pelastussuunnitelman siirtyminen perusehtoon vuonna 2012. Lisäksi aiempaa tiukempi rehukirjanpito saattoi niin ikään lisätä uudistettujen perusehtojen noudattamisen ja toteuttamisen haastavuutta.

Vuonna 2012 uudistettujen lisäehtojen noudattamisessa ja toteuttamisessa oli tarkastajien antamien vastausten perusteella ollut ongelmia erityisesti Sikojen virikkeiden lisääminen- ja Sikojen sairasa- ja hoitokarsinat lisäehtojen toteutuksessa. Avoumissa vastauksissa toistui kuivikkeiden ja virikkeiden määrän ja riittävyyden arvioinnin hankaluus.

4.7. Tarkastajien näkemys tukivalvonnan riittäväydestä

Valtaosa (73 %) tarkastajista vastasi, että eläinten hyvinvoinnin tukea valvotaan riittävästi. 27 % tarkastajista puolestaan katsoi tukea valvottavan liian vähän. Avoumissa vastauksissa korostettiin valvonnan riittämättömyyttä. Eräs vastaaja totesi monien tilojen saavan perusteettomasti eläinten hyvinvoinnin tukea. Toinen kommentoija kirjoitti:

”Eläinsuojelutiloja on mukana eht:ssä - eikä niitä tahdo osua valvontalistoilta. Peruslainsäädännön toteutumisessa on ollut yhä useammalla tilalla ongelmia viime vuosina ja suuntaus tuntuu olevan kasvussa edelleen, kun kannattavuus on alentunut entisestään. Huonot tilat saattavat optimoida, ja valita tilalle sopimattomia tukia, koska valvonta ei välttämättä osu tilalle ja kaikki tilalle saatavat tuet tuovat lisää kannattavuutta.”

Kun tarkastajilta kysyttiin, mitä liian vähäinen valvonta aiheuttaa, todettiin sen pahimmillaan heikentävän tuotantoeläinten hyvinvointia. Lisäksi tuotiin esiin tuen väärinkäyttöä:

”Onnenonkijoita joukossa jolloin eläinten olosuhteissa ei muutoksia tapahdu.”

Avoumissa kommentoissa kritisoitiin myös sitä, että lainvalvonnat ja tukien valvonnat eivät tue toisiaan:

”Jatkossa pitäisi puuttua sellaiseen asiaan, että jos tilalle annetaan eläinlääkärin toimesta eläinsuojelupäätös, eli pohjalainsäädäntöä on rikottu, niin siitä pitäisi automaattisesti tulla hallinnollinen seuraamus eläinten hyvinvointitukeen.”

Taulukko 4.2. Prosenttiosuus tarkastajista, joiden alueella tilallisilla on ollut vaikeuksia sikatilojen perus- ja lisäehtojen noudattamisessa ja/tai toteuttamisessa

	2008–2011	2012–2013
Alkuperäiset perusehdot sikatiloille (tuki 5,00 €/ey)	80 %	40 %
Vuonna 2012 muutetut perusehdot sikatiloilla (tuki 16,00 €/ey)	-	100 %
ALKUPERÄISET LISÄEHDOT SIKATILOILLA		
Palontorjunta- ja pelastussuunnitelma sikatiloille (tuki 1,53 €/ey)	75 %	50 %
Joutilaiden emakoiden ja ensikoiden laidunnus tai jaloittelu (tuki 11,03 €/ey)	0 %	0 %
Emakoiden ja ensikoiden tiineytys (tuki 6,69 €/ey)	0 %	0 %
Tiineytettyjen emakoiden ja ensikoiden tila- ja makuupaikkavaatimukset (tuki 3,07 €/ey)	0 %	0 %
Emakoiden vapaa porsiminen (tuki 13,29 €/ey)	0 %	0 %
Sikojen sairaskarsinat (tuki 8,84 €/ey)	25 %	25 %
Sikojen karsinaolosuhteiden parantaminen (tuki 9,40 €/ey)	50 %	50 %
VUONNA 2012 MUUTETUT LISÄEHDOT SIKATILOILLA		
Joutilaiden emakoiden ja ensikoiden laidunnus tai jaloittelu (tuki 15,00 €/ey)	-	0 %
Emakoiden ja ensikoiden tiineytys (tuki 5,00 €/ey)	-	0 %
Tiineytettyjen emakoiden ja ensikoiden tila- ja makuupaikkavaatimukset (tuki 4,00 €/ey)	-	0 %
Parannetut porsimisolosuhteet (tuki 23,00 €/ey)	-	0 %
Vieroitettujen porsaiden ja lihasikojen karsinoiden kuivittaminen (tuki 12,00 €/ey)	-	14 %
Sikojen virikkeiden lisääminen (tuki 10,00 €/ey)	-	29 %
a) rakenteisiin kiinnitettävät virike-esineet	-	43 %
b) irralliset virike-esineet	-	57 %
c) kaupalliset virike-esineet	-	29 %
d) oljet	-	14 %
e) kestokuivitus	-	0 %
Sikojen yhteys ulkoilmaan (tuki 17,00 €/ey)	-	0 %
Sikojen sairasa- ja hoitokarsinat (tuki 11,00 €/ey)	-	29 %

Taulukko 4.3. Asiantuntijoiden arviot siitä, miksi tilalliset sitoutuivat eläinten hyvinvoinnin tukeen vuosina 2008–2013

	Kaikki asiantuntijat	Tarkastajat	Muut asiantuntijat (maaseutuelinkeino- viranomaiset, neuvojat, eläinlääkärit ja muut)
Halu parantaa tilan taloudellista tulosta tuen avulla.	69 %	73 %	66 %
Halu parantaa tilan eläinten hyvinvointia ja sitä kautta tilan tulosta.	54 %	40 %	57 %
Tuen toimenpiteet olivat helposti toteutettavia tilalla.	49 %	40 %	51 %
Tilan laajennusinvestoinnissa oli otettu huomioon eläinten hyvinvoinnin vaatimukset, joten tehty investointi mahdollisesti tukeen sitoutumisen.	36 %	33 %	36 %
Neuvoja suositteli toimenpiteeseen sitoutumista.	22 %	27 %	21 %
Halu parantaa eläinten hyvinvointia tilalla.	21 %	27 %	19 %
Muu syy, mikä?	4 %	7 %	4 %

4.8. Yleisimmät syyt eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumiselle

Kaikkia asiantuntijoita pyydettiin arvioimaan yleisimpiä syitä, miksi tilalliset sitoutuivat eläinten hyvinvoinnin tukeen vuosina 2008–2013. Asiantuntijoiden antamat vastaukset ryhmiteltiin kahteen ryhmään: tarkastajien ja muiden asiantuntijoiden antamiin vastauksiin. Muiden asiantuntijoiden ryhmä koostui maaseutuelinkeinoviranomaisista, neuvojista, eläinlääkäreistä ja vastaajaryhmän ”Muut” asiantuntijoista. Vastaajaryhmittäiset näkemykset tukeen sitoutumisen syistä on esitetty taulukossa 4.3.

Taloudelliset syyt painoivat eniten eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumisessa, ja taulukosta 4.3 voidaan nähdä, että asiantuntijoiden mukaan merkittävin yksittäinen syy eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumiseen oli halu parantaa tilan taloudellista tulosta. Toiseksi yleisin sitoutumissyys oli taloudellisen tilanteen parantaminen eläinten hyvinvointia edistämällä. Asiantuntijakyselyn tulokset vastaavat tältä osin viljelijäkyselyn tuloksia.

Asiantuntijoiden vastauksissa ei havaittu tilastollisesti merkitseviä eroja sitoutumissyiden suhteellisissa osuuksissa tarkastajien ja muiden asiantuntijoiden välillä. Ainoastaan syyn ”Halu parantaa tilan eläinten hyvinvointia ja sitä kautta tilan tulosta” kohdalla ero suhteellisissa osuuksissa vastaajaryhmien välillä oli χ^2 -testin perusteella tilastollisesti melkein merkitsevä ($p = 0,048$).

4.9. Yleisimmät syyt, miksi tilallinen ei sitoutunut eläinten hyvinvoinnin tukeen

Asiantuntijoita pyydettiin arvioimaan yleisimpiä syitä, miksi viljelijät jättivät sitoutumatta eläinten hyvinvoinnin tukeen vuosina 2008–2013. Taulukosta 4.4 voidaan nähdä, miten eri vastaajaryhmät arvioivat sitoutumatta jättämisen syitä.

Kaikki asiantuntijat arvioivat, että tärkeimmät syyt nauta- ja sikatilojen sitoutumatta jättämiselle olivat haluttomuus joutua lisävalvonnan ja lisäbyrokratian kohteeksi. Näiden syiden lisäksi noin puolet tarkastajista ja muista asiantuntijoista arvioi, että tilojen sitoutuminen eläinten hyvinvoinnin tukeen olisi vaatinut lisäinvestointeja.

Asiantuntijaryhmien vastauksia vertailtaessa havaittiin muutamia tilastollisesti merkitseviä eroja vastaajaryhmien välillä. Muut asiantuntijat ryhmän vastaajat olivat tarkastajia todennäköisemmin sitä mieltä, että toimenpiteistä maksettava tuki oli liian pieni ottaen huomioon toimenpiteiden vaatimat kustannukset ja että toimenpiteeseen sitoutuminen olisi lisännyt tilan työnmenekkiä kohtuuttomasti. Tarkastajat taas olivat muita asiantuntijoita useammin sitä mieltä, että tilalliset jättivät sitoutumatta eläinten hyvinvoinnin tukeen, koska eivät tienneet riittävästi eläinten hyvinvoinnin tuesta sitoutuakseen tuen ehtoihin.

Avoimissa vastauksissa todettiin useiden tilojen pelänneen, että tila ei ole täyttännyt tuen vaatimuksia oikein. Pelon uskottiin toisinaan estävän myös kaikki sitoutumisen edellytykset täyttäviä tiloja sitoutumasta tukeen:

”Tila luuli ehtojen olevan niin vaativia, että niitä ei pysty toteuttamaan. Usein näillä tiloilla asiat olivat kyllä hyvinvoinnin osalta kunnossa.”

Taulukko 4.4. Asiantuntijaryhmien arviot syistä, miksi tilalliset eivät sitoutuneet eläinten hyvinvoinnin tukeen (%)

	Kaikki asiantuntijat	Tarkastajat	Muut asiantuntijat (maaseutuelinkeinoviranomaiset, neuvojat, eläinlääkärit ja muut)
Ei halunnut lisää byrokratiaa	68 %	64 %	68 %
Ei halunnut lisävalvontaa	53 %	64 %	49 %
Toimenpiteen ehtojen noudattaminen olisi vaatinut tilalla isoja investointeja.	52 %	50 %	51 %
Toimenpiteistä maksettava tuki oli liian pieni ottaen huomioon toimenpiteen vaatimat kustannukset.	50 %	29 %	55 %
Toimenpiteen ehdot olivat epäselvät.	32 %	36 %	30 %
Tilallinen ei tiennyt riittävästi eläinten hyvinvoinnin tuesta, jotta olisi voinut sitoutua tukiehtoihin.	29 %	50 %	23 %
Eläinten väljemmät pinta-alavaatimukset olisivat vaatineet tilan eläinmäärän vähentämistä.	29 %	29 %	28 %
Toimenpiteeseen sitoutuminen olisi lisännyt tilan työnmenekkiä kohtuuttomasti.	21 %	7 %	25 %
Vuosina 2008–2010 ollut tilakohtainen enimmäistuki (5 000 euroa vuodessa) tuli rajoittavaksi tekijäksi.	15 %	14 %	15 %
Tila luopui eläinten pidosta.	14 %	7 %	15 %
Muu syy	11 %	21 %	8 %
Tilalla ei ollut hallinnassaan riittävää määrää eläinyksiköitä (vähintään 10 eläinyksikköä) koko sitoumuskauden ajan.	5 %	0 %	6 %
Tilallisen ikävaatimus ei täyttynyt.	2 %	0 %	2 %

Taulukko 4.5. Asiantuntijaryhmien arviot siitä, ovatko eläinten hyvinvoinnin tuen toimenpiteet edistäneet eläinten hyvinvointia nauta- ja sikatiloilla

	Kaikki asiantuntijat	Tarkastajat	Muut asiantuntijat (maaseutuelinkeinoviranomaiset, neuvojat, eläinlääkärit ja muut)
NAUTATILAT			
Kyllä	29 %	10 %	35 %
Jossain määrin	69 %	90 %	63 %
Ei	2 %	0 %	2 %
SIKATILAT			
Kyllä	30 %	10 %	37 %
Jossain määrin	60 %	70 %	56 %
Ei	10 %	20 %	7 %

4.10. Asiantuntijoiden arvio eläinten hyvinvoinnin tuen toimenpiteiden vaikutuksista

Kaikkia asiantuntijoita pyydettiin arvioimaan, ovatko eläinten hyvinvoinnin tuen toimenpiteet edistäneet eläinten hyvinvointia. Suurin osa vastanneista asiantuntijoista kokee, että eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuminen on edistänyt eläinten hyvinvointia jossain määrin sekä nauta- että sikatiloilla. Eläinlääkärit olivat vastaajista pessimistisimpiä. Heidän antamansa vastaukset oli sisällytetty ”Muut asiantuntijat” ryhmän vastauksiin.

Asiantuntijoiden antamat arviot on raportoitu vastaaja- ja tilaryhmittäin taulukossa 4.5. ”Muut asiantuntijat” ryhmän vastaajat katsoivat eläinten hyvinvoinnin parantuneen nautatiloilla todennäköisemmin kuin ”Tarkastajat”-ryhmän vastaajat ($p = 0,001$). Tarkastajat puolestaan arvioivat muita asiantuntijoita useammin, että eläinten hyvinvointi ei ollut parantunut sikatiloilla ($p = 0,002$).

4.11. Eläinten hyvinvoinnin tuen tavoitteiden täyttyminen

Eläinten hyvinvoinnin tuelle oli vuosina 2008–2013 asetettu useita tavoitteita. Asiantuntijoita pyydettiin arvioimaan, kuinka hyvin kukin tavoite oli toteutunut tukeen sitoutuneilla tiloilla. Vastaajaryhmittäiset arviot tuen tavoitteiden täyttymisestä on koottu taulukkoon 4.6.

Taulukkoa 4.6 tarkasteltaessa voidaan huomata, että yleisimmin valittiin vaihtoehto ”tavoite osittain toteutunut”. Tavoite, jonka enin osa asiantuntijoista arvioi toteutuneen, oli ”tieto eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä on lisääntynyt”. Kyseisen tavoitteen arvioi toteutuneeksi 46 % kaikista asiantuntijoista, 40 % tarkastajista ja 47 % ”Muut asiantuntijat” ryhmään kuuluvista vastaajista. Heikommin toteutuneiksi tavoitteiksi vastaajat arvioivat tuotoksen laadun parantumisen ja tuotoksen kasvun.

Vastaajaryhmien arvioiden suhteellisissa osuuksissa oli tilastollisesti merkitsevä ero tavoitteen ”Eläimet saavat lajintyypillistä hoitoa” toteutumisarvioissa. Muut asiantuntijat olivat tarkastajia useammin sitä mieltä, että eläimet saavat lajintyypillistä hoitoa tukeen sitoutumisen myötä ($p = 0,003$).

4.12. Tuen vaatimusten ja tarkoituksen ymmärtäminen sekä koulutustarpeen arviointi

Asiantuntijoita pyydettiin arvioimaan, kuinka hyvin tilalliset ovat tukeen sitoutuessaan ymmärtäneet tuen vaatimukset ja tarkoituksen. Vastausten jakautuminen on esitetty asiantuntijaryhmittäin kuvassa 4.4. Kukaan kysymykseen vastanneista

asiantuntijoista ei kokenut, että tilallisten ymmärrys tuen vaatimuksista ja tarkoituksesta olisi ollut erittäin huono. Kaikista asiantuntijoista 46 % arvioi, että viljelijät ovat ymmärtäneet tuen vaatimukset ja tarkoituksen kohtalaisesti. 44 % asiantuntijoista puolestaan oli sitä mieltä, että viljelijät ovat ymmärtäneet tuen vaatimukset ja tarkoituksen hyvin. Tarkastajat olivat arvioissaan muita asiantuntijoita kriittisempiä. Kukaan tarkastaja ei ollut sitä mieltä, että tilalliset olisivat ymmärtäneet tuen vaatimukset ja tarkoituksen hyvin tai erittäin hyvin.

Avoimissa vastauksissa ilmeni, että tuen vaatimusten ymmärtämistä heikentää erityisesti tuen ehtojen tulkinnanvaraisuus:

”Monella valvontaan valittujen tilojen isäntäväestä on ollut ehdon tarkoituksesta selvästi valvojan käsityksestä poikkeava tulkinta/ymmärrys ---. Samoin tuen ehdot selvisivät monelle vasta sitoutumisen jälkeen (ehdot tulivat jälkeensä?). Oliko sitten ymmärryksessä vikaa, siinäpä kysymys!”

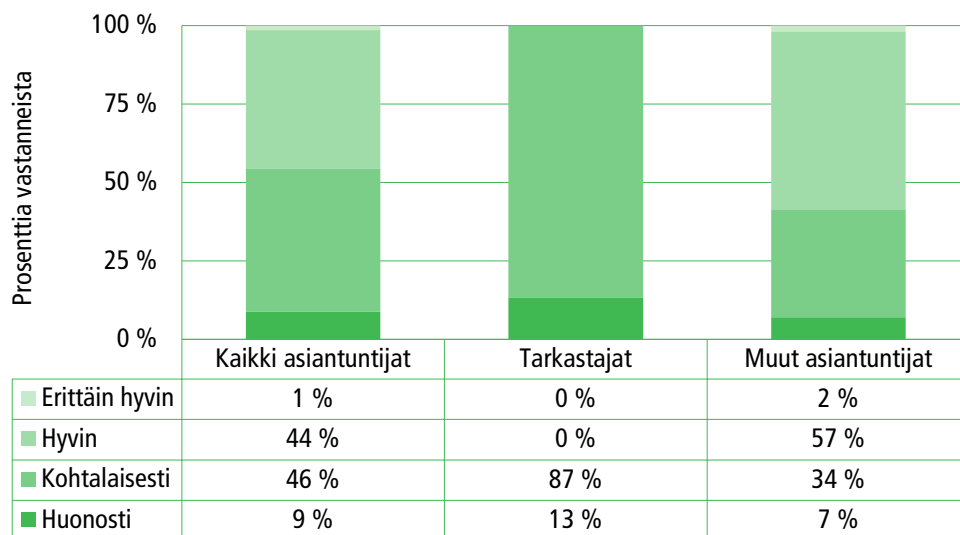
Joissakin avoimissa vastauksissa myös todettiin, että osa viljelijöistä ei pyrikään ymmärtämään tuen ehtoja, vaan he olettavat, että lainsäädännön vaatimusten täyttäminen oikeuttaa eläinten hyvinvoinnin tukeen:

”Viljelijöille ei ole ollut selvää, että EHT ei ole suoraa tuloa, vaan korvausta lisätyöstä tai lisäkuivikkeista tms.”

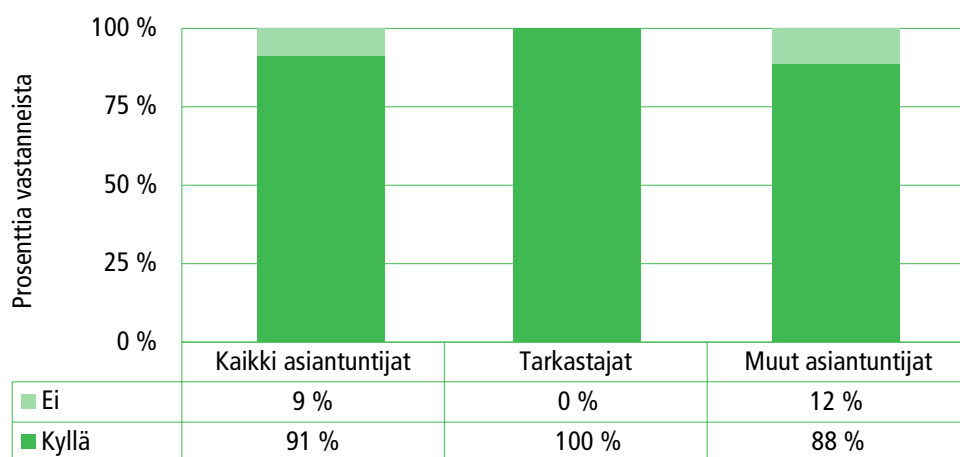
Kuvasta 4.5 ilmenee, että noin yhdeksän kymmenestä asiantuntijasta arvioi tilallisten tarvitsevan lisäkoulutusta ja -neuvontaa, jotta he voisivat parantaa edelleen eläinten hyvinvointia tiloillaan. Ainoastaan 12 prosenttia ”Muut asiantuntijat” -ryhmään kuuluvista vastaajista katsoi tilallisten lisäkoulutuksen ja neuvonnan tarpeettomaksi.

Taulukko 4.6. Asiantuntijoiden arviot siitä, kuinka hyvin eläinten hyvinvoinnin tuen tavoitteet ovat täyttyneet tukeen sitoutuneilla tiloilla

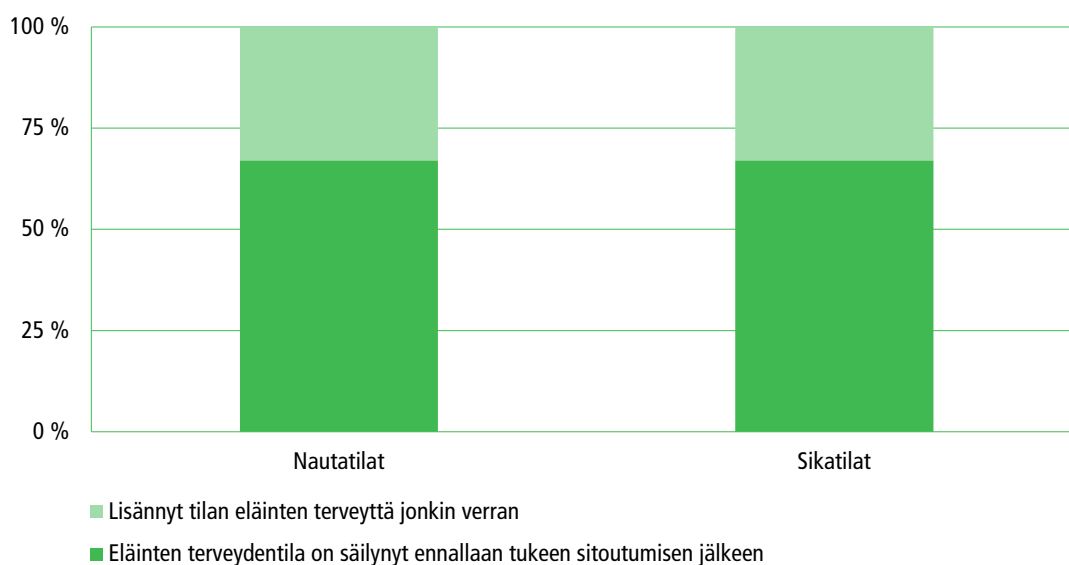
Tavoite	Kaikki asiantuntijat			Tarkastajat			Muut asiantuntijat (maaseutuelinkeinoviranomaiset, neuvojat, eläinlääkärit ja muut)		
	kyllä	osittain	ei	kyllä	osittain	ei	kyllä	osittain	ei
Tieto eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä on lisääntynyt.	46 %	48 %	6 %	40 %	40 %	20 %	47 %	50 %	3 %
Eläimet voivat paremmin toteuttaa lajintyypillisiä käyttäytymistarpeita.	26 %	64 %	10 %	20 %	80 %	0 %	27 %	60 %	13 %
Eläinten yleinen hyvinvointi on parantunut.	22 %	72 %	6 %	30 %	70 %	0 %	20 %	73 %	7 %
Eläimet saavat lajintyypillistä hoitoa.	22 %	66 %	12 %	10 %	80 %	10 %	25 %	63 %	12 %
Eläinten terveys on parantunut.	14 %	76 %	10 %	20 %	70 %	10 %	13 %	77 %	10 %
Tuotoksen laatu on parantunut.	12 %	70 %	18 %	10 %	80 %	10 %	13 %	67 %	20 %
Eläinten tuotos on kasvanut.	6 %	74 %	20 %	10 %	80 %	10 %	5 %	73 %	22 %

Kuva 4.4. Asiantuntijoiden arviot siitä, kuinka hyvin tilalliset ovat ymmärtäneet tuen vaatimukset ja tarkoituksen

Kuva 4.5. Asiantuntijoiden arviot tilallisten lisäkoulutuksen ja neuvonnan tarpeesta

Kuva 4.6. Eläinlääkäreiden arviot siitä, miten eläinten hyvinvoinnin tukeen ja sitä kautta ETU-/Maaseutuviraston terveydenhuoltovaatimuksiin sitoutuminen on vaikuttanut eläinten terveyteen

4.13. Lisäkoulutuksen ja neuvonnan aihealueet

Kaikilta asiantuntijoilta kysyttiin, mistä aiheista viljelijät asiantuntijoiden mielestä tarvitsevat koulutusta ja neuvontaa, jotta he voisivat parantaa edelleen eläinten hyvinvointia tiloillaan. Asiantuntijoiden antamat arviot on koottu vastaajaryhmittäin taulukkoon 4.7. Kaikista kysymykseen vastanneista asiantuntijoista 65 % oli sitä mieltä, että viljelijät tarvitsivat koulutusta eläinten hyvinvoinnin tuen vaatimusten edellyttämistä käytännöistä. Asiantuntijoiden mielestä myös neuvonnan tarve on suurin tuen vaatimusten edellyttämistä käytännöistä. Kaikista kysymykseen vastanneista asiantuntijoista 63 % oli sitä mieltä, että viljelijät tarvitsivat neuvontaa eläinten hyvinvoinnin tuen vaatimusten edellyttämistä käytännöistä.

Kaikkien asiantuntijoiden mielestä tilalliset tarvitsivat lisää neuvontaa eläinten pidosta ja pito-olosuhteista. Tätä mieltä olivat erityisesti tarkastajat. Tasan puolet kaikista asiantuntijoista arvioi viljelijöiden tarvitsevan eläinten sairauksien ennaltaehkäisyä edistävää koulutusta.

Avoimissa vastauksissa toivottiin lisäneuvontaa ja koulutusta myös tilojen taloudellisista ratkaisuista ja talousvinkeistä. Lisäksi huomautettiin, että olisi hyvä järjestää toisinaan peruslainsäädäntöä koskevaa koulutusta, jotta pohjalla olevat vaatimuksetkin selkenisivät.

4.14. Eläinlääkäreille suunnatut kysymykset

Eläinlääkäreille erikseen suunnattujen kysymysten vastaukset on raportoitu tässä osiossa.

Eläinlääkäreitä pyydettiin arvioimaan eläinten hyvinvoinnin tuen perusehtojen osana olevien eläinten terveydenhuoltovaatimusten vaikutuksia tukeen sitoutuneilla tiloilla. Kuvasta 4.6 ilmenee, että nautojen ja sikojen terveydentila on kahden eläinlääkärin mielestä (67 % vastanneista) säilynyt ennallaan eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumisen myötä. Yksi eläinlääkäri (33 % vastanneista) arvioi tuotantoeläinten terveyden parantuneen jonkin verran terveydenhuoltovaatimukseen sitoutumisen myötä. Hänen näkemyksensä mukaan eläinten terveydentilan kohentuminen on ilmennyt tukeen sitoutuneilla tiloilla muun muassa siten, että tuotostaso/päiväkasvu nousi, antibioottien käyttömäärät vähentyivät, vasikka/porsaskuolleisuus pienentyi ja eläinten kuntoluokka parani.

Eläinten hyvinvointitoimenpiteiden ja terveydenhuolto-ohjelmien yksityiskohtaisempia vaikutuksia kysyttäessä yksi eläinlääkäri kertoi nautojen kinnervaurioiden määrän, polvivaurioiden määrän, ontumisen, vasikkakuolleisuuden ja vasikoiden napatulehdusten vähentyneen. Sikojen sairastavuuden ja käyttäytymisen osalta kysymykseen vastannut eläinlääkäri katsoi hengitystietulehdusten, hännänpurennan, lapavaurioiden, nivelvaurioiden, ontumisen ja porsaskuolleisuuden vähentyneen.

Eläinlääkäreitä pyydettiin myös arvioimaan, miten tilojen sitoutuminen eläinten hyvinvoinnin tukeen on vaikuttanut eläinlääkäreiden työkuvaan. Kysymykseen vastasi kaksi eläinlääkäriä. He valitsivat seuraavat vaihtoehdot:

- Teen enemmän terveydenhuollon neuvontaa.
- Koen, että tilalliset osaavat paremmin tarkkailla tilan eläimiä ja niiden hyvinvointia.
- Kiinnitän enemmän huomiota tilaan kokonaisuutena yksilöeläinten sijaan.
- Perehdyn tiloihin kokonaisvaltaisemmin terveydenhuoltokäynneillä kuin tavanomaisilla sairaskäynneillä.

Taulukko 4.7. Asiantuntijoiden arviot siitä, mistä aiheista viljelijät tarvitsevat koulutusta ja neuvontaa, jotta he voisivat parantaa edelleen eläinten hyvinvointia tiloillaan

Aihe	Kaikki asiantuntijat		Tarkastajat		Muut asiantuntijat (maaseutuelinkeino-viranomaiset, neuvojat, eläinlääkärit ja muut)	
	Koulutusta	Neuvontaa	Koulutusta	Neuvontaa	Koulutusta	Neuvontaa
Eläinten hyvinvointituen vaatimusten edellyttämistä käytännöistä	65 %	63 %	73 %	60 %	62 %	64 %
Eläinten pidosta ja pito-olosuhteista	42 %	63 %	33 %	80 %	45 %	57 %
Eläinten sairauksien ennaltaehkäisystä	50 %	40 %	13 %	40 %	62 %	40 %
Eläinten hoidosta ja hoitotavoista	35 %	53 %	27 %	53 %	38 %	53 %
Eläinten ruokinnasta	27 %	55 %	13 %	27 %	32 %	64 %
Poikkeustilanteisiin varautumisesta	40 %	39 %	27 %	33 %	45 %	40 %
Eläinten käyttäytymisestä	39 %	32 %	13 %	33 %	47 %	32 %
Eläinten sairauksista	35 %	34 %	7 %	20 %	45 %	38 %
Eläinten virikkeistä	23 %	44 %	20 %	53 %	23 %	40 %
Karjuporsaiden kastroinnin vaihtoehtoja esim. immunokastratiosta	27 %	39 %	20 %	40 %	30 %	38 %
Vasikoiden nupouttamisesta	19 %	40 %	0 %	20 %	26 %	47 %
Eläinten käsittelystä	27 %	29 %	13 %	20 %	32 %	32 %
Muusta, mistä?	11 %	11 %	13 %	20 %	11 %	9 %

5. Lypsykarjan hyvinvoinnin tosiasiallinen parantuminen eläinten hyvinvoinnin tuen vaikutuksesta

Webropol-kyselyiden lisäksi eläinten hyvinvoinnin tuen tosiasiallisia vaikutuksia lypsykarjatililla selvitettiin analysoimalla ProAgrian keräämiä tuotosseurantatietoja. ProAgria Keskusten Liiton Maitotilavaliokunta antoi tutkijaryhmän käyttöön 8 679 maitotilan tuotosseurantatiedot vuosilta 2009–2012. Tuotosseurannassa olleista tiloista 30 % oli sitoutunut eläinten hyvinvoinnin tukeen.

Tuotosseuranta-aineistosta poimittiin satutunnaisotannalla tarkastelua varten 50 eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutunutta tilaa (EHT-tilaa) ja 50 eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumattomaa tilaa (ei-EHT-tilaa). Tarkasteluun poimittujen EHT-tilojen keskimääräinen lehmäluku oli 51 lehmää (vaihteluväli 32–71 lehmää) ja ei-EHT-tilojen vastaavasti 49 lehmää (vaihteluväli 32–72 lehmää). Seurannan kohteita tiloilla olivat:

- lehmien keskituotos (kg/vuosi/lehmä)
- poistettujen lehmien elinikäistuotos (kg/lehmä)
- keskipoikimakerta (poikimisia elinaikana/lehmä)
- poikimaväli (pv/lehmä)
- vasikkakuolleisuus (%/tila)
- poikimisten lukumäärä (poikimista/vuosi/tila)
- poistettujen lehmien lukumäärä (poistoa/vuosi/tila)
- utaresairauksista aiheutuvien eläinlääkärin hoitokertojen lukumäärä (hoitokertaa/vuosi/tila)
- kaikista eläinlääkärin hoitamista sairauksista aiheutuvien hoitokertojen lukumäärä (hoitokertaa/vuosi/tila)
- maidon soluluku (soluja/ml)

Luvussa 5.1 vertaillaan tilaryhmittäin neljän vuoden ajalta laskettuja seurantakohteiden keskiarvoja. Seurantakohteiden kehitystä vuosina 2009–2012 tarkastellaan luvussa 5.2.

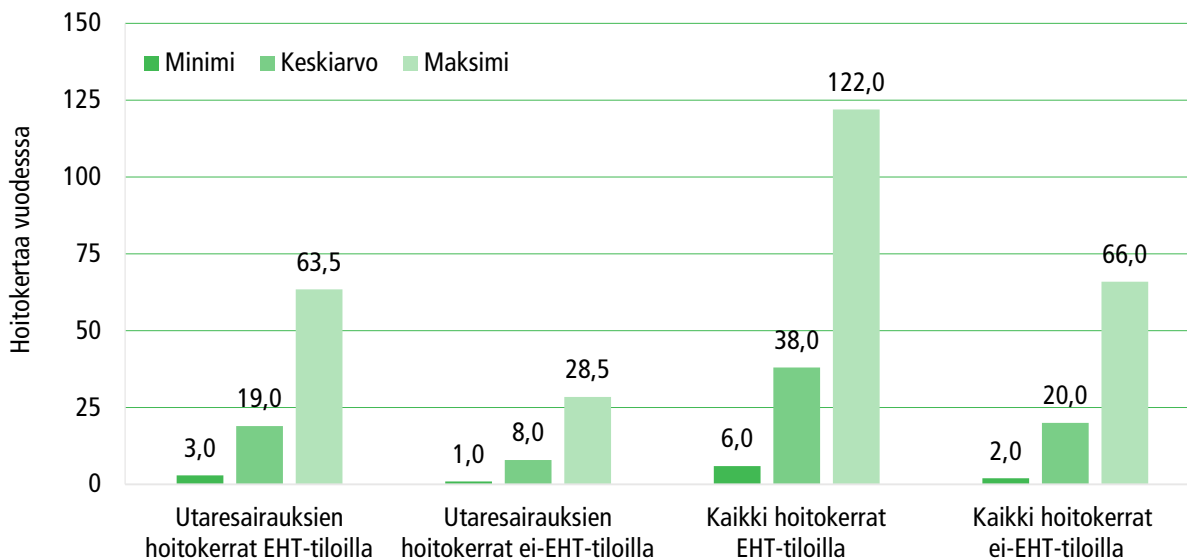
5.1. Seurantakohteiden keskiarvot eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneilla ja tukeen sitoutumattomilla tiloilla

Vuosien 2009–2012 aineistosta lasketut seurantakohteiden keskiarvot viidelläkymmenellä eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneella ja viidelläkymmenellä tukeen sitoutumattomalla lypsykarjatilalla on koottu taulukkoon 5.1. Tilaryhmittäin laskettujen seurantakohteiden keskiarvojen yhtäläisyyttä testattiin kahden riippumattoman otoksen *t*-testillä. *t*-testisuureiden havaittuja arvoja vastaavat *p*-arvot on raportoitu taulukossa 5.1.

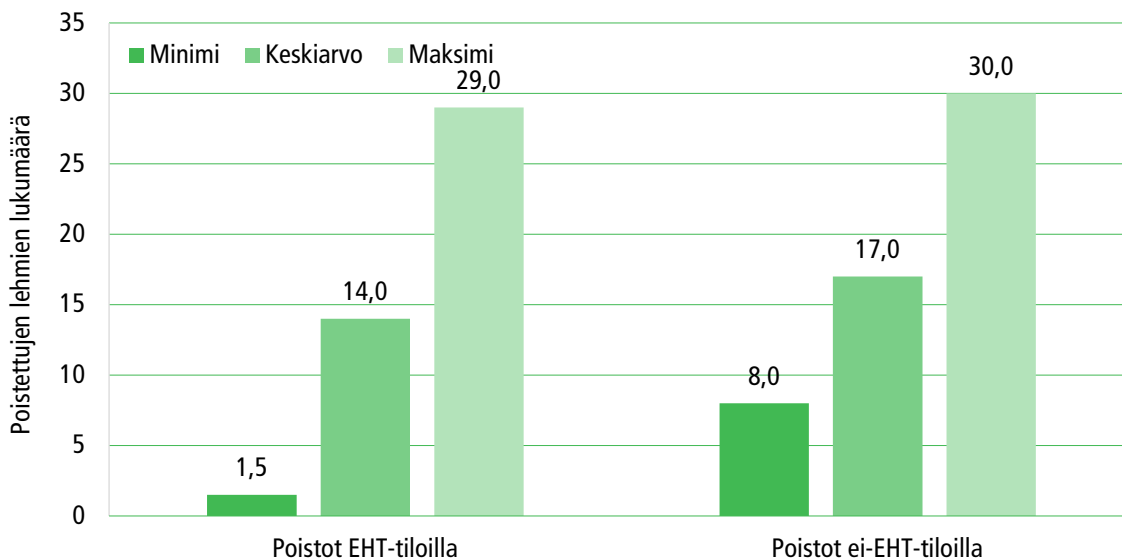
Lypsylehmien keskituotoksissa ja poistettujen lehmien keskimääräisissä elinikäistuotoksissa ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneiden tilojen ja tukeen sitoutumattomien tilojen välillä. Lypsylehmien vuotuinen keskituotos (9 275 kg maitoa/lehmä) oli EHT-tiloilla alle yhden prosentin suurempi kuin ei-EHT-tiloilla (9 203 kg maitoa/lehmä). Elinikäistuotosten keskiarvoja vertailtaessa puolestaan ei-EHT-tilojen lehmien elinikäistuotos oli keskimäärin vajaan prosentin suurempi kuin EHT-tilojen lehmien elinikäistuotos (24 825 kg maitoa/lehmä vs. 24 619 kg maitoa/lehmä).

Taulukko 5.1. Seurantakohteiden keskiarvot eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneilla tiloilla (EHT-tilat) ja eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumattomilla tiloilla (ei-EHT-tilat) sekä tilaryhmittäisten keskiarvojen eroavaisuutta testaavan *t*-testisuureen arvoa vastaava *p*-arvo

Seurantakohte	EHT-tilojen keskiarvo	ei-EHT-tilojen keskiarvo	<i>p</i> -arvo
Lehmien keskituotos	9 275 kg/vuosi/lehmä	9 203 kg/vuosi/lehmä	0,771
Poistettujen lehmien elinikäistuotos	24 619 kg/lehmä	24 825 kg/lehmä	0,810
Keskipoikimakerta	2,3 poikimista elinaikana/lehmä	2,3 poikimista elinaikana/lehmä	0,287
Poikimaväli	408 pv/lehmä	398 pv/lehmä	0,152
Vasikkakuolleisuus	9,6 %/tila	10,0 %/tila	0,623
Poikimisten lukumäärä	73 poikimista/vuosi/tila	68 poikimista/vuosi/tila	0,187
Utaresairauksien hoitokerrat	19 hoitokertaa/vuosi/tila	8 hoitokertaa/vuosi/tila	0,000
Eläinlääkärin hoitamien sairauksien hoitokerrat yhteensä	38 hoitokertaa/vuosi/tila	20 hoitokertaa/vuosi/tila	0,000
Poistettujen lehmien lukumäärä	14 poistoa/vuosi/tila	17 poistoa/vuosi/tila	0,001
Maidon soluluku	161 455 solua/ml	159 703 solua/ml	0,821

Kuva 5.1. Utaresairauksien hoitokerrat ja kaikkien eläinlääkärin hoitamien sairauksien hoitokerrat eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneilla (EHT) ja sitoutumattomilla (ei-EHT) 50 lypsylehmän tiloilla

Kuva 5.2. Vuoden aikana poistettujen lehmien lukumäärät eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneilla (EHT) ja sitoutumattomilla (ei-EHT) 50 lypsylehmän tiloilla

Sekä eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneilla tiloilla että tukeen sitoutumattomilla tiloilla lehmät poikivat keskimäärin 2,3 kertaa ennen kuin ne poistetaan. Tilaryhmien välillä ei myöskään havaittu tilastollisesti merkitsevää eroa poikimavälin pituuden suhteen, vaikka keskimääräinen poikimisten väli olikin EHT-tiloilla 10 päivää pidempi kuin ei-EHT-tiloilla (408 pv/lehmä vs. 398 pv/lehmä).

Keskimääräinen vasikkakuolleisuus oli tarkastelun kohteena olleilla EHT-tiloilla 0,4 prosenttiyksikköä pienempi kuin ei-EHT-tiloilla, mutta erot keskimääräisessä vasikkakuolleisuudessa eivät ole tilastollisesti merkitseviä tilaryhmien välillä. EHT-tiloilla poikimisia oli vuodessa keskimäärin 73 kappaletta ja ei-EHT-tiloilla keskimäärin 68 kappaletta. Myöskään tämän muuttujan suhteen tilaryhmien keskimääräiset tulokset eivät poikenneet toisistaan tilastollisesti merkitsevästi.

Eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneilla tiloilla lehmä hoitettiin utaresairauksien vuoksi selvästi useammin kuin tukeen sitoutumattomilla tiloilla (19 hoitokertaa/vuosi/tila vs. 8 hoitokertaa/vuosi/tila). Myös kaikista eläinlääkärin hoitamista sairauksista aiheutuvia hoitokertoja oli EHT-tiloilla keskimäärin selvästi enemmän kuin ei-EHT-tiloilla (38 hoitokertaa/vuosi/tila vs. 20 hoitokertaa/vuosi/tila). Keskimääräiset erot tilaryhmien välillä ovat molempien seurantakohteiden osalta tilastollisesti erittäin merkitseviä ($p = 0,000$). Kuvassa 5.1 on tilaryhmittäisten keskiarvojen lisäksi esitetty myös yksittäisten tilojen minimi- ja maksimiarvot.

Eräs mahdollinen selitys suurille eroille sairaudenhoitokertojen lukumäärissä tilaryhmien välillä on se, että perusehtoihin kuuluvan terveydenhuoltosopimuksen vuoksi eläinlääkäri tekee EHT-tilalle vuosittain vähintään yhden terveydenhuoltokäynnin. Näin ollen on todennäköistä, että eläinlääkärin hoitoa vaativat tilanteet huomataan tukeen sitoutuneilla tiloilla herkemmin, ja kynnys niiden hoitoon on matalampi. Ei-EHT-tiloille eläinlääkäri kutsutaan aina erikseen hoitamaan sairastunutta eläintä, jolloin hoidontarpeen määrittely on viljelijän oman harkintakyvyn varassa, ja kynnys eläinlääkärin kutsumiselle saattaa olla korkeampi.

Taulukosta 5.1 ja kuvasta 5.2 ilmenee, että eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumattomilla 50 lypsylehmän tiloilla poistettiin vuosina 2009–2012 keskimäärin kolme lehmää enemmän vuotta kohden kuin vastaavan kokoisilla eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneilla tiloilla. Ero tilaryhmien keskiarvojen välillä on tilastollisesti merkitsevä ($p = 0,001$). Näin ollen on mahdollista, että lehmien kestävyys on EHT-tiloilla ollut parempi kuin ei-EHT-tiloilla, mistä johtuen uudistustarve tukeen sitoutuneilla tiloilla on ollut pienempi kuin tukeen sitoutumattomilla tiloilla.

Eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneiden ja sitoutumattomien tilojen välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa keskimääräisissä maidon soluluvuissa (taulukko 5.1). Myöskään CMT-testin (California Mastitis Test) tulosten perusteella tilaryhmien välillä ei havaittu tilastollisesti merkitsevää eroa luokkien suhteellisissa osuuksissa. CMT-testissä maito jaetaan soluluvun perusteella viiteen eri luokkaan, joista selvää mahdollinen utaretulehdus ja sen aste. Otokseen tulleista viidestäkymmenestä EHT-tilasta 18 tilaa sijoittui CMT-luokkaan 1 (soluja vähemmän kuin 150 000 kpl/ml, terve) ja 32 tilaa sijoittui CMT-luokkaan 2 (soluja enemmän kuin 150 000 kpl/ml, mutta vähemmän kuin 300 000 kpl/ml, terve, mutta tarkkailtava). Otokseen tulleista viidestäkymmenestä ei-EHT-tilasta CMT-luokkaan 1 sijoittui 19 tilaa ja CMT-luokkaan 2 kaikkiaan 31 tilaa.

5.2. Seurantakohteiden kehittyminen vuosina 2009–2012

Seurantakohteiden kehitystä vuosina 2009–2012 on havainnollistettu eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneiden tilojen osalta taulukossa 5.2 ja eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumattomien tilojen osalta taulukossa 5.3. Taulukoissa 5.2 ja 5.3 esitetyt tulokset tarkasteltaessa voidaan todeta, että EHT-tilojen ja ei-EHT-tilojen väliset erot seurantakohteiden kehityksessä ovat varsin vähäisiä.

Eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneilla tiloilla tuotoskehitys oli vuosina 2009–2012 myönteinen lehmien keskituotoksen osalta 58 prosentilla tiloista ja poistettujen lehmien elinikäistuotoksen osalta 56 prosentilla tiloista. Tukeen sitoutumattomilla tiloilla lehmien keskituotos lisääntyi alle puolella tiloista (46 %), mutta poistettujen lehmien elinikäistuotos kasvoi 68 prosentilla tiloista.

Taulukko 5.2. Seurantakohteiden kehitys seurantajakson (2009–2012) aikana eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneilla tiloilla (EHT-tilat)

Seurantakohte	Lisääntyi, % tiloista	Vähentyi, % tiloista	Säilyi ennallaan, % tiloista	Jos lisääntyi, lisäys oli keskimäärin	Jos vähentyi, vähennys oli keskimäärin
Keskituotos	58 %	42 %	0 %	6,9 %	10,9 %
Elinikäistuotos	56 %	44 %	0 %	16,0 %	15,6 %
Keskipoikimakerta	56 %	44 %	0 %	19,2 %	13,4 %
Poikimaväli	58 %	42 %	0 %	4,7 %	5,3 %
Vasikkakuolleisuus	48 %	44 %	8 %	5,8 %	4,3 %
Poikimisten lukumäärä	70 %	28 %	2 %	46,0 %	13,0 %
Utaresairauksien hoitokerrat	44 %	48 %	8 %	14,6 hoitokertaa	10,0 hoitokertaa
Eläinlääkärin hoitamien sairauksien hoitokerrat	48 %	44 %	8 %	24,8 hoitokertaa	18,0 hoitokertaa
Poistettujen lehmien lukumäärä	54 %	40 %	6 %	8,5 poistoa	3,7 poistoa
Maidon solulukku	66 %	34 %	0 %	31,3 %	18,6 %

Taulukko 5.3. Seurantakohteiden kehitys seurantajakson (2009–2012) aikana eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumattomilla tiloilla (ei-EHT-tilat)

Seurantakohde	Lisääntyi, % tiloista	Vähentyi, % tiloista	Säilyi ennallaan, % tiloista	Jos lisääntyi, lisäys oli keskimäärin	Jos vähentyi, vähennys oli keskimäärin
Keskituotos	46 %	54 %	0 %	9,1 %	18,1 %
Elinikäistuotos	68 %	32 %	0 %	17,0 %	12,0 %
Keskipoikimakerta	56 %	40 %	4 %	12,6 %	9,9 %
Poikimaväli	52 %	48 %	0 %	4,5 %	3,3 %
Vasikkakuolleisuus	34 %	64 %	2 %	112,9 %	115,4 %
Poikimisten lukumäärä	46 %	50 %	4 %	14,9 %	28,7 %
Utaresairauksien hoitokerrat	40 %	40 %	20 %	5,5 hoitokertaa	2,9 hoitokertaa
Eläinlääkärin hoitamien sairauksien hoitokerrat	54 %	36 %	10 %	10,5 hoitokertaa	7,1 hoitokertaa
Poistettujen lehmien lukumäärä	50 %	44 %	6 %	4,5 poistoa	5,0 poistoa
Maidon soluluku	54 %	46 %	0 %	22,8 %	27,0 %

Muutokset lehmien keskipoikimakerroissa ja poikimisten vuotuisissa lukumäärissä olivat hyvin samankaltaisia molemmissa ryhmissä (taulukot 5.2 ja 5.3). Muutoksia tarkasteltaessa voidaan kuitenkin havaita, että EHT-tiloista 70 prosentilla poikimisten lukumäärä lisääntyi seurantajakson aikana, siinä missä tukeen sitoutumattomilla tiloilla poikimisten lukumäärä lisääntyi alle puolla tiloista (46 %).

Vasikkakuolleisuus lisääntyi useammalla EHT-tilalla (48 %) kuin ei-EHT-tilalla (34 %). Niillä ei-EHT-tiloilla joilla vasikkakuolleisuus lisääntyi, vasikkakuolleisuuden prosentuaalinen kasvu oli peräti 112,9 % kun taas sellaisilla EHT-tiloilla joilla vasikkakuolleisuus lisääntyi, kasvu oli vain 5,8 %.

Utaretulehdusten hoitokerrat lisääntyivät tarkastelujakson aikana molemmissa tilaryhmissä alle puolella tiloista. Sen sijaan kaikkien eläinlääkärin hoitamien sairauksien hoitokertojen lukumäärät lisääntyivät tarkastelujakson aikana 54 prosentilla ei-EHT-tiloista ja 48 prosentilla EHT-tiloista. Keskiarvovertailussa (kuvassa 5.1 ja taulukossa 5.1) EHT-tiloilla oli selvästi enemmän utaresairauksista ja muista sairauksista johtuvia eläinlääkärihoitokertoja kuin ei-EHT-tiloilla.

Kuten luvussa 5.1 todettiin, eräs selitys kuvassa 5.1 nähtävälle erolle hoitokertojen lukumäärissä on se, että eläinlääkäri vieraillee EHT-tiloilla vähintään kerran vuodessa terveydenhuoltokäyntien yhteydessä. Siksi on todennäköistä, että hoitoa vaativat tilanteet huomataan herkemmin ja niitä hoidetaan matalammalla kynnyksellä. Ei-EHT-tiloilla eläinlääkäri pitää kutsua erikseen paikalle hoitamaan sairautta, jolloin kynnyksen eläinlääkärin kutsumiselle saattaa olla korkeampi. Edellä mainittu voi osaltaan selittää myös sitä, miksi EHT-tiloilla oli tarkastelujakson aikana keskimäärin vähemmän poistoja ei-EHT-tiloihin verrattuna. Toisaalta kehitys oli EHT-tiloilla heikompi: poistojen määrä lisääntyi 54 prosentilla tiloista, kun ei-EHT-tiloilla poistojen määrä lisääntyi 50 prosentilla tiloista.

Myös kuivitusvaatimusten toteutustavoilla saattaa olla yhteys utaresairauksien suurempaan esiintyvyyteen EHT-tiloilla. Orgaanisissa kuivitusmateriaaleissa, kuten sahanpurussa, utaretulehdukselle altistavien patogeenien kasvu on tehokasta ulostealtistuksen jälkeen, varsinkin silloin, jos kuivikkeet ovat olleet märkiä. Tämä saattaa olla yksi monista selittävästä tekijöistä sille, miksi niin monella EHT-tilalla maidon solulukutulokset heikkenivät tarkastelujakson aikana (66 %) ja miksi EHT-tilojen keskimääräinen maidon soluluku oli korkeampi kuin ei-EHT-tilojen. Utaretulehduksille altistavia tekijöitä on kuitenkin runsaasti, eikä tässä selvityksessä saatujen tietojen perusteella ole mahdollista arvioida utaretulehdusten esiintymissyitä tämän tarkemmin.

6. Tutkimuksessa saatuja vastauksia selvityshankkeen tavoitteeksi asetettuihin kysymyksiin eläinten hyvinvoinnin tuen vaikuttavuudesta

Mitä käytännön vaikutuksia eläinten hyvinvoinnin tuella on ollut?

- Päätulokset nauta- ja sikatiloille lähetetystä kyselystä (myöhemmin tässä luvussa Päätulokset viljelijäkyselystä):
 - Eläinten hyvinvoinnin tuen merkittävin yksittäinen käytännön vaikutus nautatiloilla on ollut kivunlievityksen käyttöönotto vasikoiden nupoutuksessa.
 - Eläinten hyvinvoinnin tuen merkittävin yksittäinen käytännön vaikutus sikatiloilla on ollut kuivituksen parantaminen.
- Päätulokset tarkastajille, maaseutuelinkeinoviranomaisille, neuvoijille ja eläinlääkäreille lähetetystä kyselystä (myöhemmin tässä luvussa Päätulokset asiantuntijakyselystä):
 - Asiantuntijakyselyn vastauksista voidaan päätellä, että eläinten hyvinvoinnin tuen merkittävin käytännön vaikutus on ollut viljelijöiden tiedon lisääntyminen eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä.

Miten hyvin eläinten hyvinvoinnin tuen tavoitteita on saavutettu?

- Päätulokset viljelijäkyselystä:
 - Eläinten yleinen hyvinvointi on nauta- ja sikatilallisten omien arvioiden perusteella parantunut pääosalla tukeen sitoutuneista tiloista.
 - Tavoite eläinten yleisen hyvinvoinnin parantumisesta on viljelijöiden omien arvioiden perusteella toteutunut useammin nauta- kuin sikatiloilla.
 - Eryteisesti nautatiloilla koetaan, että tiedot eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä ovat lisääntyneet eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumisen myötä.
- Päätulokset asiantuntijakyselystä:
 - Myös asiantuntijakyselyssä eläinten hyvinvointiin vaikuttavan tiedon lisääntyminen koettiin parhaiten toteutuneeksi tavoitteeksi.

Miten tuotantoeläinten hyvinvointi on tosiasiaa parantanut toimenpiteen vaikutuksesta?

- Eläinten hyvinvointitukeen sitoutuneilla lypsykarjatiloilta eläinlääkäri hoiti utaresairauksia huomattavasti useammin kuin eläinten hyvinvointitukeen sitoutumattomilla tiloilla.
- Eläinten hyvinvointitoimenpiteillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää vaikutusta vasikkakuolleisuuteen, lypsylehmien elinikäistuotokseen tai keskipoikimakertoihin.
- Lisäehtoina olevat poikimakarsinat nopeuttavat naudan poikimista ja poikimisesta toipumista sekä edistävät vasikan vastustuskykyä ja painonnousua ensimmäisinä elinpäivinä.
- Nautojen lisäehtoihin kuuluva kivunlievitys nupoutuksessa edistää vasikoiden hyvinvointia.
- Sikojen lisäehdoissa oleva viriketoiimenpide vähentää hännänpurentaa.

Onko eläinten hyvinvoinnin parantuminen lisännyt tuottavuutta (esim. tuotostasoa) tai vähentänyt sairastumisia?

- Päätulokset viljelijäkyselystä:
 - Viljelijäkyselyn mukaan eläinten hyvinvointitoimenpiteillä ei ole useimmissa tapauksissa ollut vaikutuksia eläinten tuotoksen määrään tai laatuun.
 - Suurin osa viljelijöistä kokee, että eläinten hyvinvoinnin tuki on vaikuttanut myönteisesti eläinten terveyteen.
 - Eläinten sairastuvuus oli joko pysynyt ennallaan tai vähentynyt eläinten hyvinvoinnin tuen toimenpiteiden käyttöönoton myötä.
- Päätulokset asiantuntijakyselystä:
 - Asiantuntijakyselyssä tuotoksen kasvun ja tuotoksen laadun parantuminen arvioitiin heikoimmin toteutuneeksi tavoitteeksi.
 - Eläinlääkärit korostivat terveydenhuolto-ohjelmien merkitystä ja arvioivat eläinten terveydentilan säilyneen pääosin ennallaan eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumisen myötä.

Onko toimenpiteiden noudattaminen yksinkertaista ja helppoa viljelijälle? Ovatko ehdot helposti valvottavissa tarkastajien kannalta?

- Päätulokset viljelijäkyselystä:
 - Toimenpiteiden ehtojen noudattamista ja toteuttamista pidettiin yleensä ennako-odotuksia helpompana sekä nauta- että sikatiloilla.
 - Perusehtojen noudattamista pidettiin helpompana kuin lisäehtojen noudattamista.
 - Viljelijät pitivät valvontoja pääosin oikeudenmukaisina.
- Päätulokset asiantuntijakyselystä:
 - Sekä nauta- että sikatilojen lisäehtojen valvonta koettiin melko vaikeaksi.
 - Tuen valvontaa vaikeuttavina tekijöinä pidettiin usein viljelijänäkemyksen ja viranomaisnäkömyksen eroamista toisistaan sekä tukiehtojen tulkinnanvaraisuutta.
 - Viljelijöiden suhtautumista valvontaan pidettiin asiallisena.

Miten vuoden 2012 eläinten hyvinvointituki -toimenpiteen ehtojen ja tukitasojen uudistus on vaikuttanut toimenpiteen tavoitteiden saavuttamiseen ja eläinten hyvinvointiin? Entä ehtojen noudatettavuuden ja valvonnan kannalta?

- Päätulokset viljelijäkyselystä:
 - Asiaa ei kysytty suoraan viljelijäkyselyssä. Toimenpiteen ehtojen ja tukitasojen uudistus lisäsi viljelijöiden halukkuutta osallistua eläinten hyvinvointitukeen, jonka voidaan katsoa parantavan eläinten hyvinvointia, koska entistä suurempi osa nautoista ja sioista tuli eläinten hyvinvoinnin tuen toimenpiteiden piiriin.
- Päätulokset asiantuntijakyselystä:
 - Asiantuntijoiden mukaan palvaroitimiin liittyvien vaatimusten muutos vuonna 2012 helpotti tuen ehtojen noudattamista sekä nauta- että sikatiloilla.

Ovatko toimenpidettä koskevat ohjeet olleet viljelijän kannalta selkeitä ja helposti ymmärrettäviä?

- Päätulokset viljelijäkyselystä:
 - Eri tahojen antamia eläinten hyvinvoinnin tukea koskevia ohjeita pidettiin pääosin ymmärrettävinä.
 - Viljelijät pitivät selkeimpinä ja ymmärrettävimpinä eläinlääkäreiden antamia ohjeita.
 - Viljelijät suhtautuvat kriittisimmin sitomusehtoihin ja Maaseutuviraston nettisivuihin.
- Päätulokset asiantuntijakyselystä:
 - Asiantuntijat pitivät valvontaohjeita pääosin ymmärrettävinä. Ongelmana nähtiin valvontaohjeiden tulkinnanvaraisuus.

Mitkä ovat olleet mahdolliset ongelmat toimien toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa?

- Päätulokset viljelijäkyselystä:
 - Suurimmalla osalla viljelijöistä ei ole ollut ongelmia eläinten hyvinvoinnin tuen tavoitteiden saavuttamisessa.
 - Jos ongelmia oli esiintynyt, ne olivat yleensä jonkin tilapäisen häiriön tai säädösten joustamattomuuden aiheuttamia.
- Päätulokset asiantuntijakyselystä:
 - Asiantuntijakyselyssä nousivat esiin riittämätön tukiehtoihin perehtyminen ja tukien ehtojen väärinkäyttö.

Millaista eläinten hyvinvointiin liittyvää koulutusta/neuvontaa viljelijä on saanut eläinten hyvinvointitoimien toteuttamisen aikana?

- Päätulokset viljelijäkyselystä:
 - Suurin osa viljelijöistä oli osallistunut vähintään yhteen koulutustilaisuuteen sitomuskauden aikana. Sikatilat olivat osallistuneet nautatiloja aktiivisemmin koulutuksiin.
 - Viljelijät olivat pääosin tyytyväisiä koulutuksen tasoon ja laatuun. Tyytyväisimpiä viljelijät olivat eläinlääkäreiden antamaan neuvontaan.
- Päätulokset asiantuntijakyselystä:
 - Asiantuntijakyselyssä ei kysytty suoraan koulutukseen tai neuvontaan osallistumisesta. Epäsuorasti asia ilmenee kysymyksestä, jossa kysyttiin, miten tuen vaatimukset ja tarkoitus on ymmärretty viljelijöiden keskuudessa. Asiantuntijoiden mielestä viljelijät ovat ymmärtäneet tuen sisällön kohtalaisesti tai hyvin.

Millaista koulutusta/neuvontaa viljelijä tarvitsisi, jotta eläinten hyvinvointia voitaisiin edelleen parantaa?

- Päätulokset viljelijäkyselystä:
 - Eniten koulutusta toivottiin eläinten sairauksien ennalta ehkäisystä ja eläinten hyvinvoinnin tuen edellyttämistä käytännöistä.
 - Koulutusmuodoista omalla tilalla tapahtuva henkilökohtainen neuvonta koettiin tärkeimmäksi.
 - Toisaalta osa vastaajista koki, että eläinten hyvinvoinnin parantamisessa on ennemminkin puute työvoimasta ja pääomasta kuin tiedon, koulutuksen tai neuvonnan puutteesta.
- Päätulokset asiantuntijakyselystä:
 - Asiantuntijoiden mukaan lisäkoulutusta tarvitaan myös siitä, miten kukin ehto toteutetaan tilalla.

7. Loppupäätelmiä vuosina 2008–2013 käytössä olleen eläinten hyvinvoinnin tuen vaikuttavuudesta nauta- ja sikatiloilla

Eläinten hyvinvoinnin tuella ei ole vaikutuksia, ellei siihen sitouduta. Nauta- ja sikatiloille lähetetyn viljelijäkyselyn tulosten perusteella yleisin syy eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumiseen oli halu parantaa eläinten hyvinvointia ja sitä kautta tilan taloudellista tulosta. Tarkastajille, maaseutuelinkeinoviranomaisille, neuvojille ja eläinlääkäreille lähetetyn asiantuntijakyselyn mukaan tärkeimmät viljelijöiden sitoutumiseen vaikuttavat syyt olivat viljelijöiden halu parantaa tilan taloudellista tulosta ja taloudellista tilannetta eläinten hyvinvointia edistämällä. Suosituimmat sitoutumissyöt ovat ymmärrettäviä, koska kyseessä on elinkeinotoiminta.

Yleisimmät syyt siihen, miksi eläinten hyvinvoinnin tukeen ei sitouduta, ovat lisävalvonnan ja byrokratian välttäminen. Eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutumattomien joukossa on myös paljon sellaisia tiloja, jotka aikovat lopettaa kotieläinten pidon lähivuosina, eivätkä näin ollen ole valmiita investoimaan muutamaksi vuodeksi tuen ehdot täyttäviin eläintiloihin.

Nauta- ja sikatilallisten antamien arvioiden perusteella eläinten hyvinvoinnin tuelle asetetut tavoitteet ovat täyttyneet hyvin. Yli 80 % kyselyyn vastanneista viljelijöistä koki, että eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuminen on parantanut tilan eläinten hyvinvointia. Valtaosalla tukeen sitoutuneista tiloista eläinten hyvinvointiin liittyvät asiat ovat siis kunnossa ja tuen tavoitteet täyttyvät. Asiantuntijakyselystä kävi kuitenkin ilmi, että pienellä osalla tukeen liittyneistä tiloista tuen ehtojen täyttämässä ja jopa pohjalainsäädännön ehtojen noudattamisessa on ollut ongelmia. Lisäksi asiantuntijakyselyn tulosten mukaan kaikki viljelijät eivät erota pohjalainsäädännön vaatimuksia eläinten hyvinvoinnin tuen vaatimuksista, joten he saattavat olettaa tuen tavoitteiden täyttyvän eläinsuojelulain ehtojen täytyessä.

Viljelijäkyselyssä lähes 80 % vastaajista ilmoitti, että heidän omat tietonsa eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä ovat lisääntyneet. Myös asiantuntijakyselyssä arvioitiin viljelijöiden tiedon eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä lisääntyneen. Tiedon lisääntymisen myötä yhä useampi viljelijä on sitoutunut eläinten hyvinvoinnin tukeen.

Viljelijäkyselyn vastausten perusteella voidaan todeta, että eläinten hyvinvoinnin tuen toimenpiteet eivät ole yksittäistapauksia lukuun ottamatta pienentäneet tuotosta tai huonontaneet tuotoksen laatua. Lypsykarjatilojen tuotoskehityksessä erot tukeen sitoutuneiden ja sitoutumattomien tilojen välillä olivat pieniä. Tuotosseuranta-aineiston tuloksista voitiin kuitenkin havaita muun muassa se, että tukeen sitoutuneilla tiloilla poistettiin

vuoden aikana keskimäärin vähemmän lehmä kuin tukeen sitoutumattomilla tiloilla. Poistojen lukumäärä väheni tarkastelujakson aikana yli puolella eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneilla tiloilla. Monet eläinten hyvinvoinnin tukeen sitoutuneet tilat ovat näin ollen todennäköisesti saaneet myös taloudellista hyötyä samalla, kun eläinten hyvinvointi on parantunut.

Kyselyyn vastanneiden viljelijöiden mielestä merkittävin yksittäinen eläinten hyvinvoinnin tuen käytännön vaikutus on ollut eläintilojen kuivituksen parantaminen. Kuivituksen parantaminen mainittiin erityisesti sikatilallisten vastauksissa. Nautatiloilla merkittävin yksittäinen toimenpide on ollut kivunlievitys nupoutuksessa. Lisäksi sikojen virikkeet sekä sairas-, hoito- ja poikimakarsinat ovat edistäneet eläinten hyvinvointia. Näiden kaikkien toimenpiteiden osalta kysymys on kuitenkin valinnaisista lisäehdoista.

Noin 70 % nautatilallista ja noin 50 % sikatilallista koki, että eläinten hyvinvointitoimenpiteillä on ollut vaikutusta eläinten terveyteen. Noin 60 % kaikista kyselyyn vastanneista viljelijöistä puolestaan näki, että eläinten hyvinvointitoimenpiteillä on ollut vaikutusta eläinten käyttäytymiseen. Asiantuntijoiden näkemys oli samansuuntainen. Nautatiloilla erityisesti polvi- ja kinnervaurioiden määrät ovat vähentyneet. Sikatiloilla puolestaan yllättävän moni tuottaja kokee, että eläinten hyvinvoinnin toimenpiteet ovat vähentäneet hännänpurentaa.

Eläinten sairastuvuus pysyi ennallaan tai vähentyi suurimmalla osalla tiloista eläinten hyvinvoinnin tukeen kuuluvien toimenpiteiden käyttöönoton myötä. Eläinlääkärin vuosittaista yleiskäyntiä (terveydenhuoltokäyntiä) pidettiin hyvänä tuen mukana tulleen parannuksena, jonka seurauksena eläinten hyvinvointiasioihin on alettu kiinnittää aikaisempaa enemmän huomiota. Myös tarkastajat kokivat eläinlääkäreiden käyntien tukevan omaa työtään, vaikka toisinaan viljelijöiden huomattiin sekoittavan eläinlääkärin käynnit ja tukivalvontakäynnit keskenään.

Valtaosa viljelijöistä luonnehti eläinten hyvinvoinnin tuen perus- ja lisäehtojen noudattamista jokseenkin helpoksi tai helpoksi suhteessa ennako-odotuksiin. Sikatilalliset kokivat nautatilallisia useammin perusehtojen noudattamisen ja toteuttamisen vaikeaksi. Myös lisäehtoja pidetään perusehtoja vaikeampina. Tukivalvonnan ja maksetun tuen takaisinperinnän pelko sekä eläinten hyvinvoinnin tuen myötä lisääntynyt paperityö ovat aiheuttaneet viljelijöille ylimääräistä stressiä. Nämä tekijät ilmenivät myös asiantuntijakyselyssä. Puolet tarkastajista koki

sikatiilojen lisäehtojen valvonnan vaikeaksi, mutta nautatilojen lisäehtojen valvonta oli vaikeaa vain kuudelle prosentille vastaajista. Myös asiantuntijoille suunnatussa kyselyssä nousi toistuvasti esille tukijärjestelmän monimutkaisuus ja siitä johtuva sekä asiantuntijoihin että viljelijöihin kohdistuva byrokratia.

Vuoden 2012 eläinten hyvinvointituki toimenpiteen ehtojen ja tukitasojen uudistus lisäsi osallistumisaktiivisuutta sekä nauta- että sikatiloilla, ja vuonna 2013 jo noin 40 prosentilla nautatiloista ja noin 75 prosentilla sikatiloista oli eläinten hyvinvointia edistävä sitoumus. Osallistumisaktiivisuuden nousun voi katsoa lisänsä merkittävästi toimenpiteiden saavuttamista ja sitä kautta eläinten hyvinvointia, kun entistä suurempi osa tiloista ja eläimistä tuli järjestelmän piiriin. Tuen innostamana noin neljäsosa tiloista ilmoitti tehneensä eläinten hyvinvointia parantavia investointeja.

Eläinten hyvinvoinnin tuen valvonnassa oli ollut noin neljäsosa kyselyyn vastanneista tiloista. Valvontaa pidettiin pääosin oikeudenmukaisena. Noin 10 % valvotuista tiloista ei pitänyt valvontaa oikeudenmukaisena. Valvontapalautte oli kuitenkin pääosin myönteistä. Eläinten hyvinvoinnin tuen valvontaa vaikeuttavat viljelijöiden näkemysten eroaminen viranomaistulkintoista ja tuen ehtojen tulkinnanvaraisuudet. Eläinten hyvinvoinnin tukeen liittyviä kirjanpitolaskelmia ei sen sijaan pidetty valvontaa vaikeuttavana tekijänä. Valvontojen oikean toteutuksen avuksi toivottiin valvontaohjeiden lisäksi mallikuvauksia, jotta valvonnat suoritettaisiin yhdenmukaisina ja kaikkia viljelijöitä tasapuolisesti kohdellen eri puolilla Suomea. Viranomaiskyselyssä kolme neljäsosaa vastaajista piti nykyistä valvontaa riittävänä. Ne tarkastajat, jotka eivät pitäneet valvontaa riittävänä, nostivat esille eläinsuojelun lakisääteisen tason valvonnan puuttumisen ja ongelman siitä, että lakisääteisen valvonnan ja tukivalvonnan viranomaisyhteistyö ei toimi moitteettomasti.

Viljelijöiden alussa melko kriittinen suhtautuminen eläinten hyvinvointitukijärjestelmään on muuttunut ajan myötä myönteisemmäksi järjestelmästä saatujen kokemusten myötä. Tutkimuksessa ilmi tullut kritiikki ei suuntautunut niinkään eläinten hyvinvointitukijärjestelmään, vaan kritiikkiä kohdistettiin koko maatalouden tukijärjestelmään ja sen oheen luotuun byrokratiaan. Sikatiloilla tukijärjestelmän kritiikki oli nautatiloja yleisempää. Todennäköisesti sikatilalliset ovat nautatilallisia markkinaorientoituneempia ja suhtautuvat toimintaympäristön sääntelyyn nautatilallisia kriittisemmin. Eläinten hyvinvoinnin tukea ja muita eläinten hyvinvointia koskevia ohjeita pidettiin pääosin ymmärrettävinä tai jokseenkin selkeinä. Varsinkin eläinlääkäreiden antamiin ohjeisiin oltiin tiloilla tyytyväisiä. Sen sijaan sitomusehtoihin ja maaseutuviranomaisten nettisivuihin sekä hakuohjeisiin suhtauduttiin kriittisesti.

Rakennuksiin ja eläinten pito-olosuhteisiin tehtävät kalliit investointeja vaativat eläinten hyvinvointia parantavat muutokset tulivat esille monissa yhteyksissä. Näihin investointeihin viljelijöillä ei useinkaan ole taloudellista kannustinta, koska niistä tulevaa eläinten hyvinvointia parantavaa tulosta ei pystytä hinnoittelemaan tuotteesta saatavaan markkinahintaan. Tukijärjestelmää toivottiin kehitettävän eläinten hyvinvointia parantavia investointeja rahoittavaan suuntaan, koska uusien investointien yhteydessä myös eläinten hyvinvointiin vaikuttavat asiat ovat helpommin toteutettavissa kuin vanhoissa tuotantorakennuksissa. Toivelistoilla oli myös hakuprosessien yksinkertaistaminen ja luomutilojen hyväksyminen tukiehtojen piiriin nykyistä laajemmin.

Eläinten hyvinvoinnin tukea saaneista viljelijöistä reilusti yli puolet oli osallistunut sitoumuskauden aikana erilaisiin koulutus- ja neuvontatilaisuuksiin. Eläinlääkäreiden antama neuvonta oli suosituinta. Tilaneuvonta ja ProAgrian tarjoamat koulutukset ja seminaarit olivat myös suosittuja. Sikatilallisista lähes puolet oli osallistunut teollisuuden tarjoamiin sopimustuottajille suunnattuihin seminaareihin. Vastaajat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä koulutuksen tasoon ja laatuun. Lisää koulutusta tai neuvontaa eläinten hyvinvoinnin edelleen parantamiseksi kokee tarvitsevänsä alle puolet viljelijöistä. Eniten koulutusta toivotaan eläinten sairauksista ja niiden ennaltaehkäisystä. Neuvontaa tarvittaisiin useimmiten eläinten hyvinvoinnin tuen edellyttämistä käytännöistä. Kysyntää olisi eniten omalla tilalla tapahtuvasta henkilökohtaisesta neuvonnasta. Asiantuntijakyselyyn vastanneet olivat lähes yksimielisiä tilallisten lisäkoulutuksen ja neuvonnan tarpeesta. Erityisesti lisäneuvontaa ja koulutusta katsottiin tarvittavan eläinten hyvinvoinnin tuen vaatimusten edellyttämistä käytännöistä. Viljelijöiden mielestä eläinten hyvinvoinnin parantamisessa ei useinkaan ole kyse koulutuksen, neuvonnan tai tiedon puutteesta vaan pikemminkin hyvinvoinnin parantamiseen tarvittavan työpanoksen ja pääoman puutteesta.

Jatkotutkimuksilla olisi tarve selvittää, millaisia eläinten hyvinvoinnin tuen todelliset hyvinvointivaikutukset ovat olleet. Eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta tulisi selvittää hyvät hoitokäytännöt eläinlajikohtaisesti sekä se, miten ne voitaisiin ottaa laajamittaisina kustannustehokkaasti käyttöön. Lisäksi tuen kustannus-hyötyanalyysi olisi aiheellista tehdä ohjelmakauden 2014–2020 aikana.

Kirjallisuus

Maa- ja metsätalousministeriö (MMM). 2009. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuohjelman 2007–2013 vuoden 2008 vuosikertomus. Saatavilla internetistä https://www.maaseutu.fi/fi/ohjelman-tuloksia/arvionti-ja-seuranta/vuosikertomukset/Documents/Vuosikertomus_2008.pdf

Maa- ja metsätalousministeriö (MMM). 2010a. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuohjelma 2007–2013. Hyväksytty 10.8.2007. Muutettu 7.6.2010.

Maa- ja metsätalousministeriö (MMM). 2010b. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuohjelman 2007–2013 vuoden 2009 vuosikertomus. Saatavilla internetistä https://www.maaseutu.fi/fi/ohjelman-tuloksia/arvionti-ja-seuranta/vuosikertomukset/Documents/Vuosikertomus_2009.pdf

Maa- ja metsätalousministeriö (MMM). 2011. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuohjelman 2007–2013 vuoden 2010 vuosikertomus. Saatavilla internetistä https://www.maaseutu.fi/fi/ohjelman-tuloksia/arvionti-ja-seuranta/vuosikertomukset/Documents/vuosikertomus_2010.pdf

Maa- ja metsätalousministeriö (MMM). 2012. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuohjelman 2007–2013 vuoden 2011 vuosikertomus. Saatavilla internetistä https://www.maaseutu.fi/fi/ohjelman-tuloksia/arvionti-ja-seuranta/vuosikertomukset/Documents/vuosikertomus_2011.pdf

Maa- ja metsätalousministeriö (MMM). 2013. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuohjelman 2007–2013 vuoden 2012 vuosikertomus. Saatavilla internetistä https://www.maaseutu.fi/fi/ohjelman-tuloksia/arvionti-ja-seuranta/vuosikertomukset/Documents/Manner-Suomen_maaseudun_kehittamisohjelman_2007-2013_vuoden_2012_vuosikertomus.pdf

Maa- ja metsätalousministeriö (MMM). 2014a. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuohjelma 2007–2013. Hyväksytty 10.8.2007. Muutettu 9.1.2014. Saatavilla internetistä: https://www.maaseutu.fi/fi/maaseutuohjelma/taustaa/aikaisemmat-ohjelmakaudet/Documents/Manner-Suomen_maaseudun_kehittamisohjelma_2007-2013_090114.pdf

Maa- ja metsätalousministeriö (MMM). 2014b. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuohjelman 2007–2013 vuoden 2013 vuosikertomus. Saatavilla internetistä: [https://www.maaseutu.fi/fi/ohjelman-tuloksia/arvionti-ja-seuranta/vuosikertomukset/Documents/vuosikertomus%202013%20\(1\).pdf](https://www.maaseutu.fi/fi/ohjelman-tuloksia/arvionti-ja-seuranta/vuosikertomukset/Documents/vuosikertomus%202013%20(1).pdf)

Maaseutuvirasto (Mavi). 2008. Eläinten hyvinvoinnin tuen sitoumusehdot 2008. Saatavilla internetistä: <http://www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomakkeet/viljelija/Documents/EHT%20sitoumusehdot/EHT-sitoumusehdot-2008.pdf>

Maaseutuvirasto (Mavi). 2009. Eläinten hyvinvoinnin tuen sitoumusehdot 2009. Saatavilla internetistä: <http://www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomakkeet/viljelija/Documents/EHT%20sitoumusehdot/EHT-sitoumusehdot-2009.pdf>

Maaseutuvirasto (Mavi). 2010. Eläinten hyvinvoinnin tuen sitoumusehdot 2010. Saatavilla internetistä: <http://www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomakkeet/viljelija/Documents/EHT%20sitoumusehdot/EHT-sitoumusehdot-2010.pdf>

Maaseutuvirasto (Mavi). 2011. Eläinten hyvinvoinnin tuen sitoumusehdot 2011. Saatavilla internetistä: <http://www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomakkeet/viljelija/Documents/EHT%20sitoumusehdot/EHT-sitoumusehdot-2011.pdf>

Maaseutuvirasto (Mavi). 2012. Eläinten hyvinvoinnin tuen sitoumusehdot 2012. Saatavilla internetistä: <http://www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomakkeet/viljelija/Documents/EHT%20sitoumusehdot/EHT-sitoumusehdot-2012.pdf>

Ranta, E., Rita, H. & Kouki, J. 2012. Biometria: tilastotiedettä ekologeille. 10. p. Helsinki: Gaudeamus.

Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2015

1/2015	Maa- ja metsätalousministeriön tilusjärjestelystrategia 2015–2020
ISBN 978-952-453-875-6 (Verkkójulkaisu)
2/2015	Kansallinen lohi- ja meritaimenstrategia 2020 Itämeren alueelle
ISBN 978-952-453-876-3 (Verkkójulkaisu)
3/2015	Suomen riistataloudellinen kosteikkostrategia
ISBN 978-952-453-877-0 (Verkkójulkaisu)
4/2015	Suomen susikannan hoitosuunnitelma
ISBN 978-952-453-878-7 (Verkkójulkaisu)
5/2015	Vesihuoltolakiopas 2015
ISBN 978-952-453-906-7 (Verkkójulkaisu)
5a/2015	Handbok i lagen om vattentjänster 2015
ISBN 978-952-453-915-9 (Nätutgåva)
6/2015	Kansallinen metsästrategia 2025
ISBN 978-952-453-907-4 (Painettu)
ISBN 978-952-453-908-1 (Verkkójulkaisu)
6a/2015	Finlands Nationella skogsstrategi 2025
ISBN 978-952-453-909-8 (Painettu)
ISBN 978-952-453-910-4 (Verkkójulkaisu)
6b/2015	Finland's National Forest Strategy 2025
ISBN 978-952-453-911-1 (Painettu)
ISBN 978-952-453-912-8 (Verkkójulkaisu)
7/2015	Metisilliiniresistentti <i>Staphylococcus aureus</i> (MRSA)
kotieläimillä ja sen merkitys eläinten
ja ihmisten välisiin tartuntoihin
ISBN 978-952-453-916-6 (Verkkójulkaisu)